

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu

Kateřina Talířová

Katedra praktické teologie
Vedoucí práce: doc. Mgr. Tabita Landová, Ph.D.
Studijní program: Teologie
Studijní obor: Komunitní krizová a pastorační práce – diakonika

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 16. 12. 2020

Kateřina Talířová

Bibliografická citace

Talířová, Kateřina. *Spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu*. Praha, 2020. Diplomová práce. Vedoucí práce: doc. Mgr. Tabita Landová, Ph.D.

Anotace

Diplomová práce se zabývá významem a možnou proměnou spirituality žen římskokatolického vyznání v období těhotenství a po porodu. Diplomová práce je členěna na část teoretickou a výzkumnou. První kapitola teoretické části se nejprve věnuje vymezení termínu spiritualita, pojednává o spiritualitě jako o složce osobnosti každého člověka, dále pak pohlíží na spiritualitu jako na potřebu. Tato část také popisuje sedm rovin křesťanské spirituality, následně se zabývá spiritualitou žen a spiritualitou mateřství. Druhá kapitola teoretické části pohlíží na těhotenství, porod a období po porodu perspektivou holistického přístupu. Třetí kapitola pak propojuje spiritualitu s obdobím těhotenství, porodu a po porodu. Na dané období nahlíží z biblicko-teologického hlediska, na těhotenství a porod nabízí také pohled sociální nauky římskokatolické církve. Zabývá se otázkou významu, proměny spirituality a věnuje se vybraným rovinám spirituality v období těhotenství a po porodu. Výzkumná část diplomové práce využívá kvalitativní sociálně-vědní přístup s biografickým výzkumným designem. Cílem je zjistit, jaký význam má spiritualita pro věřící ženy římskokatolického vyznání v období těhotenství a po porodu, jak se tato spiritualita proměňuje a jak se projevuje. Práce je psána v kontextu České republiky.

Klíčová slova

Spiritualita, těhotenství, porod, víra, římskokatolická církev, modlitba, společenství, obřad, požehnání, žehnání žen po porodu

Summary

Master's thesis called *Spirituality of Faithful Women in Pregnancy and after the Birth* focuses on meaning of spirituality, expressing of spirituality and possible transformation of women's spirituality in pregnancy and after the birth. The thesis is divided into theoretical and research part. The theoretical part contains three chapters. The aim of the first chapter is to define the term of spirituality. It deals with spirituality as a dimension of personality, and spirituality as a need. This part also presents the seven dimensions of Christian spirituality, spirituality of women and the spirituality of motherhood. The second chapter describes the term of pregnancy, childbirth and the period after the birth from the perspective of a holistic approach. The third chapter focuses on spirituality in pregnancy and after the birth. This part contains biblical-theological perspective of pregnancy and childbirth and includes the Roman Catholic Church point of view. The research part of the thesis uses a qualitative social science approach with biographical research design. The goal is to find out the meaning of spirituality in pregnancy and after the birth for women of the Roman Catholic Church, and to find out, how the spirituality is changed and how it is manifested. Master's thesis is written in the context of the Czech Republic.

Keywords

Spirituality, Pregnancy, Birth, Faith, Roman Catholic Church, Prayer, Community, Ritual, Blessing, Blessing of a Woman after Childbirth

Poděkování

Nejprve bych ráda poděkovala doc. Mgr. Tabitě Landové, Ph.D., že pomáhala usměrňovat mé nápady, že mi poskytovala po celou dobu cennou zpětnou vazbu a odkazovala mě na literaturu. Děkuji i za vstřícný a lidský přístup.

Také děkuji paní PhDr. Martě Kolářové, Ph.D. za cenné rady k výzkumné části práce.

Mé poděkování patří také Mgr. Pavlovi Kilbergrovi za tipy na literaturu a za konzultaci.

Poděkování patří i všem účastnicím výzkumu, sedmi inspirativním ženám, které se podělily o své příběhy.

Děkuji své rodině. Děkuji své dceři za inspiraci pro téma. Děkuji svému manželovi za podporu po dobu celého studia a za jeho trpělivost. Děkuji svým rodičům, své tchýni a tchánovi za jejich podporu a za hlídání dcery. Děkuji všem za duchovní podporu, bez které bych své studium ani nezačala. Bohu díky.

Obsah

Úvod.....	11
1 Spiritualita	13
1.1 Vymezení pojmu spiritualita.....	14
1.1.1 Spiritualita jako složka osobnosti	17
1.1.2 Spiritualita jako potřeba	19
1.1.3 Sedm rovin spirituality.....	21
1.2 Roviny křesťanské spirituality.....	23
1.2.1 Předpoklady.....	23
1.2.2 Obřady.....	25
1.2.3 Normy a hodnoty	27
1.2.4 Vyprávění.....	28
1.2.5 Zážitky.....	29
1.2.6 Společenství.....	29
1.2.7 Tvořivost.....	30
1.3 Vybraná témata spirituality	31
1.3.1 Spiritualita žen.....	31
1.3.2 Spiritualita mateřství	36
2 Těhotenství, porod, období po porodu	39
2.1 Těhotenství.....	40
2.1.1 Fyziologické změny.....	41
2.1.2 Psychické změny	44
2.1.3 Sociální změny	45
2.1.4 Spirituální změny.....	46
2.2 Porod.....	48
2.2.1 Fyziologické změny.....	48
2.2.2 Psychické změny	50
2.2.3 Sociální změny	51
2.2.4 Spirituální změny.....	51
2.3 Období po porodu	53
2.3.1 Fyziologické změny.....	53
2.3.2 Psychické změny	54
2.3.3 Sociální změny	55
2.3.4 Spirituální změny.....	55
3 Spiritualita v období těhotenství a po porodu.....	57
3.1 Těhotenství a porod v biblicko-teologickém pojetí	58

3.1.1	Těhotenství a porod ve Starém zákoně.....	58
3.1.2	Těhotenství a porod v Novém zákoně	60
3.1.3	Těhotenství a porod v sociální nauce římskokatolické církve 62	
3.2	Význam spirituality v období těhotenství a po porodu	64
3.3	Proměna spirituality v období těhotenství a po porodu	66
3.4	Vybrané roviny spirituality v období těhotenství a po porodu.....	68
3.4.1	Obřady ve vztahu k těhotenství a porodu	68
3.4.2	Vyprávění ve vztahu k těhotenství a porodu	71
3.4.3	Společenství ve vztahu k těhotenství a porodu	73
3.4.4	Tvořivost ve vztahu k těhotenství a porodu.....	74
4	Výzkumná část.....	76
4.1	Výzkumný problém, výzkumné předpoklady	76
4.2	Výzkumný cíl	79
4.3	Metodologie	79
4.3.1	Technika sběru dat.....	80
4.3.2	Výzkumný vzorek	81
4.3.3	Místo a způsob sběru dat	82
4.3.4	Zpracování dat	83
4.4	Výsledky.....	84
4.4.1	Dítě jako Boží dar.....	84
4.4.2	Význam modlitby	86
4.4.3	Význam světců a světic	88
4.4.4	Proměna vztahu k Panně Marii	90
4.4.5	Význam svátostí a obřadů	92
4.4.6	Význam společenství.....	94
4.4.7	Proměna vztahu k těhotným ženám.....	97
4.4.8	Mateřská láska	98
4.5	Diskuze	101
	Závěr	106
	Seznam literatury.....	109
	Přílohy	117
	Příloha č. 1.....	117
	Příloha č. 2.....	118
	Příloha č. 3.....	124
	Příloha č. 4.....	125
	Příloha č. 5.....	126

Úvod

Tématem diplomové práce je spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu. O těhotenství, porodu i období po porodu se zde bude hovořit v kontextu české soudobé společnosti, u které lze pozorovat jisté opomíjení spirituality jakožto významné složky osobnosti každé ženy-matky. Na základě osobní zkušenosti rozumím spiritualitě jako ústřednímu nevyčerpatelnému zdroji síly, pokoje, radosti ženy-matky pro každé životní období a každou situaci, tedy i pro těhotenství, porod a období po porodu. Při rešerši tematické zahraniční i české literatury a výzkumů ve mně vyvstávaly otázky, proč se o spiritualitě jako zdroji v tomto období nehovoří více i v české společnosti. Namísto toho jsem se v průběhu těhotenství častěji setkávala s propagací nabídek alternativních podpůrných programů, jejichž principem bylo otevření „mysli“ různým neznámým energiím. I z toho důvodu jsem se rozhodla doplnit tuto mezeru a přinést nové poznatky v kontextu české společnosti.

Diplomová práce je členěna na dvě části – teoretickou a empirickou. Teoretická část je rozdělena do tří celků. Cílem první kapitoly je vymezit pojem spiritualita a najít příhodnou definici pro téma této diplomové práce. Cílem druhé kapitoly bude popsat a porozumět pojmům těhotenství, porodu a období po porodu perspektivou holistického přístupu, díky kterému bude vytvořen ucelený obraz ženy těhotné, rodící a ženy po porodu. Třetí část práce si klade za cíl propojit téma spirituality s období těhotenství, porodu a období po porodu. Důraz přitom bude kladen na tři klíčová témata: význam, projevy a proměna spirituality v období těhotenství, porodu a po porodu. Celá tato část tak nabídne teorii, která bude sloužit pro výzkumnou část práce, která je předmětem čtvrté kapitoly.

Empirická část zahrnuje popis výzkumného problému a zvolené metodologie. Cílem výzkumné části bude zjistit, jaký význam má pro ženu spiritualita v období těhotenství, porodu a po porodu. Bude se ptát, jak se projevovала a proměňovala spiritualita žen římskokatolického vyznání v daném období. Na základě získaných a zpracovaných dat budou nabídnuty výsledky výzkumu, na které bude navazovat diskuze.

Teoretická část

1 Spiritualita

Porozumění termínu spiritualita, který se začal užívat relativně nedávno, je závislé na konkrétních dějinných, kulturních a společenských souvislostech. Teologické učení se odráží v lidských názorech na Boha, církve a obecně člověka, proto podle Sheldraka „musí každá generace znovu definovat, co přesně spiritualita znamená a co je jejím obsahem.“¹ V průběhu dějin se tak chápání spirituality méně nebo naopak zcela zásadně měnilo, proto je nutné k uchopení tohoto pojmu uvažovat v historickém a náboženském kontextu.

Přibližně v posledních sto letech se spirituální teologie jevila jako pevně ukotvený soubor vědění o tradicích minulosti, který nabízel logické a dle tezí přesně vystavené odpovědi na přítomnost i budoucnost. Tato teologie definovala duchovní život, ve kterém byla opomíjena podstata lidské zkušenosti. Změnu přístupu v teologii přináší minulá desetiletí, která rozumí lidské zkušenosti jako autentickému zdroji božského zjevení. Právě s touto změnou se začíná užívat termínu spiritualita. Na jednotlivých duchovních tradicích lze pak pozorovat prvky sekulárně-dialogické. Sekulární ve vztahu k všednímu světu, který se stává východiskem pro duchovní zkušenost a reflexi. Dialogické ve smyslu vzájemného vztahu mezi zkušeností a tradicí, tedy vztahu duchovní teorie a praxe.²

---

¹ Sheldrake, P. *Spiritualita a historie. Úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života*. Brno: CDK, 2003, s. 41.

² Sheldrake, 2003, s. 42.

Z výše uvedeného vyplývá, že nelze najít obecnou definici termínu spiritualita, vždy bude podmíněna specifickou povahou dějinných, společenských a kulturních souvislostí. Proto bude i pro tuto práci rozpracován termín spiritualita platný ve specificky zaměřeném společenském i časovém kontextu.

1.1 Vymezení pojmu spiritualita

Původem pojem spiritualita vychází z latinského „spiritualis“, přeloženo jako „duchovní“. Přičemž latinské sloveso „spirare“ se překládá jako „volně dýchat“. „Spiritus“ se překládá jako „dech“ či „duch“, jehož význam nebyl dřív chápán jako protiklad k tělesnému, nýbrž jako život oživovaný Duchem svatým. Dnes je spiritualita obecnějším pojmem užívaným nejen v teologické sféře. Spiritualita se tedy významově dělí do dvou skupin – do obecné a do specificky náboženské.

Spiritualita je pojmem, který lze použít dle Opatrného (2019) s trochou nadsázky pro všechno. V tom tkví jeho výhoda: zahrnuje náboženské, ale i obecně lidské skutečnosti. V této šíři a nevyhraněnosti je však zároveň nevýhoda, neboť se významy mohou zaměňovat. Spiritualitu lze chápat jako bezprostřední prožívání osobního vztahu s transcendentální skutečností, s absolutnem. Spiritualita je výrazem niterného zakotvení a orientace člověka v životě. Je souborem těch nejpodstatnějších vztahů, které člověka utvářejí, a přitom nemusí mít náboženský rozměr. Zároveň je možné nahlížet na spiritualitu jako na vnitřní svět člověka, který se potýká s okolním světem, případně s tajemstvím, které je v náboženském pojetí pojmenováno bohem. Spirituální rozměr někteří lidé mohou nacházet

v umění. V tomto obecném chápání lze u každého člověka považovat spiritualitu za jeho součást.³

Spiritualita se nemusí nutně spojovat s náboženstvím, a proto se obecně dá spiritualitě rozumět jako dynamické dimenzi lidského života, která souvisí se způsobem, jakým člověk (nebo komunita) zažívá, vyjadřuje a hledá smysl, účel a transcendenci. A zároveň jakým způsobem nahlíží na přítomnost, na sebe, na ostatní, na přírodu, na vše významné a posvátné.⁴

Ačkoli náboženství souvisí se spiritualitou, jedná se o dva různé pojmy, nikoli synonyma. Náboženství by ideálně mělo být vždy spirituální, ale spiritualita může mít malou nebo naopak žádnou souvislost s náboženstvím. Spiritualita je širší koncept, je potenciálem v každém člověku. Náboženství je určitý systém víry a uctívání, pro některé lidi představuje důležitý způsob, jak vyjádřit svou spiritualitu, ale není to jediný způsob a neplatí pro každého.⁵

Spiritualitu z křesťanského hlediska lze vysvětlit jako „život s Kristem v Duchu svatém.“⁶ Se stejným názorem přichází i Altrichter: „nejjednodušší definice duchovního života je život v Duchu.“⁷ Zároveň je třeba vzít v úvahu

---

³ Opatrný, A. *Evangelizace a víra*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2019, s. 30-31.

⁴ Weegen, K. v., Hoondert, M., Timmermann, M., Heide, A. v. *Ritualization as Alternative Approach to the Spiritual Dimension of Palliative Care: A Concept Analysis*. *Journal of Religion and Health*, 2019.

⁵ White, G. *Talking About Spirituality in Health Care Practice: A Resource for the Multi-Professional Health Care Team*. London; Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2006, s. 101.

⁶ Mašek, V. *Učednice každodennosti: Perspektivy katolické spirituality žen v současném světě*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2019, s. 55.

⁷ Altrichter, M. *Příručka spirituální teologie*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2007, s. 15.

to, že Duch svatý s člověkem spolupracuje, a tudíž lze spiritualitě rozumět jako „společné činnosti Ducha svatého a lidských sil.“⁸

Spiritualita se „zabývá spojením teologie, modlitby a křesťanské praxe.“⁹ Pro spiritualitu je ústředním bodem přesvědčení, že člověk je schopen navázat vztah k Bohu, „který je transcendentní, ale současně je také imanentně přítomen v jádru všech stvořených věcí.“¹⁰

V západní společnosti je možné se setkat se záměnou pojmu „spiritualita“ pojmem „religiozita“. V tomto smyslu je „religiozita“ myšlena spjatost s určitou duchovní tradicí, a to zejména tradicí křesťanskou, či židovskou. Na rozdíl od termínu „spiritualita“ je pojem „religiozita“ spojován spíše s něčím, co „asociuje dogma, strnulost, omezování, nepraktičnost a zastaralost, zatímco spiritualita bývá spojena se zážitkem, individuální tvořivostí, svobodným rozvojem a využitelností v současném světě.“¹¹

U katolické teologie se spiritualita navíc chápe v úzkém nebo specifickém slova smyslu. Jedná se například o kněžskou či manželskou spiritualitu, nebo je spiritualita vázána na určitou duchovní tradici, která bývá spojena s jejím zakladatelem či řeholí. Zde můžeme jmenovat spiritualitu františkánskou, dominikánskou a další. „Určitá spiritualita je také soutokem jiných liturgických a teologických proudů a dosvědčuje inkulturaci (zakořenění) víry v určitém lidském prostředí a v jeho dějinách. Křesťanské spirituality se podílejí na živé tradici modlitby a jsou nezbytnými vůdci

---

⁸ Mašek, 2019, s. 55.

⁹ Sheldrake, 2003, s. 62.

¹⁰ Sheldrake, 2003, s. 62.

¹¹ Vojtíšek, Z., Dušek, P., Motl, J. *Spiritualita v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2012, s. 12.

věřících. Ve své bohaté rozmanitosti jsou odleskem jediného a čistého světla Ducha svatého.“¹² „Soudobá křesťanská spiritualita je výslovně trojiční, christologická a církevní.“¹³

V této diplomové práci se o spiritualitě hovoří v kontextu křesťanství, zejména pak vychází z učení římskokatolické církve. Spiritualitě rozumím jako přijetí Božího pozvání do společenství života s Kristem v Duchu svatém. Spiritualitu uznávám za plnohodnotnou složku osobnosti každého člověka, o které více pojednávám v následující kapitole.

1.1.1 Spiritualita jako složka osobnosti

V holistickém pojetí člověka je využíván tzv. bio-psycho-socio-spirito model, který demonstruje čtyři dimenze člověka: oblast tělesná (bio), psychická (též duševní), sociální a spirituální (duchovní). Samotná podstata holistického přístupu spočívá v tom, že s každou osobou je zacházeno jako s jedinečným celkovým individuálním bytím. Ačkoli jednotlivé prvky mohou a měly by být prozkoumány, aby se dosáhlo lepšího porozumění, lze holistický přístup chápat v nejširším smyslu pouze tehdy, když jsou spojeny dohromady.¹⁴

Spirituální složkou v životě člověka můžeme obecně rozumět to, co chybí k dosažení plnosti našeho života. Jinými slovy, když už jsme všeho dosáhli, vše dobře a funkčně zhotovili, tak stejně nedosahujeme plnosti života. Jedná se o chybějící podstatu, kterou si nekoupíme, nevyrobíme, ale přesto po ní

---

¹² *Katechismus katolické církve* (dále jen „KKC“). Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 2684.

¹³ Sheldrake, 2003, s. 62-63.

¹⁴ White, 2006, s. 26.

člověk touží.¹⁵ Spiritualita jako složka osobnosti „se vytváří vnímáním posvátnosti, rozvíjí se ve vztahu k posvátnému a různými způsoby tento vztah projevuje.“¹⁶

Duchovní život je pro každého člověka důležitý více nebo méně. Tomáš Halík považuje spiritualitu za něco, co je přirozenou součástí člověka a společnosti, podobně jako je jeho součástí například smysl pro humor. Každý člověk pečuje o svůj osobní duchovní život různým způsobem a věnuje mu více či méně prostoru ve svém každodenním životě. Spiritualita může být stejně jako ostatní složky člověka zanedbávána nebo naopak plně rozvíjena – u některých jedinců je spiritualita natolik důležitá, že se stává základem jejich osobní identity.¹⁷

Autorů, kteří se spiritualitou ve vztahu k osobnosti člověka zabývali, je mnoho. Známým autorem je Viktor Emanuel Frankl, představitel logoterapie, podle kterého je člověk tvořen třemi složkami: tělesnou, duševní a duchovní. Na Frankla navazuje jeho žák Alfred Längle, stejně jako on se zabývá otázkou smyslu života, a který klade v životě člověka otázku „pro co žít?“. Dále pak se spiritualitou zabýval německý psycholog a významný představitel duchovědné psychologie Eduard Spranger, který představil novou typologii osobnosti. Vedle typu ekonomického, teoretického, estetického, politického a sociálního, do své typologie osobnosti zařadil i takzvaný náboženský typ osobnosti. Přičemž náboženský typ se vyznačuje svým zájmem o duchovní hodnoty, usiluje o sebe-přesahující zkušenost. Posledním příkladem autora je Abraham

---

¹⁵ Opatrný, 2019.

¹⁶ Vojtíšek, Dušek, Motl, 2012, s. 12.

¹⁷ Halík, T. *Co je bez chvění, není pevné. Labyrintem světa s vírou a pochybností*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 28.

Maslow se svou pyramidou potřeb. Pyramida je tvořena několika úrovněmi potřeb, kdy na vrcholku pyramidy bývala potřeba sebeaktualizace. Zajímavé je, že ke konci života Maslow přidal na vrchol pyramidy nový stupeň potřeby: transcenci, sebe-přesažení. Americký psycholog Robert Emmons se zabýval tzv. spirituální inteligencí. Pro spirituální inteligenci jsou důležité dovednosti a schopnosti, které člověku umožňují efektivní zpracování spirituálních informací. Dle Emmonse je spirituálně inteligentní člověk „charakterizován minimálně pěti schopnostmi: překračovat fyzické a materiální, zažívat zesílené stavy vědomí, posvěcovat každodenní zkušenost, využívat duchovní zdroje k řešení problémů a být mravný.“¹⁸

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že mnozí autoři považují spirituální složku osobnosti za její přirozenou součást. Nicméně ani v současné době není výjimkou, že se na duchovní složku člověka nejen v různých publikacích zapomíná, nebo se o ní autoři zmiňují spíš okrajově a tím jí ubírají na důležitosti.

1.1.2 Spiritualita jako potřeba

V předchozí kapitole byla popsána spiritualita jakožto důležitá a přirozená složka osobnosti každého člověka. Z toho lze vyvodit, že člověk o svou duchovní stránku života potřebuje více či méně pečovat. Proto se tato kapitola zaměří na spiritualitu jakožto potřebu, kterou se člověk snaží různými způsoby uspokojit.

K porozumění spirituality jako duchovní potřeby je nejprve nutné vysvětlit, co je to duchovní zdraví. Duchovní zdraví lze chápat jako stav, kdy jsou úspěšně uspokojovány duchovní potřeby jednotlivce. Jinými slovy, duchovně zdravý člověk „má chuť žít, poznávat a vytvářet hodnoty,

---

¹⁸ Vojtíšek, Dušek, Motl, 2012, s. 13.

angažovat se, být otevřen pro setkání.“¹⁹ Další definice hovoří o duchovním zdraví jako o schopnosti plně rozvíjet duchovní podstatu, to znamená schopnost objevovat a formulovat vlastní základní životní cíle, naučit se prožívat lásku, radost, mír a naplnění, a schopnost pomáhat sobě i ostatním dosáhnout svého plného potenciálu.²⁰ Základní znaky duchovního zdraví vychází z jejich potřeb: je to potřeba vlastního významu a účelu v životě; potřeba přijímat lásku; potřeba rozdávat lásku; potřeba naděje a tvořivosti.

Nemčková (2000) vytvořila klasifikaci duchovních potřeb. Je to duchovní potřeba „vztahu k absolutnu (Bohu), potřeba lásky (přátelství, důvěry k jiným, porozumění), naděje, krásna (estetický vztah člověka k světu), dobra (schopnost konat dobro, být dobrým, přijímat dobro), poznání, svobody a potřeba sebeúcty (vědomí vlastní hodnoty a důstojnosti, pozitivního vztahu k sobě, důvěry ve vlastní schopnosti, založené na cílech, které dávají životu smysl).“²¹

Duchovními potřebami se zabýval také William Glasser. Vytvořil nové uspořádání potřeb, které se podobají slavné pyramidě potřeb od Maslowa. Pozornost však nevěnuje biologickým potřebám, naopak zkoumá potřeby v oblasti psychologické a duchovní, vzniká takzvaná Glasserova teorie duševně-duchovních potřeb. Říká, že naplňování tělesných potřeb (např. strava, spánek) je stejně důležité jako uspokojování potřeb duševně-duchovních, to je zásadní předpoklad pro zdraví člověka a jeho přežití. Glasser přichází se čtyřmi základními duševně-duchovními potřebami člověka: „patřit k někomu či něčemu a milovat a být milován (Láska a

---

¹⁹ Krátká, A. *Hodnoty a potřeby člověka v ošetrovatelské praxi*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2018, s. 85.

²⁰ White, 2006, s. 104.

²¹ Dušová, B. *Potřeby žen v porodní asistenci*. Praha: Grada, 2019, s. 13.

patření), mít vliv a moc (Moc a vliv), hrát si a tvořit i jen pro potěšení (Zábava a potěšení), a konečně je to potřeba být svobodný (mít možnost volby) a soběstačný (Svoboda a autonomie).“²² Tyto potřeby člověk může naplňovat, stejně jako u potřeb tělesných, zdravě nebo nezdravě. „Zdravě naplňovat potřeby lásky a patření znamená například žít v rodině, mít přátele, chovat zvířata, patřit do nějaké organizace, zažívat sjednocení s Bohem.“²³

1.1.3 Sedm rovin spirituality

Spiritualita člověka je tvořena několika aspekty, které se různě projevují. Touto oblastí se zabýval americký religionista Ninian Smart, který došel k závěru, že existují tzv. dimenze posvátného. Pojmenoval dohromady sedm dimenzí spirituality. Na tuto skutečnost navazuje autor Zdeněk Vojtíšek (2012), který přichází s termínem sedm rovin spirituality. Vojtíšek vysvětluje, že metafora roviny zachovává neutrální vztah k ostatním dimenzím, žádná oblast není nadřazená ani podřazená, a jednotlivým oblastem umožňuje plynulé a časté přechody.²⁴

První rovinou spirituality jsou *předpoklady*, se kterými člověk přistupuje k životu. Jedná se o způsoby, jak si člověk vysvětluje svět a jaký mu připisuje smysl. Tyto předpoklady pomáhají člověku se ve světě orientovat. Mezi takové způsoby lze řadit různé naukové či filozofické koncepce jako je například teologie, antropologie, koncepce spásy nebo kosmologie.

Další způsob, jakým lze vyjádřit svůj vztah k transcendentnu, je *obřad* (také rituál). Obřady lze vykonávat individuálně nebo kolektivně. Mezi

---

²² Baštecká, B., Reiterová, E. *Současné potřeby a Abraham Maslow*. AUPO Varia Psychologica X 34 (s. 63-88). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 75.

²³ Baštecká, Reiterová, 2005, s. 75.

²⁴ Vojtíšek, Dušek, Motl, 2012, s. 20-21.

individuální obřady se zahrnují osobní modlitby, poutě, meditace, a podobně. Podobu kolektivní mají obřady jako je například křest, svatba, pohřeb nebo obecně bohoslužby. Do roviny obřadů jsou zahrnuta i místa společně s artefakty, které k obřadům neodmyslitelně patří (např. kostel, zvony, posvátná roucha, kadidla).

Normy a hodnoty tvoří další rovinu spirituality. Jedná se o posvátné normy a hodnoty nadřazené těm, které vytvořil pouze člověk. Jsou to normy, které přichází „odjinud“ – jsou přikázány Bohem.

Posvátná *vyprávění* zahrnují biblické příběhy, různé legendy o svatých, mýty, příběhy hrdinů, zázraky, moudra, a další. Taková vyprávění jsou pak zdrojem při vytváření rituálů, ale mohou sloužit i jako inspirace pro etická pravidla.

Další rovinou spirituality jsou *zážitky*, které lze považovat za doteky Posvátna. Zážitky lze rozdělit na spontánní a záměrně získané. Takové zážitky mohou nastat například díky posvátnému vyprávění, nebo prostřednictvím obřadů. K porozumění významu zážitků je třeba být v souladu s naukovými, etickými koncepcemi, společně s rituální praxí.

Vztah k Bohu lze vyjádřit pomocí další roviny, kterou tvoří *společenství*. Ve společenství je vytvářen prostor pro praktikování všech předešlých rovin spirituality. Duchovní společenství nabízí člověku podporu v jeho vztahu s Bohem a pomáhá rozvíjet další roviny spirituality.

Poslední, tedy sedmou, rovinou spirituality je *tvořivost*. Je to tvořivost umělecká či materiální. Skrze umělecká díla se projevuje vztah člověka k Bohu. Mezi taková díla se řadí například duchovní hudba, obrazy, sochy, a podobně.²⁵

---

²⁵ Vojtíšek, Dušek, Motl, 2012, s. 20-21.

1.2 Roviny křesťanské spirituality

Na sedmi rovinách spirituality, které byly popsány v předchozím oddíle, bude demonstrováno, jak se projevuje křesťanská spiritualita. Východiska křesťanské spirituality budou hledána především v bibli, dále pak v Katechismu katolické církve.

1.2.1 Předpoklady

Základním předpokladem křesťanského učení je víra v Boží existenci. Víra člověka přivádí k živé zkušenosti s Bohem, vede k duchovnímu životu. Víru a vědění je nutné rozlišovat, křesťan v Boha věří, nevidí jej (srov. 2 Kor 5,7). Bůh je popsán jako jeden, ale ve třech osobách: Otec, Syn a Duch svatý. Bůh bývá v náboženských příručkách popisován jako nanejvýš spravedlivý, všemohoucí, všudypřítomný. Bůh je pravda a láska (srov. Jan 4,10 nebo Jan 14,6).

Bible je svědectvím o Božím zjevení. Je to sbírka menších a větších knih napsaných různými autory pod vlivem tzv. „Boží inspirace“. Není pouze dílem historickým, má kromě lidského také původ božský. Proto se nazývá Písmem svatým, Bůh skrze Písmo svaté zvláštním způsobem promlouvá. Dělí se na Starý zákon a Nový zákon. Starý zákon obsahuje Boží zjevení před Ježíšem Kristem. Společný základ v křesťanské spiritualitě tvoří 39 knih Starého zákona, v pravoslavné a katolické tradici je uznáno dalších 7 knih, tzv. deuterokanonické spisy. Nový zákon hovoří o Božím zjevení skrze Ježíše Krista, které je dosvědčeno jeho učedníky. Rozsah Nového zákona čítá celkem 27 knih: 4 evangelia a tzv. epištoly – dopisy apoštola Pavla a jeho žáků. Jádrem Nového zákona jsou čtyři evangelia, zprávy o životě, učení a působení Ježíše Krista, který v jedné osobě spojuje dvě přirozenosti: božskou a lidskou. Bibli je zapotřebí správně vykládat, a to je možné jen v rámci křesťanského společenství – tj. Kristovy církve (srov. 2 Petr 1,20).

Za tohoto předpokladu se stává pramenem hluboké moudrosti, ze které lze čerpat pro vlastní život každého člověka.

„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.“ (Gn 1,27) Bůh stvořil člověka z lásky. „Každý člověk je individuálně stvořen Bohem a jakožto jedinečná individualita je Bohem milován. Má nevyčíslitelnou hodnotu a je nenahraditelný.“²⁶ Ve své přirozenosti i svým povoláním je člověk náboženskou bytostí, pochází od Boha a jde k Bohu.²⁷ Život podle pravdy, též plně lidský život, je možný pouze za předpokladu, že člověk svobodně prožívá svůj vztah k Bohu. Člověk může tento vztah odmítnout, popřít, nebo na něj zapomenout.²⁸ Biblický příběh o prvních lidech – Adamovi a Evě (Gn 2-3) – se křesťanskou teologií vykládá jako „podobnoství o tragice lidského bytí a o původu zla ve světě.“²⁹ Člověk se stal člověkem ve chvíli, kdy jej Bůh obdařil duší – lidským, nesmrtelným duchem. Člověk ale chtěl být roven Bohu a svůj vztah s Bohem přerušil – tzv. prvotní hřích. Proto se člověk rodí jako tvor, který žije v narušeném vztahu s Bohem, a je „odsouzen k zápasu se zlem v sobě i mimo sebe.“³⁰ Bůh však „nepřestává volat každého člověka a hledat ho, protože chce, aby žil a našel štěstí.“³¹

Termín „člověk“ se pak stává předmětem zkoumání teologické antropologie. Člověk je definován jako „jednota duše a těla“.³² Termín

---

²⁶ Machula, T. *Pojetí lidské osoby u Tomáše Akvinského*, 2013, s. 34.

²⁷ KKC, 44.

²⁸ KKC, 29-31.

²⁹ Kabeláč, J. *Základy křesťanské víry*. Vranov nad Dyjí: A.M.I.M.S., 2006, s. 9.

³⁰ Kabeláč, 2006, s. 9.

³¹ KKC, 27.

³² KKC, 382.

„člověk“ lze pak rozlišit na základě dvojího možného významu. První význam chápe člověka jako „celek tvořený duší a reálným tělem.“³³ Druhý význam považuje člověka za „celek tvořený duší a reálným nebo alespoň intencionálním tělem.“³⁴ Druhý význam lidské osoby říká, že „člověk existuje i po své tělesné smrti, že separovaná subsistentní duše je člověk, a to tž člověk, který žil předešlý pozemský život. (...) Separovaná duše může být právem souzena za volby a skutky pozemského člověka, neboť se jedná o totž rozumové individuum, tutž osobu.“³⁵

1.2.2 Obřady

Individuálním obřadem křesťanské spirituality je modlitba. Tradice katolické církve vybízí věřící k pravidelné každodenní modlitbě, k liturgii Denní modlitby církve, nedělní mši svaté a svátkům liturgického roku. „Neděle, jejímž středem je eucharistie, se světí především modlitbou. Roční liturgický okruh a jeho velké svátky představují základní rytmy v životě modlitby křesťanů.“³⁶ Křesťanská tradice uchovala „tři hlavní výrazové formy života modlitby: ústní modlitbu, rozjímání, vnitřní modlitbu. Mají všechny tři společný základní rys: „usebranost srdce“.“³⁷ Katechismus katolické církve přitom považuje za nejdokonalejší modlitbu „Otče náš“, též nazývaná jako modlitba Páně, protože pochází od Pána Ježíše.³⁸ Jako místo k modlitbě slouží například osobní nebo rodinné modlitební místo,

---

³³ Peroutka, D. *Tomistická filosofická antropologie*. Praha: Krystal OP, 2012, s. 142.

³⁴ Peroutka, 2012, s. 142.

³⁵ Peroutka, 2012, s. 142-143.

³⁶ KKC, 2698.

³⁷ KKC, 2699.

³⁸ KKC, 2275.

kláštery, poutní místa, a zejména kostel, kde se schází farní společenství a je místem eucharistického klanění, tzv. adorace.³⁹

Mezi individuální obřady lze zařadit i modlitbu ke světcům a sveticím. Uctívání svatých je dle Filipiho (1996) významným projevem katolické zbožnosti. Jedná se o uctívání mužů a žen, v jejichž životě se zvláštním, mimořádným způsobem projevila Boží milost, důkaz Boží moci. Při uctívání svatých se uplatňují dva motivy: život světce/světice jako vzor víry hodný následování a druhým je uctívání svatých jako přesah přes hranici času a smrti.

Mariánská zbožnost je také specifickou oblastí učení katolictví. Maria, matka Ježíše, zaujímá výsadní místo mezi postavami, jimž katolická církev vyjadřuje zbožnou úctu. Maria je považována za „prostřednickou postavou, která se svou laskavou přímluvou zadržuje trestající ruku božského Soudce, příliš vzdáleného světu lidí.“⁴⁰

Křesťanství učí o tzv. svátostech. Svátost je viditelné znamení neviditelné Boží milosti. V křesťanské spiritualitě je shoda na dvou svátostech: je to svátost křtu a eucharistie (též Večeře Páně). Člověk se stává křesťanem právě skrze svátost křtu. Obrácení, víra a křest jsou tři nutné skutečnosti, kterými člověk získává účast na novém životě plném Boží milosti.

Katolická církev uznává sedm svátostí, které doprovází člověka v zásadních momentech jeho života: narození (svátost křtu), uvedení do dospělosti (svátost biřmování), manželství (svátost manželství) nebo kněžské svěcení (svátost kněžství), okamžiky smíření a odpuštění (svátost smíření), chvíle slavení hostiny (svátost eucharistie), nemoci a smrti

---

³⁹ KKC, 2696.

⁴⁰ Filipi, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: CDK, 1996, s. 96.

(svátost pomazání nemocných).⁴¹ Katolická církev klade důraz na slavení mše svaté, ve které je obsažen zdroj a vrchol křesťanského života: eucharistie. Během mše je zpřítomněna Ježíšova oběť, která není pouhým symbolem nebo náznakem Ježíšova ustanovení, ale dle učení katolické církve se Ježíšova přítomnost uskutečňuje. Eucharistie obsahuje celé duchovní dobro církve, Krista samého.⁴² „Chléb se stává tělem Kristovým, víno jeho krví. V okamžiku přijetí těchto darů se osobně setkáváme s Kristem.“⁴³ V duchovní rovině tak člověk prostřednictvím přijetí eucharistie získává největší možnou posilu a skrze slavení společné hostiny také utváří společenství, které je pro katolickou církev další zásadním bodem učení.

1.2.3 Normy a hodnoty

Základem hodnotového systému křesťanů je Desatero, které vyjadřuje zásady mravního života, platné pro všechny lidi. Starý zákon vypravuje o ustanovení zákonů, které Bůh uložil Izraelitům skrze Mojžíše. Křesťanství později Desatero převzalo za svůj morální kodex. Pro věřícího křesťana je platné následující: 1) V jednoho Boha věřiti budeš. Nebudeš mít jiné bohy mimo mě. 2) Nevezmeš jména Božího nadarmo. 3) Pomni, abys den sváteční světil. 4) Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi. 5) Nezabiješ. 6) Nesesmilníš. 7) Nepokradeš. 8) Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému. 9) Nepožádáš manželky bližního svého. 10) Nepožádáš statků bližního svého. (srov. Ex 20,2-17, Dt 5,6-21) Starý zákon pak skrze proroky ohlašuje příchod Ježíše Krista (Iz 7,14; Iz 11,1-2), který dosvědčil svým jednáním a svým kázáním trvalou platnost Desatera. Ježíš

---

⁴¹ KKC, 1113.

⁴² KKC, 1324.

⁴³ Kabeláč, 2006, s. 29.

přítom vyzdvihuje největší z přikázání: „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí. To je největší a první přikázání. Druhé je podobné: Miluj svého bližního jako sám sebe. Na těch dvou přikázáních spočívá celý zákon i Proroci.“ (Mt 22,37-50)

1.2.4 Vyprávění

Nový zákon naplňuje předpovědi Starého zákona, vypravuje o životě Ježíše z Nazareta, o Božím synovi. Nový zákon je svědectvím o Ježíšovi od lidí, kteří se s ním setkali, mluvili s ním, a kteří z něj byli natolik uchváteni, že změnili svůj dosavadní život. Vypráví o zázracích nebo zázračných uzdravení (srov. Mt 8,1-3, nebo Mt 9,27-30). Pro Ježíše není důležité formální dodržování zákonů, ale je pro něj naopak zásadní vnitřní postoj člověka. Ježíš přichází s učením, ve kterém nejde pouze o skutek, kterým se člověk od Boha vzdaluje, ale je to už i myšlenka nebo motiv. Ježíšův život vyvrcholuje ukřižováním a zmrtvýchvstáním. „Ježíš svou smrtí ratifikuje svůj život. Jeho život nabývá své poslední věrohodnosti: tento člověk nic nechtěl a nic si nenárokoval pro sebe. Každá námitka, že Ježíš byl ctižádnostivý a chtivý moci, je křížem znicotněna. Kříž se stává znakem nezištnosti a služby. Všechno, co Ježíš ve svém životě konal, se dělo pro člověka.“⁴⁴ Ježíš svou smrtí vykoupil vinu lidstva (srov. 1 Petr 2,24). Třetí den po ukřižování nastává zcela zásadní událost: zmrtvýchvstání Ježíše Krista. O zmrtvýchvstání svědčí (nejen) čtyři evangelia, je to stěžejní skutečnost pro celé křesťanství (srov. 1 Kor 15,14). Člověk získává naději na život budoucí (srov. J 11, 25-26). Ježíš pověřil své učedníky, aby odešli do světa, podávali svědectví a hlásali tuto radostnou zvěst (srov. Mt 28,16-20).

---

⁴⁴ Kabeláč, 2006, s. 19.

1.2.5 Zážitky

Spiritualita je spojena se subjektivními prožitky Posvátna, které mohou přicházet prostřednictvím jiných rovin spirituality: skrze obřady, vyprávění, společenství, uměleckou nebo materiální tvořivost. Zkušenost s Bohem přivádí člověka k duchovnímu životu. Zároveň ale platí, že „duchovní zážitek nám neumožní vyhnout se růstu a vývoji, na kterém závisí trvalé duchovní uvědomění, jako takové.“⁴⁵ K porozumění významu jednotlivých zážitků je třeba být v souladu s křesťanským učením.

1.2.6 Společenství

Společenství představuje církev. Na počátku procesu vzniku církve byla Ježíšova zvěst o Božím království. „Základní přesvědčení je, že církev má své zakotvení v Božím plánu spásy lidské rodiny; nevznikla náhodou, lidským rozhodnutím, nýbrž je vůlí a záměrem trojjediného Boha.“⁴⁶ Církev přitom plní svou úlohu být Boží misíí světa v mezičase, „vstupuje do proluky mezi Ježíšových odchodem a jeho druhým příchodem.“⁴⁷ Církev shromažďuje lidi „ze všech národů, kmenů a jazyků“ (Zj 7,9).⁴⁸ Zvláštní postavení dal Ježíš apoštolu Petrovi, který jako Skála pevně stojí v čele celé církve (srov. Mt 16,18). Nástupcem Petra je papež. Nástupci apoštolů jsou biskupové, kněží, jáhnové. Církev spoluutvářejí všichni pokřtění věřící. Církevní správa se člení na základě územních celků, zpravidla se jako základní jednotku považuje diecéze, která se dělí na děkanáty, a ty se dále dělí na farnosti. Věřící se pak mohou angažovat v místní farnosti, pastoračně pečovat, nebo

---

⁴⁵ Němečková, K. *Nenáboženská spiritualita v postmoderní době*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2015, s. 151.

⁴⁶ Filipi, P. *Církev a církve*. Brno: CDK, 2000, s. 31.

⁴⁷ Filipi, 2000, s. 30.

⁴⁸ KKC, 775.

spolupracovat na diecézních sněmech, a podobně.⁴⁹ Církev přitom tvoří jednotu a je nástrojem vnitřního spojení s Bohem.

Církev jakožto společenství tvořené lidmi se potýká s různou kritikou, na kterou Ježíš odpovídá tím, že ji přirovnává k rybářské síti, do které se chytly dobré i špatné ryby (srov. Mt 13,24-30, 47-50). Lidé jsou hříšní, ale církev jako taková je vedená Božím Duchem, proto je svatá (srov. Ef 5,25-27) a její poslání je „hlásání Krista a posvěcování Božího lidu.“⁵⁰

1.2.7 Tvořivost

Tvořivost je rovinou, do které se řadí umělecká a materiální díla vyjadřující vztah člověka k Bohu. Katolická církev považuje umění jako hodnotu duchovní, nejen kulturní nebo historickou. Biskupové proto mají „pečovat, osobně nebo skrze své zástupce, o to, aby podporovali posvátné umění, starobylé i moderní, ve všech jeho formách. Se stejnou náboženskou horlivostí se mají snažit vymýtit z liturgie a bohoslužebných budov všechno, co není ve shodě s pravdou víry a ryzí krásou posvátného umění.“⁵¹ Konkrétním projevem tvořivosti je pak například křesťanská duchovní hudba, obrazy, sochy světců, básně, divadelní hry, ale i kostely, kláštery, poutní místa, kaple, a podobně.

---

⁴⁹ KKC, 991.

⁵⁰ Kabeláč, 2006, s. 23.

⁵¹ KKC, 2503.

1.3 Vybraná témata spirituality

Vzhledem k zacílení tématu práce na věřící ženy, bude tato část věnována porozumění některým aspektům křesťanské ženské spirituality. Úvodem budou popsána rizika, která je nutné brát v úvahu při snaze o definování křesťanské spirituality ženy. Jako základní pramen bude sloužit Nový zákon, který k reflexi nabídne příběhy, kde se Ježíš se ženami setkává. Dále se tato kapitola bude věnovat diverzitě křesťanské spirituality žen, představí dva modely duchovního života křesťanských žen relevantní pro téma této práce. Závěrem bude prostor k zamyšlení nad některými překážkami, které se mohou vyskytovat v křesťanské spiritualitě ženy. Na spiritualitu žen naváže část o spiritualitě mateřství.

1.3.1 Spiritualita žen

Křesťanské pojetí ženské spirituality se v současné době potýká s některými riziky. Ženská spiritualita se může pohybovat mezi dvěma extrémy: jedná se o některé feministické proudy a na druhé straně je to idealizace příběhů svatých žen. Dalším rizikem v současném světě je pojetí životních stavů ženy na základě sepjetí s jejich dějinným ustálením, tedy životní stav ženy-křesťanky je buď v panenství nebo manželství. Poslední riziko pojetí křesťanské ženské spirituality může představovat na jedné straně přílišná kontemplace a vnitřní usebranost a na druhé straně je to aktivní veřejný život ženy v církevním prostředí i mimo něj, který však ono vnitřní usebrání může zcela postrádat.⁵²

Mašek (2019) tato rizika reflektuje, a tak přichází s ústředními prvky křesťanské ženské spirituality. Vychází z Nového zákona, kde se Ježíš

---

⁵² Mašek, 2019.

Kristus zjevně staví do role přítele žen. Evangelium ukazuje, s jakou vnímavostí a laskavostí Ježíš s ženami jedná, a tím bourá zvyklosti své doby. Mašek (2019) poukazuje na významné docenění role ženy v kontextu Nového zákona: ženy se stávají prorokyněmi, hlásají Boží slovo, aktivně se angažují v církevním prostředí, nebo jej dokonce sponzorují.

Novozákonním příběhem je například setkání ženy – hříšnice s Ježíšem (J 8, Lk 7,36-50). Ježíš má pro ženu porozumění a přijímá ji ještě předtím, než jí vysloví odpuštění. Žena tak zažívá radost z přijetí a návratu do „Otcova domu“.

Německá teoložka Dorothee Sölle (2015) se zamýšlí nad duchovní rolí křesťanské ženy v kontextu Nového zákona, konkrétně nad příběhem Marie a Marty (Lk 10,38-42). V příběhu nejde o nutnou volbu mezi duchovním a světským stylem života. Marie a Marta se navzájem doplňují. „Pravá kontemplace plodí spravedlivé skutky; teorie a praxe spolu nerozlučně souvisejí. (...) Slovy Terezie z Ávily: Věř mi, Marta a Maria musí být spolu, aby mohly Pána ubytovat a mít ho stále u sebe, jinak ho neobslouží a nechají bez pokrmu.“⁵³ Autorka používá pojem *vita mixta*, který představuje kompromis, a tak i ideální souhru mezi niterným usebráním se Marie a aktivním jednáním Marty.

Unie katolických žen⁵⁴ nabízí vhled Jany Opočenské do tématu žen v bibli. Autorka poukazuje na kritiku utkvělé představy o ženách v bibli jako o stereotypch, které úlohu ženy vidí v péči o lidskou tělesnost a zachování lidského rodu. Biblické ženy mají své konkrétní příběhy, životní situace a různě promlouvají dnes k současnému světu. Vedle praotců víry staví

---

⁵³ Sölle, D. *Mystika a vzdor*. Praha: Marie Noe, One Woman Press, 2015, s. 275.

⁵⁴ Opočenská, J. *Ženy a bible, ženy v bibli*. [online]. (cit. 24. 10. 2020). URL: <http://ukz.katolik.cz/texty/opocenska-zeny%20v%20bibli.htm>.

pojem pramatky víry: jsou jimi například Sára a Hagar, Ráchel, Batšeba, Rút, Naomi, Ester, Marie Magdalena, Marta, a další.

Mašek (2019) poukazuje na diverzitu křesťanské spirituality žen, kterou lze pozorovat na čtyřech modelech duchovního života křesťanských žen: Antonietty Meo, Edithy Steinové, Marie Teresy Porcíle Santiso a na životě členek ženské odnože Řádu německých rytířů. V následujících odstavcích budou popsány dva modely duchovního života, které jsou relevantní pro téma této diplomové práce. Je to model křesťanské ženské spirituality od Edithy Steinové a Marie Teresy Porcíle Santiso.

Katolická filozofka a řeholnice Terezie Benedikta od Kříže (1891-1942), vlastním jménem Edith Steinová, přichází s myšlenkou, že vlastní hodnota ženy spočívá v její jedinečnosti. Jedinečnost ženy pak shrnuje výrazem „mateřskost, ve které spočívá rozvíjení vlastního skutečného lidství a lidství druhých osob.“⁵⁵ Mateřství a manželství je pro ženu sice nejpřirozenější životní cestou, nicméně ke svým úvahám přidává také přijetí profesní role ženy. Mimo to nachází povolání ženy i v zasvěceném životu Bohu. Žena – řeholnice – „duchovní matka“ celý svůj život oddává službě Bohu. Společný základ pro povolání každé ženy pak Steinová nachází v novozákonním příběhu Panny Marie, která je ideálem čisté ženské přirozenosti. „Ve středu jejího života je Syn, jehož narození očekává a o něhož s láskou pečuje. Všechno se děje v podřízení Boží vůli“, a Maria tak naplňuje své povolání od Boha.⁵⁶ Panna Maria je „dívkou Páně“, a právě v tomto Steinová shrnuje své úvahy o povolání každé křesťanské ženy v jakémkoli povolání: po vzoru Marie být „dívkou Páně“.

---

⁵⁵ Mašek, 2019, s. 138.

⁵⁶ Mašek, 2019, s. 139.

Latinskoamerická teoložka Maria Teresa Porcíle Santiso přináší další způsob, jakým lze nahlížet na křesťanskou spiritualitu ženy. Porcíle Santiso se zabývá teologií těla a jeho vnímáním pohledem ženy. Autorka navazuje na Nicole Fatiovou, která popisuje čtyři významné momenty v ženském těle: je to menstruační cyklus, těhotenství, porod a kojení. „Mé tělo ženy mi bez přestání připomíná mé limity; když se rodí nový život, učí mě hodnotě času, vyjevuje vysokou cenu, kterou musím platit svou osobou; zjevuje mi také jinakost každé lidské bytosti; i té počaté v mém lůně. Tato pedagogika mého těla, jestli jí naslouchám, mě otvírá určitým dimenzím života. Ne všechny ženy mohly mít děti, ať už tak zvolily nebo ne. Ale jsem nakloněna věřit, že v sobě nesou stopu takového postoje po celý život. (...) Lůno je místo utváření dítěte a místo utváření světa.“⁵⁷

Porcíle Santiso aplikuje metaforu ženského těla i na život církve a představuje čtyři možné stavy: sterilita, panenství, prostituce, mateřství (k tomuto stavu zahrnuje manželství i vdovství). Církev-panna je ten případ, pro který je typická svoboda, radost, neohroženost, je místem nadšení a upírá svůj pohled do budoucna. Církev-manželku popisuje jako místo, které vytváří prostor pro společenství a vše s ním spojené (slavnosti, důvěrné vztahy, společné programy). Církev-matka poskytuje útočiště, stará se a nabízí útěchu. Je místem zrození života, chrání život. Církev-vdova přijímá bolest, nářek, volá po spravedlnosti. Porcíle Santiso upozorňuje v církvi na stav sterility a prostituce. Sterilita v církvi představuje prázdnotu, žije se strachem, obavami a odmítáním jinakosti. Ačkoli může nabízet mnoho aktivit a programů, nevyústí v život, ale v prázdno. Když se do stavu sterility přidá i lež a přetvářka, jedná se o stav prostituce. V takovém stavu se vytrácí

---

⁵⁷ Mašek, 2019, s. 149.

zdravé jádro učení církve a nahrazuje se „příležitostnými milenci“ v podobě aktuálních trendů většinové společnosti. V praxi to pak znamená například upřednostnění televizního pořadu před liturgií a navštívením chrámu. Tento stav postrádá „smysl pro intimitu, tajemství, slavnost srdce a eucharistii.“⁵⁸

Žena „při každém porodu dává svou krev. Proto teologie, která se rodí ze zkušenosti ženy, má charakteristiky svědectví, je nositelkou nového života.“⁵⁹ Žena tak podle Porcíle Santiso ví ze své vlastní zkušenosti těla, jaké to je být obyvatelným prostorem – tím stavem, o který by měla usilovat církve. Nad duchovní rolí křesťanské ženy se zamýšlí také například Kathleen Jonesová, která popsala role ženy v křesťanském prostředí následovně: „ženy jako mystičky, mučednice, spolupracovnice, manželky, matky, kajícnice, vyvrhelky, novátorky a misionářky.“⁶⁰

Katolický kněz Tomáš Holub uvažuje o akcentech mužské a ženské spirituality. Ve svém článku upozorňuje na některé překážky, které mohou nastat zejména u duchovního života křesťanských žen. Jako největší problém považuje „neochotu odolat mnohdy velmi silnému pokušení absolutizovat svůj pohled na duchovní svět.“⁶¹ Tedy považovat svůj duchovní způsob prožívání věcí za příkladný a nejlepší. Autor pozoruje další možný problém žen, který popisuje jako „útěk do světa zbožnosti“, který se

---

⁵⁸ Mašek, 2019, s. 152.

⁵⁹ Mašek, 2019, s. 153.

⁶⁰ Mašek, 2019, s. 13.

⁶¹ Holub, T. *Akcenty mužské a ženské spirituality* [online]. (cit. 20. 10. 2020). URL: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/akcenty-muzske-a-zenske-spirituality-p-tomas-holub>.

výrazně liší od všedního života. Z kostela se tak vytváří „nereálný svět, sice krásný, ale pro skutečný život nepoužitelný.“⁶²

Křesťanská spiritualita žen je téma obšírné, kterému se věnovalo a věnuje mnoho autorů. K problematice této diplomové práce byl nabídnut základní vhled do tématu spirituality žen. Následující kapitola tematicky naváže a bude se soustředit na ženu-matku ve vztahu ke křesťanské spiritualitě.

1.3.2 Spiritualita mateřství

Žena se stává matkou početím dítěte. Mateřství je souhrnem fyziologických, psychických, sociálních i duchovních prvků. Miroslav Zedníček ve své úvaze využívá termín „duch mateřství“, který je na rozdíl od muže u ženy přítomen od samého počátku duševního i duchovního života. Žena-matka je vystavena úkolu zrození člověka, a má „zvláštní pochopení pro nedokonalost a slabost člověka v osobním i společenském přístupu.“⁶³

Žena-matka je nositelkou života, disponuje trpělivostí, umí čekat a dokáže jiným způsobem prožívat naději. Tyto vlastnosti se pak projevují zejména během těhotenství, kdy zažívá tajemství jednoty se svým očekávaným dítětem. Samotný porod dítěte může být pro ženu prožitek dvojího rozměru: je to šok, že jednota prožívaná v těhotenství je zrozením dítěte ukončena, na druhé straně pak žena současně prožívá radost ze

---

⁶² Holub, T. *Akcenty mužské a ženské spirituality* [online]. (cit. 20. 10. 2020). URL: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/akcenty-muzske-a-zenske-spirituality-p-tomas-holub>.

⁶³ Zedníček, M. *Identita ženy ve světle stvoření* [online]. 1999 (cit. 1. 11. 2020). URL: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/identita-zeny-ve-svetle-stvoreni-prof-dr-miroslav-zednicek>.

zrození nového člověka. Být matkou znamená dát život. Být matkou zároveň znamená i připravit dítě na život autonomní. Zedníček zastává názor, že „matka nejlépe chápe život jako dar a svou součinnost s Původcem života.“⁶⁴ Na tuto myšlenku navazuje i Holečková: „mateřství není jen schopnost plodit děti, ale je to schopnost darovat se. Toto ‚darování se‘ má mnoho společného s obětí, která očišťuje lásku, a tím ji činí ještě více nezištnou, protože opravdová láska je dar, je to pravý opak všeho prisvojování.“⁶⁵ Lze tedy souhrnně tvrdit, že mateřství je v křesťanství považováno za dar, který se žena na základě svobodné vůle může rozhodnout přijmout a rozvinout.

Křesťanská spiritualita mateřství používá pojem duchovní mateřství, nebo také duchovní rodičovství. Myslí na ženy, které děti sice neprodily a nemají, ale své mateřství naplňují pečováním a staráním se o druhé. To, co všechny matky spojuje, je láska ke Kristu. „Manželé, kterým Bůh nedopřál, aby měli děti, přesto mohou vést smysluplný manželský život po stránce lidské i křesťanské. Jejich manželství může vyzařovat plodnost lásky, vstřícnosti a oběti.“⁶⁶

Příklady žen-matek lze čerpat z biblických příběhů nebo nebiblických příběhů žen-matek, které žily svatým životem. Z příběhů Nového zákona je ústřední příběh matky Ježíše. Příběh je popsán od samotného početí až do zrození Ježíše v Betlémě. Z nebiblických příběhů jsou známé ženy-matky jako svatá Zdislava, svatá Ludmila, matka svaté Moniky, a další.⁶⁷

---

⁶⁴ Zedníček, M. *Identita ženy ve světle stvoření* [online]. 1999 (cit. 1. 11. 2020). URL: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/identita-zeny-ve-svetle-stvoreni-prof-dr-miroslav-zednicek>.

⁶⁵ Holečková, V. *Spiritualita mateřství*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008, s. 17.

⁶⁶ KKC, 1654.

⁶⁷ Více prostoru bude podobným příběhům žen-matek věnováno v oddíle 3.4.

Mateřství má vůči otcovství zvláštní postavení. Otcovství však nelze opomíjet, neboť žena-matka a muž-otec jsou bytosti na sobě vnitřně závislé a společně vytváří celek. Postavení muže-otce není podřazené, je jiné a má svou jedinečnou roli. Jan Pavel II. pak shrnuje povolání a poslání ženy ve světě do poděkování: „díky tobě, ženo-matko, která se v jedinečném prožitku radosti i bolesti stáváš mateřským lůnem člověka, která jsi pro dítě přicházející na svět božím úsměvem, která vedeš jeho první krůčky, která o ně pečuješ při dospívání a stáváš se opěrným bodem na jeho další životní cestě.“⁶⁸

Cílem celé první části práce bylo vymezit pojem spiritualita a najít pro něj příhodnou definici se zřetelem k tématu této diplomové práce. O spiritualitě se zde hovoří v kontextu křesťanství, konkrétně pak v úzké vazbě na učení římskokatolické církve. Jedná se o teoretický základ, který bude sloužit k hlubšímu porozumění tématu této práce a bude aplikován i v praktické části zkoumající zcela zásadní období života ženy, kterým je těhotenství, porod a období po porodu.

---

⁶⁸ *List Jana Pavla II. ženám* [online]. 1995 (cit. 10. 11. 2020). URL: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/list-jana-pavla-ii-zenam-1995>.

2 Těhotenství, porod, období po porodu

O období těhotenství, porodu a po porodu se hovoří jako o časově ohraničeném úseku v životě ženy. Interpretace těchto pojmů je zcela podmíněna dějinným, kulturním a společenským kontextem: říká, jak si daná společnost váží nenarozeného a narozeného života, jak k těhotenství, porodu a k období po porodu přistupuje, zda užívá některé rituály a obřady v této souvislosti, a podobně. V tomto časovém úseku se může viditelně odrážet i vnímání samotného postavení ženy v dané společnosti.

Dana Raphael (1973) toto období shrnuje pojmem „matrescence“, v překladu „stávání se matkou“. Podobně jako se užívá pojmu adolescence, autorka navazuje s pojmem matrescence. Matrescence je tedy vývojovým stádiem, kdy žena prochází přes početí, těhotenství, porod, adopci, do období po porodu a dál. Ačkoli se hovoří o období, autorka se vyhýbá časovému ohraničení a říká, že je individuální. Tato transformace se navíc opakuje s každým dítětem a může trvat i celý život. Matrescence uznává bio-psycho-socio-politicko-spirituální oblasti ženy, které podobně jako u dospívání provází vývojový tlak. Vzhledem k četným a zajímavým výzkumům od neurovědy až po ekonomii se o matrescenci v zahraničním kontextu uvažuje jako o podnětu pro nový studijní obor.⁶⁹

O těhotenství, porodu i období po porodu se zde hovoří v kontextu české soudobé společnosti, u které lze pozorovat jisté opomíjení spirituality jakožto složky osobnosti každého člověka. Prostřednictvím perspektivy holistického přístupu se tato část pokusí vytvořit ucelený obraz ženy těhotné, rodící, a ženy po porodu. Komplex změn, které jsou příznačné pro

---

⁶⁹ Athan, A. *Matrescence* [online]. (cit. 20. 11. 2020). URL: www.matrescence.com.

toto období, je možné rozdělit do čtyř kategorií, o kterých bylo pojednáno v první kapitole této práce.

Adolf Portmann i další autoři jsou názoru, že „člověk přichází na svět fyziologicky a psychologicky předčasně narozený.“⁷⁰ Tím se liší od živočichů, člověk potřebuje kromě fyzického tepla i teplo psychické, k tomu slouží tzv. sociální děloha zajišťující jistotu a bezpečné zázemí, ve kterém může člověk prožívat svou vlastní hodnotu. Emotivní teplo a podněty k rozvoji mají rozhodující vliv na rozvoj člověka. „A je to právě matka, kdo dítě živí, nejen fyzicky, ale i psychicky kontaktem, komunikací a jistotou zázemí. Stejně tak je to matka, kdo živí dítě i duchovně tím, že je vede k pravdě života.“⁷¹

2.1 Těhotenství

Těhotenství je období, kterému se biologicky rozumí jako času, kdy se vyvíjí nový život v těle ženy. Jedná se dohromady o čtyřicet týdnů, též 10 lunární měsíců. Z časového hlediska se těhotenství rozděluje na tři části: 1. trimestr (od početí do 13. týdne), 2. trimestr (od 14. týdne do 27. týdne) a konečně 3. trimestr (od 28. týdne do 40. týdne). Vzhledem k výrazným změnám, se kterými se žena v tomto období potýká, bývá těhotenství označováno za vývojovou krizi v životě ženy.

---

⁷⁰ Zedníček, M. *Identita ženy ve světle stvoření* [online]. 1999 [cit. 1. 11. 2020]. URL: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/identita-zeny-ve-svetle-stvoreni-prof-dr-miroslav-zednicek>.

⁷¹ Tamtéž.

Těhotenství je obdobím specifickým, a to se odráží i v českém jazyce: těhotenství jako „jiný stav“ nebo „požehnaný stav“, též se používá synonymum „je v očekávání“, „nosí dítě pod srdcem“, „je v okolnostech“.⁷²

2.1.1 Fyziologické změny

Fyziologické změny v těhotenství se odehrávají v těle ženy, které se připravuje na vývoj plodu a vytváří vhodné podmínky pro zdárný průběh těhotenství. V těle těhotné ženy probíhá rozsáhlé množství změn, které pak ovlivňují i další oblasti života těhotné ženy. Vzhledem k zacílení práce na spiritualitu žen v těhotenství se tato část omezí pouze na povrchnější popis hlavních fyziologických změn u těhotné ženy. Pro přehlednost budou změny popsány dle jednotlivých systémů v těle ženy.

Reprodukční systém se potýká se řadou změn v oblasti dělohy, vaječníků, pochvy, zevních rodidel a prsou. Děloha je dutý svalový orgán ženy, který zajišťuje uložení, výživu a ochranu plodu. Děloha během těhotenství nabírá na váze a z běžných asi 70 gramů před otěhotněním dochází k nárůstu až na 1100 gramů. S narůstající hmotností se zvětšuje i objem dělohy z pouhých 10 mililitrů na 5-20 litrů, přesný údaj pak záleží na velikosti plodu a množství plodové vody. S růstem dělohy se zvyšuje i nárok na krevní systém, kdy je zapotřebí oproti původním 50 mililitrům krve před otěhotněním celých 500-700 ml krve na prokrvení a dodání živin do dělohy.⁷³ V hrdle děložním se vytváří hustý hlen, tzv. hlenová zátka, která zabraňuje vstupu různým infekcím do dutiny děložní. Na konci těhotenství hlenová zátka odchází a upozorňuje na blížící se porod.⁷⁴

---

⁷² Navrátilová, A. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2004.

⁷³ Zwinger, A. *Porodnictví*. Praha: Galén, 2004, s. 61.

⁷⁴ Roztočil, A. *Moderní porodnictví*. Praha: Grada, 2008, s. 99.

V rámci reprodukčního systému dochází k velkým změnám v oblasti prsou ženy. V průběhu těhotenství se prsa zvětšují, vytváří se v nich podmínky pro laktaci. Uprostřed prsu dochází ke zvětšení prsního dvorce a k jeho ztmavnutí, uprostřed něj je prsní bradavka, ve které se tvoří mlékovody a připravují se na laktaci.⁷⁵

Kardiovaskulární systém je tvořen tepenným, krevním a cévním systémem. V těhotenství se vlivem rostoucí dělohy srdce posouvá doleva směrem nahoru a zvyšuje se nárok na okysličování organismu. Krevní tlak těhotné ženy se mění a zvláště v 1. a 2. trimestru jeho snížení, tzv. hypotenze, může zapříčinit pocity na omdlení. Naopak ve třetím trimestru se může objevit vyšší krevní tlak, tzv. hypertenze, která má za důsledek vznik hemeroidů a otoků na těle ženy.⁷⁶

Respirační systém se potýká se změnou v důsledku rostoucí dělohy. Nárok na kyslík se zvyšuje až o 20 %. Děloha tlačí na bránici, a to může u těhotné ženy vyvolat dušnost. V horních dýchacích cestách vlivem estrogenu může docházet k ucpávání nosu hlenem nebo krvácení, případně i ke změně hlasu.⁷⁷

Změny trávicího systému mají za následek časté těhotenské obtíže. V 1. trimestru se těhotná žena může potýkat s přecitlivělostí na určité chutě a pachy, s nauzeou a s pocitem na zvracení. Někdy se objevuje i tzv. pica syndrom, kdy žena má chuť na neobvyklé věci, příkladem je mýdlo, omítka. Ve třetím trimestru nebývá výjimkou pálení žáhy, plynatost, zácpa. Žena pociťuje i větší chuť k jídlu nebo má větší pocit žízně.⁷⁸

---

⁷⁵ Roztočil, 2008, s. 50-51.

⁷⁶ Zwinger, 2004, s. 63-64.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Zwinger, 2004, s. 62.

Vylučovací systém se vlivem hormonů rozšiřuje v oblasti ledvin, močových cest. Rostoucí děloha tlačí i na vylučovací systém, a tak v prvním trimestru mívají ženy častější potřebu močení. Ve druhém trimestru je močový měchýř posunut od dělohy, a tak potřeba močení není tak častá. Naopak ve třetím trimestru tlačí na močový měchýř už plod, a proto potřeba močení se opět zvyšuje.⁷⁹

Pohybový aparát v těhotenství dochází k proměně skrze posunutí těžiště. Žena tak mění držení těla a chůzi. Narůstající hmotnost v oblasti břicha klade nároky na páteř, a proto ženy mohou ke konci těhotenství pociťovat bolesti zad. Pánevní spoje se připravují na porod a rozvolňují se, to bývá možnou příčinou kolébové chůze ke konci těhotenství.⁸⁰

Endokrinní systém neboli žlázy s vnitřní sekrecí se projevují především ve zvýšené produkci některých hormonů u těhotné ženy. Důležitou roli v těhotenství má sekrece oxytocinu, který způsobuje kontrakci dělohy u porodu, podporuje laktaci a má vliv na mateřské chování matky ke svému dítěti: proto je nazýván hormonem lásky. Dále dochází v těhotenství k nadprodukcí parathormonu, jeho nedostatek může způsobit předčasný porod. Ve slinivce břišní dochází ke zvýšené tvorbě hormonu inzulinu, a důsledkem dalších souvisejících změn se může projevit snížená tolerance glukózy a případná cukrovka v těhotenství.⁸¹

V průběhu těhotenství se v těle ženy odehrává mnoho změn, kterými se podrobněji zabývají jiné práce. Vzhledem k zacílení tématu diplomové práce na spiritualitu se tato část zaměřila pouze na základní popis několika fyziologických změn v jednotlivých systémech v těle ženy.

---

⁷⁹ Roztočil, 2008, s. 101.

⁸⁰ Roztočil, 2008, s. 101.

⁸¹ Roztočil, 2008, s. 103.

2.1.2 Psychické změny

V průběhu čtyřiceti týdnů se žena potýká s velkým množstvím nových situací, informací a změn, které více či méně působí na její psychiku. Mění se nejen výše popsaný fyzický vzhled, ale také psychika se seznamuje s novou životní etapou: s těhotenstvím, které může být pro ženu emocionálně velmi náročné. K porozumění psychických změn ženy využijeme přehledné časové rozdělení těhotenství do tří trimestrů.

Každý trimestr je něčím specifický, odlišuje se o dalších. Prvním trimestrem se rozumí období od početí do 13. týdne těhotenství. Žena bývá zaměřena sama na sebe, na své tělo a pozoruje první známky těhotenství. V tomto časovém úseku bývá pro ženu hlavním úkolem přijmout těhotenství, to může představovat velkou psychickou zátěž, emoční nevyrovnanost. První týdny mohou ženy provázet obavy o nový život, předčasné ukončení těhotenství, strach o zdraví jejich ještě nenarozeného dítěte. První trimestr je obdobím přijetí těhotenství. Žena vstupuje do nové životní etapy, učí se sžívat s veškerými změnami, které těhotenství přináší. Může se potýkat s rozladěností, náladovostí, nejistotou z budoucnosti. Zejména u žen, které těhotenství dlouho plánovaly, podstoupily umělé oplodnění, nebo v předchozích těhotenstvích potratily, mohou tyto stavy nabývat velké intenzity.

První trimestr je teprve začátkem čtyřicetitýdenní doby těhotenství. Tento fakt může žena vnímat jako zdlouhavé nekonečné období, během kterého se setká s nepříjemnými situacemi, s řadou nepříznivých změn, nebo naopak ji tato doba může pocitově bez problémů uplynout rychle. Každá žena své těhotenství prožívá jinak, její psychický stav se může měnit den ode dne, týden od týdne či trimestr od trimestru. O psychickou pohodu ženy je důležité pečovat od samého počátku, neboť „tělesná i duševní pohoda je velmi důležitým faktorem pro zdárný průběh těhotenství, který

navíc může ovlivnit i budoucí charakter nového jedince.⁸² S tímto tvrzením souhlasí i další autoři, důležitým aspektem je „sebedůvěra v sebe, ve vlastní tělo a v proces zrození, který může ovlivnit průběh porodu pozitivním či negativním směrem.“⁸³

Po ukončeném 13. týdnu těhotenství následuje druhý trimestr, probíhá od 14. týdne do 27. týdne těhotenství. Fyzické nevolnosti ustaly, a tak bývá mnohými ženami považován za nejkrásnější období. Ve druhém trimestru se typicky objevují první pohyby plodu, a tak si ženy uvědomují fyzickou přítomnost svého ještě nenarozeného dítěte.

Třetí trimestr se časuje od 28. týdne do 40. týdne těhotenství. Vzhledem k blížícímu se porodu se těhotná žena může potýkat s náladovostí. Uvědomuje si blížící se porod, na který se těší, bude si moct pochovat své dítě, poprvé je uvidí. Zároveň ale pociťuje obavy, jaký bude průběh porodu a zda to zvládne. Rozpolcené pocity mohou ženu vést k afektivním reakcím.

Dle Ratislavové (2008) u žen s rizikovým těhotenstvím jsou změny psychiky v průběhu těhotenství prožívány intenzivněji, stupňují se pak v závislosti například na pocitu ohrožení, nejistoty, které mohou způsobovat hospitalizace, a podobně. Závěrem je nutno poznamenat, že každá žena je jiná a prožívá své těhotenství různě intenzivně. Následující část rozebírá nejen s psychikou úzce související oblast sociální a její změny v průběhu těhotenství.

2.1.3 Sociální změny

V těhotenství žena přijímá novou sociální roli: je to role matky. Zodpovědnost už nemá pouze sama za sebe, již v průběhu těhotenství se

---

⁸² Čermáková, B. *K porodu bez obav*. Brno: JoshuaCreative, s.r.o., 2010, s. 86.

⁸³ Gregora, M., Velemínský, M. *Nová kniha o těhotenství a mateřství*. Praha: Grada, 2011, s. 13.

snaží příznivě působit na správný vývoj svého potomka. Nejpřirozenějším způsobem, jakým matka na dítě pozitivně působí, je takzvaná prenatální komunikace, jejíž „hlavní význam spočívá v navazování citového vztahu mezi matkou a plodem a také k jeho postupnému prohlubování. Už od počátku projevovaná rodičovská láska se podílí na posilování důvěry dětí v sebe sama.“⁸⁴

Žena se díky graviditě může ocitnout v nových sociálních kruzích, neboť vyhledává společnost dalších těhotných žen (například při organizovaných zájmových aktivitách pro těhotné, na sociálních sítích, a podobně). S blížícím se porodem žena přichází o ekonomickou soběstačnost a stává se závislá na svém partnerovi, případně na státní sociální podpoře. Společně s partnerem se připravují na roli rodičů, začínají si klást otázky o výchově a péči o dítě, účastní se předporodních kurzů, a podobně. Třetí trimestr bývá typický tím, že se žena věnuje přípravě „hnízda“ pro nového člena rodiny.

2.1.4 Spirituální změny

Během čtyřicetidenní cesty si žena prochází změnou nejen ve fyzické, psychické a sociální oblasti. Často citovaný francouzský porodník a autor Federick Leboyer říká, že „když si žena projde těhotenstvím a porodem, je jiná, než byla předtím. Je proměněná a mnohem více rozumí životu. Přivést na svět dítě znamená vykoupat se v prameni života.“⁸⁵ Z uvedené citace je patrné, že autor během své celoživotní praxe porodníka viděl, že se s ženou v průběhu těhotenství a porodu „něco děje“. Používá slova „proměněná“, „pramen života“ nebo „více rozumí životu“. Tyto termíny se využívají právě v oblasti spirituální, jedná se o změny v duchovní oblasti ženy. V průběhu

---

⁸⁴ Nováková, V. *Možné proměny osobnosti páru v průběhu těhotenství a krátce po porodu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 23.

⁸⁵ Ratislavová, K. *Aplikovaná psychologie porodnictví*. Praha: Area, 2008, s. 106.

těhotenství si žena může častěji klást otázky týkající se smyslu života, smrti, lásky, sounáležitosti, naděje, hodnot, a podobně. Zatímco ale o fyzické stránce se ví mnoho, o psychické málo, tak o oblasti duchovní se ví ještě méně. I z toho důvodu si tato práce klade za cíl zaměřit se na oblast duchovní a zjistit, co se s ní děje v období těhotenství a po porodu.

Cílem této části bylo nahlédnout na těhotnou ženu na základě holistického přístupu a popsat, s jakými změnami se žena potýká v období těhotenství v oblasti fyziologické, psychické, sociální a spirituální. Účelem bylo vytvořit komplexní obraz, který slouží jako teoretický základ pro porozumění v další části práce.

2.2 Porod

Těhotenství vrcholí a zároveň končí porodem. Obecně lze porod definovat jako proces, kdy jedno nebo více dětí opouští ženskou dělohu průchodem pochvou nebo císařským řezem.⁸⁶

Porod jako proces bývá obecně rozdělen na tři části: první, druhá a třetí doba porodní. První doba porodní je časově nejnáročnější a může trvat až 12 hodin. Druhá doba porodní, tzv. vypuzovací, navazuje na první dobu porodní a obvykle trvá 30 minut (maximálně se udávají 2 hodiny). V této fázi sestupuje dítě porodními cestami k zevním rodidlům. Druhá doba porodní vyvrcholí porodem dítěte. Třetí doba porodní, též nazývána doba k lůžku, začíná porodem novorozence a končí porodem placenty a plodových blan, trvá maximálně 30 minut.

V následující části se práce věnuje podrobnějšímu výkladu porodu na základě holistického přístupu, který nahlédne na porod a s ním související změny z perspektivy fyziologické, psychické, sociální i spirituální.

2.2.1 Fyziologické změny

V první době porodní dochází k děložním kontrakcím, které se pravidelně opakují zprvu každých 10-15 minut, přičemž jedna kontrakce trvá zhruba 20-30 vteřin. Žena cítí zvyšující se tlak v dolní části břicha, kde hlavička dítěte sestupuje. Důležitou fází je i odtok plodové vody, která má vliv na délku porodu. Ve chvíli, kdy plodová voda odteče, děložní kontrakce získávají na intenzitě. Během děložních kontrakcí žena využívá různé úlevové polohy, dýchá nosem směrem do břicha a vydechuje ústy, a podobně. První doba porodní je pro ženu velmi fyzicky vyčerpávající i

---

⁸⁶ Martin, E. *Concise Colour Medical l.p.Dictionary*. Oxford University Press, 2015.

časově nejnáročnější. Proto jsou ženám na bolest nabízeny tlumící léky. Název doba otevírací nese proto, že děložní hrdlo se postupně otevírá až na 8 centimetrů – v této chvíli následuje druhá doba porodní.⁸⁷

Druhá doba porodní, takzvaně vypuzovací, trvá obvykle do 30 minut. Začíná v momentu, kdy hlavička dítěte sestoupí tak nízko, že rodička má nutkání tlačit. V této části žena v průběhu děložní kontrakce tlačí a dítěti pomáhá sestoupit. Žena při pauze využívá správnou techniku dýchání a během každé kontrakce při tlačení musí mít zavřené oči, neboť by mohlo dojít k poranění zraku. Při sestoupení hlavičky dostatečně nízko se napíná hráz, zdravotnický personál zváží nástřih hráze, aby nedošlo k poranění porodních cest. Po porodu hlavičky následují ramínka a dál. V případě, že nenastaly žádné komplikace, jedná se o porod fyziologický a následuje přestřihnutí pupeční šňůry. Novorozenec bývá přiložen na hrud' maminky a nastává třetí doba porodní.⁸⁸

Třetí doba porodní, doba k lůžku, se odhaduje na 10 minut, maximálně 60 minut. V tomto čase má pomocí tlačení rodička porodit plodové obaly a placentu. Je důležité, aby v ženě nezůstaly zbylé části placenty nebo plodových obalů, které by jinak mohly ženě působit zdravotní komplikace. Následuje kontrola porodních cest a vyhodnocení, zda rodička utrpěla nějaké poranění a jaký postup má zdravotnický personál zvolit při ošetřování případných zranění. V této době bývá novorozenec přiložen k prsu matky, kojení působí na vyplavení hormonu oxytocinu, který má vliv nejen na vztah matka-dítě, ale i na stažení dělohy rodičky. V případě dobrého zdravotního stavu je matka s novorozencem přemístěna na

---

⁸⁷ Gregora, M., Velemínský, M. *Nová kniha o těhotenství a mateřství*. Praha: Grada, 2011, s. 37.

⁸⁸ Gregora, Velemínský, 2011, s. 40.

oddělení šestinedělí, kde bývá zdravotní stav rodičky a novorozence nadále kontrolován zdravotnickým personálem.⁸⁹

2.2.2 Psychické změny

Fyzické změny a obtíže, se kterými se žena v průběhu porodu potýká, mají vliv na psychické rozpoložení ženy. Důkladná příprava na porod již v průběhu těhotenství se v tuto chvíli velmi zúročí (např. předporodní kurzy, literatura, informace, porodní plán, výběr porodnice, přítomnost partnera, a další).

V průběhu porodu mohou nastat komplikace, které se zpravidla projeví i na emoční stránce ženy. Například se jedná o předčasný porod, který vyvolává pocity napětí, nejistoty, strachu o život. Dále pak narození dítěte s vývojovou vadou představuje pro rodiče také zátěžovou situaci, ve které se potýkají například s otázkou viny (zda bylo možné udělat něco jinak a lépe, aby se dítě narodilo zdravé). Krizová situace nastává i ve chvíli, kdy se miminko narodí mrtvé. Pro matku i otce je to období zmatku, nedůvěry, uzavření se do sebe.⁹⁰

Porod představuje pro mnoho žen až krajní vypětí svých sil, fyzických i psychických. V případě rozkolísanosti psychického stavu se „v chování žen objevují i různé funkční poruchy, vývojově nižší způsoby chování či obranné psychické mechanismy. Porod je jedním ze zdrojů, pomocí nichž se formuje osobnost ženy.“⁹¹

Když žena porod zvládne bez komplikací a dobře, může to mít pozitivní přímý dopad na zvýšení jejího sebevědomí, sebedůvěry i hrdosti. V případě,

---

⁸⁹ Gregora, Velemínský, 2011, s. 40.

⁹⁰ Ratislavová, 2008.

⁹¹ Nováková, 2014, s. 33.

že ženu neprovází dobrý pocit z absolvovaného porodu, může mít naopak pocit selhání.⁹²

2.2.3 Sociální změny

Dítě se rodí i do různých sociální a kulturních kontextů. Příkladem je pojmenování dítěte, které představuje společenské uznání tohoto nového živého „tvora“ jako člověka. I když si člověk na své narození nepamatuje, mohou o něm vyprávět ti, kteří u jeho začátku byli přítomni. Narození dítěte je tedy i sociokulturní událostí, protože s příchodem na svět přechází i jeho okolí do nových sociálních rolí: matka, otec, bratr, sestra, bratranec, sestřenice, prarodiče, strýcové, tety, a další.⁹³

Po porodu dítěte přichází dlouho očekávaná chvíle – maminka poprvé vezme do náruče své právě narozené miminko, a odehrává se tak zásadní a neopakovatelný moment v jejich vztahu. Během třetí doby porodní by maminka měla myslet na časně přiložení miminka k prsu, protože to je „zcela zásadní pro navázání jejich vzájemného co nejintenzivnějšího citového vztahu.“⁹⁴

2.2.4 Spirituální změny

Pro matku se může stát porod prvního dítěte nejdůležitější životní událostí, nezapomenutelnou vzpomínkou a každodenním zázrakem. Je to nová životní zkušenost a zároveň zátěžová situace. V průběhu těhotenství si žena může klást otázky, které při porodu mohou nabrat ještě větší intenzity. Během první doby porodní ženu může provázet naděje, že porod

---

⁹² Ratislavová, 2008.

⁹³ Wojtkowiak, J. *Ritualizing Pregnancy and Childbirth in Secular Societies: Exploring Embodied Spirituality at the Start of Life*. Religions, 2020, s. 458.

⁹⁴ Gregora, M., Velemínský, M. *Těhotenství a mateřství: nová česká kniha*. Praha: Grada, 2017, s. 38.

zvládne a již brzy uvidí své miminko. Nebo také „hnací silou“ je láska, která ženě pomáhá přetrpět porodní bolesti. Žena se může v průběhu porodu obracet k transcendentnu, Bohu, a odevzdat se tak plně do rukou vyšší moci. Po zdárném porodu se žena setkává s vděčností za nový život, prožívá bezpodmínečnou lásku, zažívá nový smysl svého života.

2.3 Období po porodu

Bezprostředně po porodu nastává období nazývané šestinedělí. V průběhu šesti týdnů se organismus ženy více či méně navrácí do stavu před otěhotněním. Šestinedělí se dělí na rané (prvních 7 dní po porodu) a pozdní, končící 42. den po porodu.

V kontextu této práce je období po porodu sice možné zaměňovat s termínem šestinedělí, nicméně autorka vnímá jistý rozdíl, kdy období po porodu je neohrazené časově tak striktně jako šestinedělí. Nejen změny ve spirituální oblasti v období po porodu se mohou projevit i po šesti týdnech od porodu, jako názorný příklad lze uvést obřad křtu dítěte, o kterém bude pojednáno více ve třetí části této práce.

2.3.1 Fyziologické změny

K četným fyziologickým změnám docházelo v průběhu těhotenství, po porodu se tyto změny pak více či méně navrácí do původní podoby. V šestinedělí dochází k zavinování dělohy, ze zhruba 1000 gramů se zmenší na konci šestinedělí na 70 gramů. Se zavinováním dělohy souvisí vaginální výtok po porodu, tzv. očistky, které postupně slábnou a vymizí na konci šestinedělí. Děložní hrdlo, pochva, břišní stěna i vaječníky se postupně více či méně vracejí do stavu před otěhotněním. Tělo ženy během šestinedělí prochází změnou – návratem do původní podoby – i v oblasti ledvin, močového měchýře, trávicího ústrojí, hormonů, krevního oběhu, včetně změn kardiovaskulárních i metabolických. V období po porodu je tělo ženy připraveno na laktaci.⁹⁵

---

⁹⁵ Hájek, Z., Čech, E. *Porodnictví*. Praha: Grada, 2014.

2.3.2 Psychické změny

V období šestinedělí se psychický stav ženy formuje, velký vliv na prožívání má průběh jejího porodu. Po porodu může žena zažívat euforii, zapomenout na porodní bolest a je připravena mít další dítě. Na druhé straně se ženě může dostavit opačná zkušenost, kdy na porod nevzpomíná v dobrém a porodní bolest prožívá dlouho poté. Tyto ženy se na základě tak bolestivého prožitku mohou stavět odmítavě k možnosti mít další děti.⁹⁶

Během šestinedělí v těle ženy probíhají hormonální změny, nastupuje laktace. Ženy se učí nové životní roli matky, a mohou tak prožívat psychické vypětí, které často souvisí s únavou a vyčerpáním. Je běžné, že matky jsou v tomto období přecitlivělé. Existuje rozřazení poporodního psychického stavu do tří úrovní: do první kategorie se řadí ženy, které kladně přijaly svou novou životní roli matky, těší se z ní, jsou spokojené a prožívají pocity štěstí. Do druhé kategorie patří takzvaný poporodní blues. Poporodní blues se vyskytuje u žen ze začátku šestinedělí (tj. první týden po porodu až do 10. dne po porodu). Příčiny bývají psychologického nebo sociálního charakteru. Poporodní blues se projevuje úzkostmi, plačtivostí, poruchami spánku nebo se může promítnout i do fyzických obtíží jako je například nechutenství. Třetí stupeň je nejtěžším a řadí se zde ženy s poporodní depresí a psychózou. Poporodní deprese většinou navazuje na poporodní blues a objevuje se 4. – 6. týden po porodu, nebývá však výjimkou její výskyt již při samotném porodu. Mezi příčiny se řadí široké spektrum oblastí – od sociálních (např. vztahové problémy s vlastními rodiči, nestabilní zázemí) po fyziologické (např. věk, zdravotní postižení). Projevem poporodní deprese bývá apatie, nechutenství, nezájem o rodinu, a podobně.⁹⁷

---

⁹⁶ Nováková, 2014.

⁹⁷ Tamtéž.

2.3.3 Sociální změny

Během období po porodu se matka, otec i dítě učí spolu žít a pracují na důvěrném vztahu. Nezastupitelnou a zásadní funkci při budování vztahu matky a dítěte má kojení. Laktační liga uvádí, že tělesným kontaktem při kojení se podporuje pevné citové pouto mezi matkou a dítětem, které má velký vliv na další psychický a sociální vývoj dítěte.⁹⁸

Sociální proměnu lze pozorovat i mezi partnery, oba jsou postaveni do nové životní role, se kterou se učí pracovat. Stali se rodiči dítěte, jehož potřebám musí přizpůsobit svůj každodenní život. V jejich partnerském vztahu se mohou především v průběhu šestinedělí vyskytnout nové zátěžové situace nebo spory, diskuze nad výchovou dítěte a adekvátní péči o něj, a podobně. Zároveň přijetí nových sociálních rolí může pro partnery znamenat v jejich vztahu větší sounáležitost, důvěru a blízkost.

Období po porodu s sebou také přináší nové sociální skupiny. V praxi to znamená například mateřské kluby, zájmové aktivity (např. plavání s miminky), žena-matka se také setkává s ostatními matkami a jejich dětmi při kontrolách ve zdravotnickém zařízení, nebo třeba na dětském hřišti.

2.3.4 Spirituální změny

Duchovní oblast ženy po porodu také prochází proměnou. Setkává se s novým pojetím lásky – lásky mateřské. Odehrává se s tím možná související znovu utváření hodnot: matka si klade otázky, co je v životě důležité, co má smysl, zároveň mohou být aktuální otázky smyslu života a jeho naplnění skrze mateřství.

---

⁹⁸ Laktační liga. *Kojení* [online]. (cit. 10. 9. 2020). URL: <http://www.kojeni.cz/maminkam/brozura-kojeni/>.

Cílem druhé části práce bylo popsat a porozumět pojmům těhotenství, porodu a období po porodu perspektivou holistického přístupu. Těhotenství, porod a období po porodu bylo zvláště popsáno z hlediska fyziologických, psychických, sociálních a spirituálních změn. Díky tomu byl vytvořen ucelený základní obraz ženy těhotné, rodící, a ženy po porodu. K oblasti spirituální bylo v kontextu české společnosti velmi málo zdrojů a poznatků, proto nyní naváže kapitola, která si klade za cíl propojit téma spirituality s obdobím těhotenství, porodu a obdobím po porodu a nabídnout teorii, která bude výchozí pro výzkumnou část práce.

3 Spiritualita v období těhotenství a po porodu

Těhotenství v sobě nese zásadní paradox: jedná se o velmi subjektivní prožitek ženy a zároveň je „nutnou podmínkou reprodukce společnosti.“⁹⁹ Filozofka Beauvoir těhotenství chápe jako skličující zkušenost, kdy vlastní tělo brání ženě v transcendenci. Nietzsche uvažuje o těhotenství jako o tak vyčerpávající zkušenosti, která naplní touhy ženy natolik, že jí nezbývá energie na intelektuální aktivitu. Beauvoir dokonce nahlíží na těhotenství jako na něco, „co ženu táhne k zemi.“¹⁰⁰ Těhotné tělo tak považuje za protiklad transcendence. Na druhé straně je pak pohled například skrze Julii Kristevu, která chápe těhotné tělo jako něco, co transcendenci umožňuje.¹⁰¹

V této kapitole bude cílem představit téma spirituality v období těhotenství a po porodu. Nejprve na období těhotenství a po porodu bude nahlíženo biblicko-teologickou perspektivou, zvláště budou popsány některé tematické starozákonní a novozákonní verše, následně bude část věnována těhotenství a porodu v sociální nauce římskokatolické církve. Následující část představí význam spirituality v období těhotenství a po porodu. Další část se zabývá proměnou spirituality v období těhotenství a po porodu. Poslední část tvoří vybrané roviny spirituality, které slouží jako přehled možných projevů spirituality specifických pro období těhotenství a po porodu v kontextu České republiky.

---

⁹⁹ Marhánková Hasmanová, J. *Těhotenství v perspektivě sociálních věd*. Sociální studia / Social Studies, 2016, s. 69.

¹⁰⁰ Marhánková Hasmanová, 2016, s. 59.

¹⁰¹ Marhánková Hasmanová, 2016, s. 55-70.

3.1 Těhotenství a porod v biblicko-teologickém pojetí

Biblicko-teologické pojetí tématu těhotenství a porodu je důležité právě proto, že o Písmu se v této práci hovoří jako o prameni křesťanské víry. V této části proto bude cílem nabídnout starozákonní a novozákonní příběhy, kde se o těhotenství a porodu vypravuje. Poslední část se zaměří na těhotenství a porod z pohledu sociální nauky římskokatolické církve.

Na základě vyhledávání těchto pojmů prostřednictvím biblické konkordance bylo nalezeno celkem 53 veršů s kořenem „těhot“, slovo „porod“ obsahovalo celkem 165 veršů, „rodil“ dohromady 246 veršů, slovo „počala“ je celkem v 9 verších, nebo slovo „zplodil“ obsahuje 143 veršů, „kojit“ a „kojila“ bylo nalezeno v 8 verších. Není tedy po obsahové stránce možné vystihnout všechny verše v této práci, proto jich bude vybráno a okomentováno pouze několik z nich.

3.1.1 Těhotenství a porod ve Starém zákoně

Starozákonní texty obsahují dvě zprávy o stvoření (Gn 1,1–2,3 a Gn 2,4–25). Druhá zpráva vypravuje o stvoření člověka, ke kterému se mezi zvířaty „nenašla pomoc jemu rovná“. (Gn 2,20) Proto Hospodin utvořil a přivedl k muži ženu. (Gn 2,22) Žena a muž se stávají partnery: „Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.“ (Gn 2,24) Mezi ženou a mužem vzniká těsné spojení, manželství je projevem jejich partnerského vztahu. Mateřství pak vychází z manželství, předchází mu vzájemné „poznání“ mezi mužem a ženou, to je nejhlubší intimita každého jedince. Narození dítěte je plodem jednoty rodičů a darem od Hospodina: „I poznal člověk svou ženu Evu a ta otěhotněla a porodila Kaina. Tu řekla: Získala jsem muže, a tím Hospodina.“ (Gn 4,1).

Starý zákon obsahuje i příběhy, ve kterých ženy prosily o potomka. Jedním z nich je i modlitba od ženy jménem Chana, o níž se píše, že byla

neplodná: „Hospodin však uzavřel její lůno.“ (1 Sam 1,5) Tato žena se proto obracela k Hospodinu s prosbou o potomka: „Hospodine zástupů, jestliže opravdu shlédneš na ponížení své služebnice a rozpomeneš se na mne, jestliže na svou služebnici nezapomeneš, ale daruješ své služebnici mužského potomka, daruji jej tobě, Hospodine, na celý život; břitva se jeho hlavy nedotkne.“ (1 Sam 1,11) A Hospodin ji vyslyšel a daroval jí syna: „Chana otěhotněla, a než uplynul rok, porodila syna a pojmenovala ho Samuel (to je Vyslyšel Bůh). Řekla: Vždyť jsem si ho vyprosila od Hospodina.“ (1 Sam 1,20) Dalším příběhem, ve kterém se člověk obrací k Hospodinu s prosbou o potomka, je ze starozákonní knihy Genesis (25,21): „Izák prosil Hospodina za svou ženu, protože byla neplodná. Hospodin jeho prosby přijal, a jeho žena Rebeka otěhotněla.“ Tyto příběhy ukazují, že manželství bez dětí bylo v kontextu světa tehdejšího Izraele často vnímáno jako nenaplněné. Těhotenství a narození dítěte tak bylo chápáno jako požehnání a vyslyšení od Hospodina.

Známý je i příběh Šalamounova soudu, kde stály proti sobě dvě ženy ze stejného domu, které ve stejné době porodily dítě, jedné z nich však dítě zemřelo. Obviňovaly se, že jim ta druhá mrtvé dítě podstrčila, a to živé patří jim. To, co pomohlo rozhodnout, byla právě mateřská láska. „Král nařídil: ‚Rozetněte to živé dítě ve dvě. Jednu polovinu dejte jedné a druhou polovinu druhé.‘ Tu řekla králi žena, jejíž syn byl ten živý a již se srdce svíralo soucitem nad jejím synem: ‚Prosím, můj pane, dejte to živé novorozeně jí, jen je neusmrcujte!‘ Ale druhá řekla: ‚Ať není ani moje ani tvoje. Rozetněte je!‘“ (1 Kr 3,25-26) Na příběhu lze pozorovat, jak se projevila mateřská láska ženy, která by své dítě nenechala zabít i za cenu, že se o její vlastní dítě bude starat její sokyně. Šalamoun si byl vědom síly mateřské lásky, a proto rozpoznal, komu dítě skutečně patří. Starozákonní příběh tak mimo jiné poukazuje na význam mateřské lásky, která chrání život svého dítěte.

Starý zákon užívá těhotenství také jako přirovnání k tajemství života a stvoření: „Jako nevíš, jaká je cesta větru, jak v životě těhotné vznikají kosti, tak neznáš dílo Boha, který to všechno koná.“ (Kaz 11,5) Nebo přirovnání k porodním bolestem: „Jako před porodem těhotná se svíjí a v bolestech křičí, takoví jsme byli před tvou tváří, Hospodine.“ (Iz 26,17) Přirovnání k porodním bolestem značilo obraz trápení a nejistoty před Bohem.

3.1.2 Těhotenství a porod v Novém zákoně

Ústředním příběhem o těhotenství a porodu v Novém zákoně je narození Ježíše Krista. Lukášovo i Matoušovo evangelium vypráví o Panně Marii, které se zjevil anděl Gabriel a zvěstoval jí, že počne z Ducha svatého a porodí syna Ježíše, ten bude synem Nejvyššího. Maria zprvu nerozuměla, ale odpověděla slovy: „Hle, jsem služebnice Páně; staň se mi podle tvého slova.“ (Lk 1,38) Těhotenství Marie je příběhem o Božím působení, které překonává lidské představy o tom, co je možné. Maria počala syna z Ducha svatého, bez podílu muže. I přes to, že slovům anděla nerozuměla, přijmula Boží záměr. Příběh pak pokračuje tím, že se Maria se svým snoubencem Josefem šli zapsat do Betléma, kde probíhal soupis lidu. V Betlémě se „naplnily dny a přišla její hodina. I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechou.“ (Lk 2,6-7)

Ještě před narozením Ježíše se udál příběh Alžběty, příbuzné od Marie, která byla neplodná a pokročilého věku. Jejímu muži se zjevil anděl Gabriel se slovy: „Neboj se, Zachariáši, neboť tvá prosba byla vyslyšena; tvá manželka Alžběta ti porodí syna a dáš mu jméno Jan.“ (Lk 1,13) A tak se stalo, „neboť u Boha není nic nemožného.“ (Lk 1,37) Na příběhu těhotenství Alžběty lze pozorovat podobnost se starozákonními příběhy neplodných žen, které dlouhá léta marně toužily po dítěti. Když už se z biologického

hlediska zdálo těhotenství vyloučené, byly obdařeny potomkem. O těhotenství a narození dítěte se i v tomto novozákonním příběhu vypravuje jako o Božím daru a působící Boží milosti, která proměňuje zdánlivě bezútěšnou situaci. O vzniku nového lidského života se tak uvažuje jako o dění, které je obestřeno tajemstvím a těhotenství jako takové se stává obrazem pro tajemné Boží působení.

O porodu dítěte se v Novém zákoně hovoří i v souvislosti s jeho bolestmi, ale když se dítě narodí, žena na tyto bolesti zapomíná pro radost z nového života: „žena, když rodí, má zármutek, neboť přišla její hodina; ale když porodí dítě, nevzpomíná už na soužení pro radost, že na svět přišel člověk.“ (J 16,21) Radost z nového lidského života je silnější než zármutek, který provází ženu v její hodině porodu.

Z výše zmíněných biblických příběhů lze pozorovat shodu starozákonního a novozákonního pohledu na těhotenství a porod. Těhotenství, narození dítěte se považuje za Boží dar. Boží milost působí a proměňuje zdánlivě bezútěšnou situaci neplodných žen, které navzdory svému vysokému věku počnou a porodí dítě. Těhotenství a narození dítěte tak bylo vnímáno jako požehnání a vyslyšení od Hospodina. Starozákonní příběh ukázal sílu mateřské lásky, která udělá cokoli, aby ochránila život svého dítěte. Nový zákon zase vyzdvihuje radost z narození nového lidského života, která je silnější než zármutek a bolesti, které zejména rodící ženu provází.

3.1.3 Těhotenství a porod v sociální nauce římskokatolické církve

Katechismus katolické církve z biblických textů vychází a zdůrazňuje význam manželství, které narození dítěte předchází. Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, „jejich vzájemná láska se stává obrazem absolutní a nepomíjivé lásky, jakou Bůh miluje člověka. A tato láska je určena k tomu, aby byla plodná a uskutečňovala se ve společném díle ochrany stvoření.“¹⁰² Dítě je darem a zaslouží si, aby se narodilo z manželské lásky. Stvořitel učinil muže a ženu jako nástroj své lásky, svěřil jim budoucnost lidstva skrze předávání lidského života. „Láska rodičů je nástrojem lásky Boha Otce, který s něhou očekává narození každého dítěte, bezpodmínečně ho přijímá a velkomyslně se ho ujímá.“¹⁰³

Žena a muž jako manželé a rodiče předávají svým dětem lidský život, „spolupracují jedinečným způsobem na díle Stvořitele. Muž a žena tak mají odpovědnost za svět, který jim Bůh svěřil.“¹⁰⁴ Bůh zve ženu k účasti na tajemství stvoření. Každé dítě je již od početí jedinečným a neopakovatelným darem. Rodiče se tak „dívají na své děti jako na děti Boží a respektují je jako lidské osoby,“¹⁰⁵ a to již od samého počátku. „S embryem se musí od samého početí zacházet jako s osobou, musí být hájeno ve své integritě (celistvosti), opatrováno, léčeno a pokud možno uzdraveno, tak jako každá jiná lidská bytost.“¹⁰⁶ S tím souvisí stanovisko církve k otázce potratu, která již v prvním století považovala záměrný potrat za mravní zlo. Vychází přitom z přesvědčení, že Bůh svěřil lidem úkol, aby udržovali život,

---

¹⁰² KKC, 1604.

¹⁰³ Apoštolská exhortace. *Amoris laetitia*, 2016, s. 117.

¹⁰⁴ KKC, 372-373.

¹⁰⁵ KKC, 2222.

¹⁰⁶ KKC, 2274.

tedy chránili ho od samého početí. Život je darem, a přímý potrat je porušením mravního zákona: „nezabiješ zárodek potratem a nenecháš uhynout novorozeně.“¹⁰⁷ Stejně radikálně se církev staví k přímé spolupráci při potratu, kterou podobně jako potrat považuje za těžký hřích. Církev tak zdůrazňuje závažnost činu a trestá tento „zločin proti lidskému životu kanonickým trestem exkomunikace.“¹⁰⁸

Církev reaguje na pokrok v prenatalní diagnostice učením o lidské důstojnosti. Zákroky na lidském embryu schvaluje za podmínky, že je respektován život a integrita embrya, a zároveň tyto zákroky nepředstavují rizika, ale vedou k uzdravení. Církev odmítá zásahy do genetického vlastnictví vedoucí k „vybírání“ lidských bytostí na základě vlastností a pohlaví. „Tyto manipulace odporují osobní důstojnosti lidské bytosti, její integritě a její jedinečné a neopakovatelné identitě.“¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ KKC, 2271.

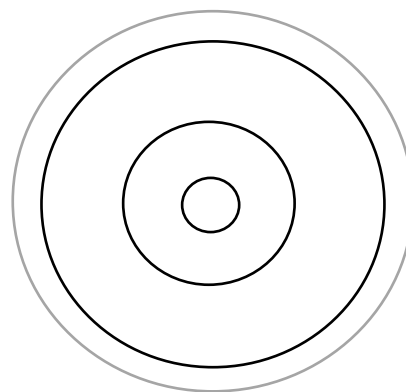
¹⁰⁸ KKC, 2272.

¹⁰⁹ KKC, 2275.

3.2 Význam spirituality v období těhotenství a po porodu

Jako výchozí bod pro porozumění významu spirituality v tak specifickém období v životě ženy bude sloužit kružnicový model mateřství, graficky znázorněn na obrázku č. 1, od britské sociální antropoložky Anny Melchior (2009). Využívá k tomu nejpříhodnější symbol mateřství – prs. Autorka hovoří o čtyřech různých dimenzích mateřství a promítá je do části ženského prsu – to je bradavka, dvorec kolem prsní bradavky, hmota tvořená mléčnými žlázami a konečně vnější okraj spojující prso se zbytkem těla.

Prostřední kruh tvoří bradavka symbolizující duchovní a nejintimnější dimenzi mateřství. Zde se setkává matka s Bohem, čerpá odtud víru, naději a lásku, nápady a duchovní „výživu“. Duchovní dimenze mateřství má v životě ženy zcela zásadní roli, je důležitá ještě před samotným početím dítěte. Promítá se do myšlenek a touhy mít děti, je v lásce a milování, dávající život dítěti. V první dimenzi mateřství se jedná o vztah matky a Boha.

Obrázek č. 1: model mateřství

Kolem bradavky je prsní dvorec znázorňující citovou dimenzi mateřství. Zde se setkává matka s dítětem, láska a jejich citové pouto. Autorka reflektuje jeho nejvýznamnější roli právě v průběhu prvních měsíců po narození. Ve druhé dimenzi jde tedy o vztah matky a dítěte.

Následuje třetí dimenze modelu mateřství, kterou znázorňuje hmota prsu tvořená svaly, tukem a mléčnými žlázami. Jedná se o společenskou dimenzi mateřství. Je zásadní pro rozvoj a růst člověka jakožto

společenského tvora. Setkává se zde dítě s dalšími lidmi, kromě rodiny zde mají svou důležitou roli přátelé, učitelé, známí, a další. V takovém společenství se dítě učí hodnotám a postojům. Konečně je prs tvořen vnějším okrajem, který propojuje prs se zbytkem těla. Jedná se o praktickou dimenzi mateřství. Zahrnuje veškeré viditelné rutinní úkony v podobě úklidu, vaření, nákupu, a podobně. V této dimenzi se také uvažuje o vlivu hospodářských, politických a společenských procesů.

Všechny tyto čtyři popsané dimenze mateřství zůstávají, stejně jako prs, jediným celkem. V průběhu života získávají více či méně na významu jednotlivé dimenze. Anna Melchior ale podotýká, že „vztah s Bohem v zásadě udržuje další tři dimenze mateřství. Nejenže nachází řešení problémů bližších středu, ale také nachází nová ujištění. Zatímco kruhy blíže okraji často ovládají každodenní život, kruhy ležící blíže ke středu ukazují zdroj a význam této každodennosti.“¹¹⁰ Víra v Boha tvoří ústřední kruh ve schématu mateřství, je to zdroj duchovní potravy, lásky a naděje. Křesťanství vnímá dítě jako dar – žádné právo ani žádný omyl. Role matky při přijetí dítěte je nezastupitelná, protože již v počátku může způsobit dítěti jeho smrt. Bezpodmínečnou lásku k dětem matky čerpají právě z duchovní dimenze mateřství, kde Bůh je tím nevyčerpatelným zdrojem lásky a síly do každodenního života. „Chápeme-li mateřství jakožto souhrnné úsilí, začleníme do své péče o děti náš duchovní, citový, společenský a tělesný rozměr. (...) Chápeme-li ho jako skloubení víry, lásky, odpuštění a vytrvalosti, můžeme se radovat jak ze svého povolání matky, tak i z odpovídající a milující odezvy dětí na naši mateřskou péči.“¹¹¹

---

¹¹⁰ Melchior, A. *Mateřství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 40.

¹¹¹ Melchior, 2009, s. 151.

Z výše uvedeného příměru mateřství tedy vyplývá, že se v kontextu této práce hovoří o křesťanské spiritualitě jako o ústředním nevyčerpatelném zdroji ženy-matky pro každé životní období a každou situaci, tedy i pro těhotenství, porod a období po porodu.

3.3 Proměna spirituality v období těhotenství a po porodu

Žena-matka, která zažívá zásadní přelom ve své identitě ženy, může přehodnotit svou dosavadní perspektivu na svět, může přehodnotit své postoje, hodnoty, a podobně. Poté, co mnoho let žila jako autonomní osoba, je skrze těhotenství propojena s novým životem. Je to život jejího dítěte, který je pro ni stejně reálný jako její vlastní. Fyzický stav mateřství, „dva v jednom“, vytváří trvalé pouto mezi ženou a jejím dítětem. V období po porodu se jejich pouto znázorňuje skrze kojící ženu. Je to intenzivní biologická, emocionální a spirituální zkušenost, která se může promítnout i do vnímání okolního světa. Matrescence přináší uvědomění si vlastní propojenosti s vnějším světem, tedy s lidským i přírodním – tedy i transcendentním. Žena-matka tak může zažívat zcela novou propojenost, která se jí otevírá právě skrze perspektivu mateřství.¹¹²

Žena na svět nahlížela pro ni vlastní a dosud známou perspektivou, ale nyní stále častěji vidí svět očima svého dítěte, které je nevinné, na ní závislé a zcela bezmocné. Mateřství může zároveň probudit vzpomínky ženy na její vlastní dětství, aby mohla znovu zažít, jaké to je být bezmocným a zranitelným dítětem ve světě dospělých. Toto „dvojité vidění“ může výrazně zlepšit schopnost matky pečovat o své dítě, když se mu snaží porozumět.¹¹³

---

¹¹² Trudelle, T. *Becoming a mother: Matrescence as spiritual formation*. Religious Education, 2001, s. 99.

¹¹³ Trudelle, 2001, s. 100.

V průběhu těhotenství i po porodu žena dává najevo dítěti svou láskou. Tato láska je duchovním darem, vyjadřuje se dorozumíváním prostřednictvím pohledů, úsměvů, péčí, také darováním osobního jména, a podobně. Tato láska „přijímá různost druhého, uznává ho jako partnera v dialogu a váží si ho. A to je láska, která přináší jiskru lásky Boží.“¹¹⁴

V zahraniční literatuře se setkáme s pojmem „survival love“, které se doslovně překládá jako „láska k přežití“. „Láska k přežití“ popisuje mateřskou posedlost přežít, spíše než velké gesto tragické smrti. Láska k přežití je urputná snaha chránit své dítě a sebe sama. Biblicky je to vyjádřeno obrazem Hospodina jako medvědice zbavené svých mlád'at: „střetnu se s nimi jako medvědice zbavená mlád'at. Hrud' až k srdci jim roztrhám“ (Oz 13,8). Podmínkou růstu v této lásce je kombinace sebelásky a lásky k druhému. Jsou nezbytné vhodné podmínky pro matku i pro dítě, aby matka i dítě prosperovaly, a matka tak mohla zajistit přežití svého dítěte i sama sebe. Na příkladu kojící matky lze demonstrovat tento vztah mezi sebeláskou a sebe-darováním. Pro kojící matku je zásadní dostatek odpočinku, jídla a tekutin, aby měla dostatek mateřského mléka pro své dítě. Pokud tyto podmínky nemá, nemůže poskytovat svému dítěti výživu, a dítě tak strádá.¹¹⁵

Susan Maushart (1999) vyzývá, aby se hovořilo také o „novorozené matce“, podobně jako se hovoří o novorozeném dítěti. Matrescence může změnit pohled ženy na sebe sama takovým způsobem, který ji překvapí. Matrescenci lze shrnout jako konec sebe sama, jakou jsem dosud znala.¹¹⁶

---

¹¹⁴ *Amoris laetitia*, 2016, s. 118.

¹¹⁵ Trudelle, 2001, s. 100-101.

¹¹⁶ Tamtéž.

3.4 Vybrané roviny spirituality v období těhotenství a po porodu

V první kapitole bylo rozebráno tzv. sedm rovin spirituality. Pro období těhotenství a porodu budou představeny čtyři z nich, a to obřady, vyprávění, společenství a tvořivost. Vzhledem ke kontextu této práce, která vychází z křesťanských předpokladů, norem a hodnot, by byla tato rovina pouze opakováním teorie z oddílu 1.2. Proto budou pro období těhotenství a porodu přiblíženy čtyři následující roviny spirituality.

3.4.1 Obřady ve vztahu k těhotenství a porodu

Vybranou rovinou, která by mohla být specifická pro období těhotenství a porodu, jsou obřady. Z individuálních obřadů lze jmenovat osobní modlitbu. Za specifickou osobní modlitbu pro těhotenství lze považovat tzv. modlitbu ženy v pozeňnaném stavu (viz příloha č. 1) nebo modlitbu ženy v průběhu těhotenství a po porodu (viz příloha č. 2). Modlitby reflektují právě prožívané období v životě ženy. Například v modlitbě ženy v pozeňnaném stavu lze vyjádřit radost a vděčnost ženy z těhotenství a zároveň prosbu o ochranu ještě nenarozeného dítěte, těmito slovy: „Plná vděčné radosti dávám se zcela do tvé služby. Také dítě, které si mi dal, ti cele zasvěcuji. Ochraňuj a opatruj tento klíčící život a dej, ať se toto dítě šťastně narodí a stane se ve svatém křtu tvým dítětem.“¹¹⁷ Jako příklad další modlitby je modlitba za očekávané dítě: „Nebeský Otče, Dárce života, již nyní ti svěřujeme dítě, které jsi nám dal a jehož s láskou očekáváme. Děkujeme ti, že můžeme tímto podivuhodným způsobem spolupracovat na

---

¹¹⁷ *Zázraky života* [online]. (cit. 1. 10. 2020). URL: <http://www.katolik.cz/rodina/zazraky.asp>.

tvém stvořitelském díle. Naplňuj nás svou milostí, ať stále rosteme ve vzájemné lásce a připravujeme tak svému dítěti prostředí, v němž bude moci přijímat a poznávat tvou lásku a bude se učit ji rozdávat všem, s nimiž se v životě setká.“¹¹⁸

Další osobní modlitba je koncipována podle jednotlivých týdnů a měsíců těhotenství, například v 9. měsíci těhotenství modlitba začíná takto: „Nebeský Otče, naplňuje mne současně radost i úzkost. Jak bude vypadat mé dítě? Bude to chlapec nebo dívka? Je zdravé? Do tvých dobrotivých rukou vkládám všechny své starosti. Protože jsem zcela odevzdaná do tvé vůle, jsem i dnes radostná a statečná.“¹¹⁹ Po porodu pak modlitba nabízí mamince slova díky, vyjadřuje vděčnost nad právě narozeným dítětem. Znění celé modlitby viz příloha č. 1 a příloha č. 2. Pro těhotenství a porod lze požádat i o konkrétní modlitbu kněze (viz příloha č. 2).

Příkladem dalšího rituálu je požehnání. Před porodem žena v katolickém prostředí může požádat v církvi (např. kněze, jáhna) o požehnání pro šťastný porod. Kněz pak pronese slova požehnání (celé znění viz příloha č. 2), kde mimo jiné říká „Vyslychej stále jejich prosby a dej této matce šťastný porod. Amen.“¹²⁰

Mezi další specifické obřady, které mohou úzce souviset s příchodem nového života, se řadí křest. Křest je první a základní ze sedmi svátostí. Je vstupem do křesťanského života, kdy je člověk očištěn od dědičného hříchu. Křest znamená znovuzrození, ponořením do vody (nebo politím) symbolicky povstává s Kristem jako nový člověk. Rodiče se za dítě zavazují

---

¹¹⁸ *Modlitba za očekávané dítě* [online]. (cit. 1. 10. 2020). URL: www.pastorace.cz/tematicke-texty/modlitba-za-ocekavane-dite.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

svou vírou a jsou odhodláni své dítě v křesťanské víře vychovávat. Rodiče vybírají dítěti kmotra nebo kmotru, které se za dítě také zavazuje a bude pomáhat rodičům vést dítě ke křesťanské víře. Ke křtu jsou typické předměty, jako je křestní rouška a křestní svíce, křtitelnice. Křest může být součástí mše svaté nebo jako samostatný obřad.

Významným obřadem na území Čech a Moravy bylo žehnání matky po porodu. Vývojem obřadu žehnání matky po porodu se věnovala Vlčková (2011) v rámci liturgie katolické církve od středověku až po současnost. Obřadem žehnání matky po porodu se rozumí obřad nazývaný „úvod šestinedělky“ (objevující se od 12. století v liturgii katolické církve a končící 2. vatikánským koncilem) a forma žehnání matky skrze modlitbu požehnání na závěr křestního obřadu dítěte, která byla obnovena v rámci liturgické reformy 2. vatikánského koncilu.¹²¹ Obřad „úvod šestinedělky“ představoval „ochranný rituál, jenž oficiálně ukončoval období šestinedělí a znamenal návrat k běžnému společenskému, bohoslužebnému i manželskému životu. (...) Obřad znamenal také poctu matce a provázel slavnostní okamžik jejího života, i života její rodiny a místní komunity. Byl především ženskou slavností. (...) Význam obřadu žehnání matky po porodu je v současné podobě minimální.“¹²² Vlčková tedy uvažuje o významu, který by mohl přinést v budoucnosti. Vychází přitom z původních významů: je to požehnání pro matku a dítě po porodu, vděčnost Bohu za narození dítěte, obřad uznávající a provázející zásadní životní změnu v životě ženy, a ocenění mateřství.¹²³ Vlčková klade otázku, zda je moudré

---

¹²¹ Vlčková, M. *Význam obřadu žehnání matky po porodu v Čechách a na Moravě v 16.-20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, s. 6.

¹²² Vlčková, 2011, s. 162.

¹²³ Tamtéž.

se vzdát tradice, která po staletí provázela jednu z nejvýznamnějších přelomových situací v životě každé ženy-matky, a uvažuje tak o znovuzavedení tohoto obřadu.¹²⁴

3.4.2 Vyprávění ve vztahu k těhotenství a porodu

České katolické kostely bývají zasvěcené konkrétnímu světci nebo světici, ke kterým se vztahuje příběh. V následujících odstavcích bude představeno několik příběhů svatých žen a mužů, patronů, na které se ženy v období těhotenství a porodu mohou se svými modlitbami obracet.

V České republice je řada poutních míst, která ženy v období těhotenství i po porodu vyhledávají. Takovým místem je například Mariahilf v Jeseníkách, poutní místo Panny Marie Pomocné. Jedná se o příběh z dob třicetileté války, kdy těhotná žena Anna Tannheiserová utekla před vpádem vojsk na horu Božího Daru, kde na ni přišly porodní bolesti. Žena se obrátila v modlitbě s prosbou o pomoc. Osamocena na hoře porodila zdravého syna Martina, který se později stal váženým občanem a radním města. Jako poděkování za záchranu při narození byla zhotovena kopie obrazu pasovské Madony s dítětem. Tento obraz byl umístěn na místě, kde žena porodila. Později zde byla vystavěna kaple, kostel, klášter, poutní dům. Mariahilf je oblíbeným poutním místem, kde ženy v období těhotenství i po porodu přicházejí se svými prosbami i poděkováním. Například sem docházela s modlitbami žena, které lékaři doporučovali potrat a označili její těhotenství za problémové. Žena porodila zdravé dítě, a tak se na Mariahilf vrátila s poděkováním za vyslyšené modlitby.¹²⁵

---

¹²⁴ Vlčková, 2011, s. 163.

¹²⁵ Mariahilf. *Poutní místo Panny Marie Pomocné* [online]. (cit. 4. 10. 2020). URL: www.mariahilf.eu.

Svatá Markéta je považována za pomocnici při těžkém porodu a za patronku těhotných a kojících žen. Chvíli před její mučednickou smrtí požádala o čas pro tuto osobní modlitbu k Bohu: „Prosím tě, abys odpustil těm, kteří mě pronásledují. A prosím tě, dobrý Pane o to, abys z tvé hojné milosti udělil všem, kteří o mém utrpení budou psát, číst nebo slyšet, a těm, kteří si na mě vzpomenou, odpuštění všech jejich hříchů. A také tě, dobrý Pane, prosím, jestliže nějaká rodička v nouzi bude volat moje jméno, ochraň ji, ať porodí zdravé dítě.“¹²⁶

Svatá Anna je patronkou matek, vdov, žen v domácnosti, za šťastný porod, požehnání dětí. Se svým manželem Jáchymem byli pro dočasnou neplodnost ve své době pohrdáni, po 20 letech manželství se jim narodila Marie, matka Ježíše.

Svatá Jana Molla (+1962) byla lékařkou a obětující se matkou 4 dětí. Při posledním těhotenství odmítla operaci, čímž zachránila život svému ještě nenarozenému dítěti. Rozhodla se obětovat svůj život pro záchranu dítěte. Po porodu ve svých 39 letech zemřela. Svata Jana Molla bývá považována za pomocnici při těhotenských komplikacích, při porodu, manželských problémech. Pro mnoho žen se stala přímluvkyní za sílu pro přijetí těhotenství.

Svatý Jiljí Aegidius bývá také mimo jiné považován za patrona kojení a kojících matek. Podle legendy se tento poustevník rozhodl vyhledat větší samotu, protože za ním docházelo mnoho poutníků. Usadil se v jeskyni a živil se mlékem ochočené laně. Tehdejší panovník se při lovu snažil vystřelit

---

¹²⁶ Břevnovský klášter, *Zlatá legenda* [online]. (cit. 1. 10. 2020). URL: <https://www.brevnov.cz/cs/benediktini-a-brevnovsky-klaster/svata-marketa-antiochijska>.

na laň, ale zasáhl Jiljího, za kterého se laň stihla skrýt. Panovník si Jiljího oblíbil a nechal vybudovat na tom místě klášter, kde Jiljí působil jako opat.

Svatý Gerard Majella je patronem těhotných žen, matek i žen, které touží po dítěti. Svátý Norbert nebo svatý Erasmus bývají také vzýváni jako pomocníci při porodu. Za patrona těhotných žen, šťastný porod a proti neplodnosti, je považován i svatý Antonín z Padovy.

3.4.3 Společenství ve vztahu k těhotenství a porodu

V průběhu těhotenství se ženy věnují přípravě na příchod dítěte, na samotný porod. Ženy v rámci této přípravy navštěvují různá společenství nastávajících maminek jako je například cvičení pro těhotné, předporodní kurzy, a není výjimkou, že se ženy obrací na tzv. duly. V České republice lze oslovit i křesťanské duly, kterých je výrazně méně. Jednou z nich je například Jana Marková, která říká: „svou službu vnímám jako intenzivní spolupráci se Stvořitelem. Za klientky, miminka, jejich rodiny a okolnosti porodu se modlím a svěřuji je do péče Panny Marie. Nabízím duchovní přípravu k porodu, věřící maminky zvu na předporodní požehnání do ženské modlitební skupinky.“¹²⁷

Česká republika obecně nabízí matkám finanční podporu, je to peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a nově i tzv. otcovskou dovolenou. V české společnosti se angažují různé neziskové organizace, které jsou připraveny nabídnout svou podporu ženám v průběhu těhotenství. Jednou z takových organizací je například Hnutí Pro život ČR, které „usiluje o obnovu společenského respektu ke každému nenarozenému dítěti. Cestu

---

¹²⁷ Marková, J. *Duly* [online]. (cit. 10. 11. 2020). URL: <https://www.promaminky.cz/sluzby/duly-168/phdr-jana-markova-8317>.

vidí v pomoci těhotným a v obnově společenské zodpovědnosti muže za ženu a dítě.“¹²⁸

Věřící maminky se pak mohou potkávat například v mateřských, dětských klubech, kde se scházejí věřící ženy se záměrem, aby se za své děti a rodiny společně modlily. Tím se odlišují od jiných mateřských klubů. Mohou k tomu využít tzv. modlitby matek.¹²⁹ Taková setkání se často organizují v rámci farnosti, závisí tak na aktivním přístupu věřících. Například je to farní mateřské centrum v Praze, které svou činnost popisuje následovně: „Společně se setkáváme maminky s dětmi ve věku od několika měsíců do cca 4-5 let. Zatímco si děti hrají, my dospělí si stihneme popovídat o našich rodinách, životě a výchově, společně se pomodlit za naše děti, rodiny i starosti, které nás trápí. Snažíme se také připravit si i další krátký duchovní program na předem zvolené téma.“¹³⁰

3.4.4 Tvořivost ve vztahu k těhotenství a porodu

Způsoby, jakými se věřící žena může skrze tvořivost vyjádřit je mnoho. Ženy působí v manželství, rodinách, ve farnostech a komunitách nebo se třeba angažují v charitativní činnosti. Jejich víra je zdrojem pro tuto oddanost a tvořivou odevzdanost k Bohu. „Ženy, které statečně transformují svá srdce, jsou pozvány ke spolupráci dotýkat se mystického těla, které je krásné i ošklivé, svaté i hříšné, podnětné i nudné, zdravé i trpící. Jsou poslány, aby rozhlašovaly, že viděly Pána a odvážně svědčily o jeho vztahu k Otci a k nám.“¹³¹

---

¹²⁸ Hnutí Pro život [online]. (cit. 10. 11. 2020). URL: <https://hnutiprozivot.cz/>.

¹²⁹ Modlitby matek [online]. (cit. 11. 11. 2020). URL: <http://www.modlitbymatek.cz>.

¹³⁰ Farní mateřské centrum [online]. (cit. 15. 11. 2020). URL: http://www.farnoststrasnice.cz/aktivity.php?doc=materske_centrum.php.

¹³¹ Mašek, 2019, s. 44.

V křesťanském umění lze například pozorovat mnoho soch, kde je vyobrazená matka s miminkem v náručí – je to Maria a Ježíš (viz příloha č. 3). Nebo socha těhotné Marie při návštěvě těhotné Alžběty. Dále pak jsou to ikony, obrazy, hudba, dramata, básně nebo třeba filmy. Způsob, jakým ženy svou spiritualitu mohou skrze tvořivost vyjadřovat, je i přes zmíněnou hudbu. Skládat písně, zpívat a chválit Boha za dar života jejich očekávaného nebo již narozeného dítěte. Samotná Maria přichází s chvalozpěvem, ustálil se pro něj název Magnificat, též Mariin chvalozpěv (Lk 1,46-55).

4 Výzkumná část

Ve výzkumné části diplomové práce bude nejprve formulován výzkumný problém. Následně bude vymezen výzkumný cíl a bude popsána metodologie, která obsahuje techniku sběru dat, výběr výzkumného vzorku, místo a způsob sběru dat a konečně způsob zpracování dat. Následně budou představeny výsledky výzkumu, na které navazuje diskuze.

4.1 Výzkumný problém, výzkumné předpoklady

Tématem jsem se rozhodla zabývat z toho důvodu, že vnímám nedostatečný důraz v českých publikacích na spirituální složku žen v období těhotenství a porodu. Inspiraci čerpám z osobní zkušenosti a ze zahraniční literatury, která se podobným tématům věnuje. Pro základní přehled budou představeny některé z těchto zahraničních výzkumů.

Zahraniční výzkum ukazuje, že během těhotenství a porodu se ženy mnohem více projevovaly v duchovní oblasti. Například se mnohem častěji modlily, zvláště když prožívaly úzkost, dozvěděly se znepokojující zprávy, nebo když se cítily samy. Těmito projevy pak získávaly podporu, klid a pokoj, který jim jejich blízcí nemohli dát.¹³² S tím souvisí také práce zabývající se spiritualitou mateřství, která na její proměnu nahlíží z hlediska času, vnitřních a vnějších vlivů společně s tím, jak žena naplňuje své poslání být matkou.¹³³

Další zahraniční výzkum si kladl za cíl zjistit, jaký vliv má víra nebo spiritualita na těhotenství. Z výzkumu vyšlo najevo, že 47 % žen

---

¹³² Price, S. *The Spiritual Experience of High-Risk Pregnancy*. Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing, Iss 1 Vol 36, 2007, s. 63-70.

¹³³ Holečková, 2008, s. 36.

odpovědělo, že víra nebo spiritualita má na těhotenství pozitivní vliv, 45 % žen uvedlo, že žádný, 5 % žen si nebylo jistých. Následně pomocí obsahové analýzy výpovědí těch žen, které odpověděly pozitivně, výzkum došel k závěru, že vliv víry nebo spirituality v průběhu těhotenství lze zařadit do šesti kategorií. Je to oblast podpory a vedení; ochrany, požehnání; komunikace s Bohem; síly a sebevědomí; pomoci při těžkém morálním rozhodování; a obecně pozitivní vliv.¹³⁴ Tato zjištění poukazují na důležitost péče o spiritualitu jako zdroje v těhotenství, a také na důležitost zkoumání významu spirituality v těhotenství.

Další zahraniční článek se zabývá zejména porodem, na který nahlíží jako na duchovní prožitek. Autor poukazuje na to, že i přes rostoucí množství literatury se duchovní stránka ženy v období porodu dostatečně neřeší. Článek reflektuje rostoucí zájem o duchovní péči rodiček. I přes to, že je z hlediska holismu spirituální složka osobnosti uznána, není o tuto oblast v souvislosti s těhotenstvím a porodem věnována dostatečná pozornost. Autoři také kritizují to, že se duchovní péče v porodní asistenci stala mechanickou záležitostí a zapomíná se nahlížet na transcendentní vlastnosti porodu. Autoři jasně tvrdí, že ti z nás, kteří mají možnost porod „zažít“ a zkoumat ho, by souhlasili s tím, že zkušenost porodu všech zúčastněných je zvláštní, jedinečná a duchovní.¹³⁵

Zahraníční literatura hovoří o porodu jako o něčem jedinečném, narození dítěte představuje pro rodiče hlubokou spirituální zkušenost.¹³⁶ V naší

---

¹³⁴ Jesse, E., Schoneboom, C. *The Effect of Faith or Spirituality in Pregnancy: A Content Analysis. Journal of Holistic Nursing*, Iss 3 Vol 25, 2007, s. 151-158.

¹³⁵ Crowther, S., Hall, J. *Spirituality and Spiritual Care in and around Childbirth. Women and Birth*, Iss 2 Vol 28, 2015, s. 173-178.

¹³⁶ Crowther, Hall, 2015, s. 178.

industrializované kultuře se však tento posvátný okamžik obecně považuje za lékařskou událost v nemocnici, zbavenou duchovních rozměrů. Na rozdíl od duchovní péče na konci života se obecně nevěnuje příliš pozornosti duchovní péči na samém počátku lidského života.

Český statistický úřad (dále jen „ČSÚ“) zkoumal vztah plodnosti žen a náboženské víry obyvatel v České republice na základě výsledků sčítání lidu. Přinesl závěry, že náboženská víra tradičně ovlivňuje počet dětí, které ženy v průběhu svého života porodí. U věřících žen, a zejména u žen katolického vyznání, je podstatně méně bezdětných žen a žen s jedním dítětem, a naopak více žen s větším počtem dětí. ČSÚ tuto skutečnost vysvětluje postojem římskokatolické církve k antikoncepci a preferováním tzv. přirozeného plánování rodičovství. Věřící ženy mají ve větší míře vyšší počet dětí.¹³⁷ Tato zjištění napovídají tomu, že věřící ženy na narození dítěte nahlížejí jinak. Co to v praxi znamená, se pokusím zjistit pomocí tohoto výzkumu. Jak jsem výše zmiňovala, v českých publikacích se s tímto tématem setkáme minimálně. Proto jsem se inspirovala zahraničními výzkumy a pokusím se toto téma zkoumat v kontextu České republiky.

---

¹³⁷ Český statistický úřad, 2014, s. 10-12.

4.2 Výzkumný cíl

Výzkumným cílem je zjistit, jak se spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu projevovala a jak se proměňovala. Z této základní výzkumné otázky vychází specifické výzkumné otázky. Tyto dílčí otázky zní:

1. Jaký význam má pro věřící ženy spiritualita v období těhotenství a po porodu?
2. Jak se proměňuje spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu?
3. Jak se proměna spirituality věřících žen projevuje?

4.3 Metodologie

Zvolenou metodologií pro empirickou část práce je kvalitativní sociálně-vědní přístup s biografickým výzkumným designem.

Kvalitativní přístup byl zvolen proto, že jeho cílem je vytvoření teorie, která je v kontextu České republiky v oblasti spirituality žen v období těhotenství a po porodu nedostatečná. Ke splnění cíle kvalitativní přístup vyžaduje mnoho informací o několika jedincích, přičemž platí, že generalizace není možná. Kvalitativní přístup je specifický svou nízkou reliabilitou, avšak vysokou validitou. Logika tohoto přístupu je induktivní a slouží k porozumění pozorované realitě. Důvodem pro výběr kvalitativního přístupu byl vysledovaný výzkumný problém popsany v předchozí kapitole.¹³⁸

Sociální výzkum empiricky zkoumá prvky, jevy, procesy a jejich vzájemné vztahy, které jsou součástí sociální skutečnosti a spoluvytvářejí jejich reálnou podobu. Platí, že jakýkoli zkoumaný sociální aspekt je vždy

---

¹³⁸ Disman, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2011, s. 284-322.

součástí širšího kontextu, neustále proměnlivého sociálního světa, proto jsou empirické údaje poznamenané vysokou mírou nepřesnosti a jsou filtrem subjektivity výzkumníka a účastníka výzkumu. Výsledky sociálního výzkumu tak mohou mít téměř vždy pouze pravděpodobnostní charakter.¹³⁹ Vědecká funkce výzkumu obohacuje soubor poznatků o sociální skutečnost.

Biografický výzkumný design je „vhodný pro zachycení komplexnosti určitého jevu, který je nepřehledný a nepredikovatelný, a přitom chceme zachytit jeho vývoj“.¹⁴⁰ Každý člověk interpretuje určitou událost různě. Biografie se snaží o zachycení pohledu účastníka výzkumu, a pomáhá tak odhalit význam a smysl „za věcmi“ a „v příběhu“. Skrze životní příběh, nebo určitý úsek života člověka sleduje vertikální linii, která hovoří o vývoji člověka v jednotlivých oblastech, jako je například téma osobnostního, morálního rozvoje. Biografickému designu lze rozumět jako „systematickému zkoumání vedoucímu k rekonstrukci minulého či budoucího života jedince skrze aktuální pohled“.¹⁴¹

4.3.1 Technika sběru dat

Jako techniku sběru dat jsem využila částečně řízený polostrukturovaný rozhovor. Před samotným rozhovorem jsem připravila několik tazatelských otevřených otázek, které sloužily především jako návod, a bylo je tak možné v průběhu rozhovoru přeformulovat. Tazatelské otázky vychází z dílčích výzkumných otázek, které vychází ze základní výzkumné otázky. Polostrukturovaný rozhovor nabízí jistou volnost, která slouží k „vytvoření

---

¹³⁹ Reichel, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009, s. 21-39.

¹⁴⁰ Švaříček, R. *Biografický design*. V J. Reichel, *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009, s. 126.

¹⁴¹ Švaříček, 2009, s. 113.

přirozenějšího kontaktu tazatele s informantem“.¹⁴² Tazatelské otázky pro rozhovor lze najít v příloze č. 4.

4.3.2 Výzkumný vzorek

Pro určení výzkumného vzorku jsem využila záměrný, nepravděpodobnostní výběr s postupem úsudkového výběru. Pro tento postup je specifické, že se využívá pro nevelké výběry (tj. nepřesahující desítky jednotek), a „výzkumník znalý kontextů zkoumané problematiky vybere prvky sám.“¹⁴³ Jako výzkumný vzorek byly vybrány věřící ženy-matky římskokatolického vyznání, které porodily v roce 2019 nebo 2020, žijící na území České republiky. Při výběru konkrétních respondentek jsem využila osobní kontakty a sociální sítě sdružující věřící ženy a oslovila jsem ženy, které splňují požadavky výzkumného souboru.

Pro uchování anonymity identifikujících údajů byla jména účastnic výzkumu smyšlena. Jednalo se o ženy ve věku 25 až 35 let, většina z nich byla vysokoškolského vzdělání. Ženy pochází z pěti různých krajů České republiky, menší část z nich žije v obci do 1000 obyvatel, další pak v okresním, krajském nebo hlavním městě.

---

¹⁴² Švaříček, 2009, s. 112.

¹⁴³ Reichel, 2009, s. 83.

Účastnice výzkumu	Rok posledního porodu	Počet dětí
Jana	2020	2
Lucie	2020	2
Klára	2020	3
Olga	2020	2
Jitka	2019	2
Pavla	2019	1
Monika	2020	1

Rozsah výběru vzorku nebyl předem znám, přičemž výběr byl ukončen ve fázi, kdy bylo téma vyčerpáno, došlo k teoretické saturaci.

4.3.3 Místo a způsob sběru dat

Výzkumu se účastnilo dohromady sedm žen. Rozhovory byly uskutečněny od září do listopadu 2020. Rozhovor se třemi účastnicemi byl uskutečněn v jejich přirozeném prostředí v domácnosti. Se čtyřmi ženami byl rozhovor realizován prostřednictvím videokonference přes Google Meet, důvodem byl probíhající nouzový stav v České republice. Všem účastnicím výzkumu byl předem rozeslán informační list (v příloze č. 5) a okruh otázek (v příloze č. 4). Informační list obsahoval sdělení o průběhu a způsobu zkoumání, uchování anonymity identifikujících údajů, mlčenlivosti a dobrovolné účasti ve výzkumu. Také obsahoval informaci o pořízení hlasového záznamu z rozhovoru, jehož data budou analyzována a následně využita pro výzkum v této diplomové práci. Všechny oslovené účastnice výzkumu souhlasily s rozhovorem i hlasovým záznamem.

4.3.4 Zpracování dat

Na základě doslovně přepsaných rozhovorů do textového formátu MS Word jsem data zpracovala pomocí programu MAXQDA. Obsah rozhovorů jsem pomocí kódování rozdělila na významové jednotky. Kódy jsou seskupeny na základě podobnosti a vytváří spolu kategorie. Jednotlivé kategorie jsou uspořádány do vzájemných souvislostí, ze kterých jsem vytvořila analytický text takovým způsobem, aby odpovídal na výzkumnou otázku. Vytvořila jsem tak konstrukci kategoriálních systémů, která se využívá pro třídění dat do jednotlivých kategorií.¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ Hendl, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2016, s. 211.

4.4 Výsledky

Na základě zpracovaných dat z výzkumu bylo vytvořeno osm významných témat. První významné téma se týká postoje účastnic výzkumu k životu, téma pojmenované „Dítě jako Boží dar“. Následují další významná témata, která pojednávají o významu modlitby, významu světců a světic v období těhotenství a po porodu, na to navazuje část o proměně vztahu k Panně Marii. Další část hovoří o významu svátostí a obřadů, také o proměně vztahu k těhotným ženám, a závěrečné téma se týká mateřské lásky.

Výzkum je zaměřen na specifický výzkumný vzorek tvořící pouze ženy římskokatolického vyznání. Výsledky výzkumu proto budou vypovídat pouze o tom, jak spiritualitu v období těhotenství a po porodu vnímají konkrétní ženy římskokatolického vyznání.

4.4.1 Dítě jako Boží dar

Každý život je dar, každé dítě je Božím darem. Z výsledků výzkumu lze vyčíst, že ženy sdílely tento pohled na život. Lucie těhotenství vnímá jako „*neskutečný zázrak a dítě je dar.*“ Jana se zamýšlí nad zázrakem nového života: „*Více vnímám, jaký je život a zrození nového života vlastně zázrak. Že v podstatě z ničeho vznikne něco tak úžasného, jako je nový život.*“ Olga cítí vděčnost za dar života, který jí byl jako matce dán: „*Taková obrovská vděčnost, člověk vidí, jaký dostal dar, vlastně už po druhé, miminko.*“

Těhotenství ženy vnímaly jako požehnání od Boha, zvláště se to projevovalo, když těhotenství ženu překvapilo, jako to bylo v případě Jitky: „*Když jsem se dozvěděla, že jsem těhotná, tak to byla taková směska pocitů. Byla jsem ráda a vděčná, a zároveň to byl pro mě zázrak. Takže vlastně Bůh ho chtěl, vyloženě je to Boží dítě od začátku do konce, od toho početí.*“ Lucie

nečekaně také brzy otěhotněla po prvním porodu: „*Beru to jako požehnání, jako Dar s velkým D.*“

Ženy se spolupodílí na utváření dějin Božího stvoření. O spolupráci na Božím stvořitelském díle uvažuje Klára: „*Víra mi pomáhala, hlavně, jako u všech těhotenství, jsem si uvědomila, že jako spolupracuju s Bohem na tom, nebo jakože jsem spolutvůrce toho dítěte, že umožňuji příchod toho těla a že Bůh je ten, který to všechno dává, a to mě jako by nabíjelo nějakou vnitřní radostí, že s Bohem spolupracuju nebo i s manželem, že dáváme nový život.*“

Vnímat dítě jako Boží dar se prakticky projevilo i v průběhu těhotenství. Dvě účastnice výzkumu se vyjádřily k dnes už rutinním lékařským vyšetřením v těhotenství, které mají za cíl objevit možné vývojové vady. Lucie se k tomu vyjadřuje: „*Zajímavostí možná může být, že jsem odmítla veškeré vyšetření na vývojové vady a speciální screeny, a podobně. Jednoduše proto, že život je dar a tato informace, ať by byla jakákoliv, by pro mě nic neznamenala, ač lékaři nad tímto mým rozhodnutím vždy povytáhli obočí.*“

Příčemž jedné z respondentek, Pavle, tento test v těhotenství na vývojové vady vyšel pozitivně: „*...přišla první rána v podobě špatné lékařské zprávy, že naše miminko se pravděpodobně narodí s postižením. Takže začaly různé další lékařské kontroly, ultrazvuky, a podobně, ale odběr plodové vody jsem odmítla. Do toho se lékaři přede mnou nebáli skloňovat slovo potrat, což je vlastně taky účel toho odběru plodové vody, zjistit, jestli miminko bude na 99 % postižené, a podle toho jít na potrat nebo ne. Najednou jsem se cítila, že musím bojovat za život svého dítěte. To byl pro mě ten největší impuls, kdy jsem si uvědomila, jak moc to miminko miluju, a že je nenechám v žádném případě zabít jen pro své pravděpodobné postižení.*“ Pavla pokračuje své vyprávění: „*Nejhorší bylo, daleko horší než fyzická bolest u samotného porodu, byla pro mě situace týden před porodem. Lékařka se mě v porodnici*

zeptala jen tak mimochodem, jestli budu chtít dát své dítě do ústavu, kdyby se náhodou narodilo postižené. Řekla jsem jen prosté samozřejmě ne. Byla jsem v šoku z toho, jak lehce se dá zbavit postiženého dítěte. Přece se počítá s tím, že když bude postižené, tak dokud to jde, tak rychle na potrat, a pokud už ne, tak ústav. Je to pro mě bolestivé. Život беру jako dar.“ Všechny účastnice výzkumu tak našly naprostou shodu v názoru na život: tedy brát život, každé dítě jako Boží dar. A to již od samého početí.

4.4.2 Význam modlitby

O průběhu těhotenství se ženy vyjadřovaly různě, pro většinu však mělo těhotenství po tělesné stránce bezproblémový průběh. U psychické stránky v průběhu těhotenství ženy často hovořily o úzkostech a strachu v různých podobách. To, co jim pomáhalo, byla právě modlitba: *„V posledním těhotenství jsem to cítila jakoby víc, že jsem víc byla úzkostlivá, tak jsem víc potřebovala přijít kleknout před toho Boha a říct jo, já jsem s tebou, Bože, ty mě vedeš, důvěřuju ti. Bejt s ním a mě kolikrát přijde, že se to kolikrát samo jako by zklidnilo a že já jsem nemusela cokoli dělat.“* (Klára)

Jako zdroj pokoje vnímala modlitbu, a obecně víru, i Pavla: *„Byla to pro mě velká útěcha, útočiště. Často jsem se po další lékařské prohlídce, kdy mně řekli byť sebemenší negativní slovo, šla modlit. Vzala jsem do ruky růženec a celý jsem ho probřečela. Těhotenství mi dávalo hodně psychicky zabrat. Takže se v tomhle směru osvědčila víra jako velký zdroj požehnání.“*

Klára v průběhu těhotenství prožívala velké úzkosti, měla za sebou dva těžké porody, a tak hledala útěchu právě skrze modlitbu: *„Spíš se snažím růst v té modlitbě, je to trošku sobecký, nejen kvůli tomu Bohu, ale protože mi to pomáhá třeba s těma úzkostma v těhotenství. Já mám třeba ráda takovou tu modlitbu tichou, hodně tichou, jenom bytí před křížem, jenom tam prostě bejt a ztišit myšlenky a jenom si uvědomovat, že já tam jsem, On tam je, jsme tam*

spolu a díváme se na sebe. To je to, co mi pomáhalo i v těhotenství i jakoby v normálních problémech.“ Jedná se o vnitřní, též kontemplativní modlitbu, o které KKC hovoří jako o pohledu víry „upřeném na Ježíše, je to naslouchání Božímu slovu, mlčící láska.“¹⁴⁵

O vděčnosti za zdárný průběh těhotenství a prosbu o požehnání hovoří Lucie: *„Každou neděli na mši jsem děkovala Bohu mimo jiné i za další zdárně uplynulý týden těhotenství, že je dítětko v pořádku, zdravé, hezky prospívá. A modlila se za ně i za zdárný průběh porodu a vše s tím spojené.“*

Monika měla těhotenství provázené komplikacemi, hrozilo, že miminko umře. Proto nastoupila do nemocnice, kde jí po deseti dnech v nemocnici na základě nepříznivých výsledků z testu oznámili, že porod budou vyvolávat. *„Na začátku byla nějaká snaha dotáhnout ten porod do nějakýho 37. týdne, tak vlastně jsem rodila okolo 34. týdne. To, jak jsem ležela deset dní před porodem v té nemocnici, tak hodně lidí se mě ptalo, jak to zvládám, že mám dobrou náladu. A jako nebylo to tím, že jsem si to nepřipouštěla. Spíš jsem si říkala, že co s tím můžu dělat. Bylo to jenom o nějakým odevzdávání, fakt jsem se hodně bála. Když jsem se probudila a necítila jsem pohyby, tak jsem zahýbala břichem. Bylo to odevzdání se do Božích rukou, modlila jsem se v tomhle směru. Odevzdat to. Nic víc jsme nemohli dělat.“*

V období po porodu se pak ženy potýkaly s větší únavou, vyčerpáním. Zde se Olze osvědčila modlitba s biblí jako zdroj: *„A taky mám zkušenost, že když jsem byla nejvíc v háji, tak přímo ten úryvek, který jsem si v Písmu našla, který jsem zrovna otevřela, který zrovna na ten den vyšel, tak byl pro tu situaci, taková jako moje zkušenost, že to fakt sedí. Jako by pokaždé, když jsem se dostala k modlitbě, ať už to byla jakákoli, tak mi pomohlo okamžitě a*

---

¹⁴⁵ KKC, 2724.

cokoli.“ Ve chvíli, kdy se cítila Olga nejvíc zoufalá a vyčerpaná, se obrátila k Bohu: „Ted' jsem si říkala, že už to prostě nejde víc. Tak jsem se ptala, co mám dělat? Tak jsem otevřela ranní chvály, ty jsou krátké, a hned tam byl verš, který byl, že mě Bůh zachrání, přímo pro tu situaci, odpovídalo to, co jsem prožívala, a hned mi bylo líp. Věděla jsem, že nejsem sama.“

Bylo zajímavé, že většina účastnic výzkumu se s tělesnými obtížemi nebo komplikacemi v průběhu těhotenství nesetkávala. Když už, tak to dle jejich slov nebylo nic, co by stálo za řeč. Naopak hodně hovořily o úzkostech, strachu, různých obavám, to bylo to, na co si velmi dobře vzpomínají. A také na tyto obtíže v psychické stránce navazovaly s tím, co jim pomáhalo. A byla to právě modlitba, která se pro ně stala zdrojem pokoje, podpory, útěchy, radosti a vděčnosti.

Také bylo zajímavé, že se každá žena modlila něco jiného. Pro některou byla důležitá modlitba růžence k Panně Marii, některá zdůrazňovala význam modlitby zasvěcení dětí Panně Marii, další žena se modlila Korunku k Božímu milosrdenství, pro další ženy pak byly důležité modlitby k různým světcům a sveticím, o kterých pojednává následující kapitola.

4.4.3 Význam světců a svetic

Specifickou oblastí pro římskokatolickou církev je úcta k lidem, kteří žili svatým životem. V průběhu rozhovoru ženy hovořily o konkrétních světcích a sveticích, kteří pro ně byli v období těhotenství, porodu a po porodu zvláště důležití: *„Mně dal náš farář ke svatému Norbertu obrázek s modlitbou těhotných matek. To je fakt, že jsem se modlila celý tři těhotenství, ta modlitba je celkem pěkně formulovaná, o jiných modlitbách nevím. Třeba i dvakrát denně jsem si to přečetla.“* (Klára)

„Jinak jsem měla v průběhu těhotenství takové střelné modlitby k Marii Goretti: ‚prosím tě, Marie, myslí na to miminko‘. Já mám hodně ráda svatého

Ignáce, a on je prý taky jedním z patronů, nevím, jestli přímo dobrého porodu, tak jsem mu říkala: „svatý Ignáci, prosím tě, postarej se o ten porod.“ (Jitka)

Pro výběr křestních jmen svých dětí se ženy nechaly často inspirovat právě příběhy svatých. Rodiče dítěte vybírali jména podle světce nebo světice, kteří měli pro ně zvláštní význam. Jednalo se například o patrony rodiny, patrona proti moru (jméno vybrané právě v době pandemie), a další. Jména pro své děti si často překládali a hledali významy. Vybrali například jméno, které znamená „znovuzrozený“, nebo jméno značící „osobu vznešeného původu vhodnou pro kněžskou službu“, nebo „milovaná“, či „neposkvrněná, čistá“.

„Moje oblíbenkyně je svatá Rita, patronka beznadějných situací. To jsem docela žhavila dráty, jak se říká. A vlastně ji dostala naše dcera jako křestní patronku.“ (Monika)

„Četla jsem si o svojí patronce – svaté Hedvice Slezské, svaté Anežce České a Panně Marii. Když jsme vybírali jméno, přemýšlela jsem nad jmény svatých, z bible.“ (Lucie)

V České republice je i několik poutních míst, které bývají navštěvovány věřícími. Takové místo navštívila i Klára: *„My vždycky na začátku těhotenství, u všech tří, jsme jeli ke svatý Zdislavě do Jablonného na pouť, já a manžel, pak už i s dětma. A po porodu jsme jeli na poděkování vždycky. Tam jsme se to snažili odevzdat, že svatá Zdislava je patronka rodin, a my jsme to svěřili a pak jsme za to jeli děkovat, za to dítě, i s tím dítětem.“* Návštěvu tohoto konkrétního poutního místa vysvětluje takto: *„Slyšeli jsme příběh od lidí, kteří tam jezdili celý těhotenství, že měli mít postižený dítě a narodila se jim zdravá holčička. Oni nás k tomu trochu dovedli, že se všema dětma, takže jezdí ke Zdislavě, tak jsme se to od nich naučili.“*

Ženy dále pak zmiňovaly například svatou Moniku, svatého Jana z Arsu, svatou Filoménu, svatou Faustýnu, a další. To, co měly všechny účastnice

výzkumu společné, je, že se vyjádřily ke svému vztahu k Panně Marii, o které bude následující samostatná kapitola.

4.4.4 Proměna vztahu k Panně Marii

Matka Ježíše zaujímá výsadní místo mezi postavami, jimž katolická církev vyjadřuje zbožnou úctu. Panna Maria je ideálem čisté ženské přirozenosti, středem jejího života je Syn, kterého očekává a o kterého s láskou pečuje. Přijímá a naplňuje tak své povolání od Boha. I do rozhovorů se promítla tato úcta k Panně Marii, ke které se ženy celkově vyjadřují, že k ní mají jako matky blíž. Jana si všímá proměněného vztahu k Panně Marii: „*Stala se pro mě důležitější modlitba k Panně Marii jakožto k rodičce a matce, k ní se teď modlím často.*“ Nebo Pavla hovoří o svém těhotenství v souvislosti s připomínkou narození Ježíše: „*Taky pro mě byly krásné Vánoce, kdy jsem jako by prožívala s Marií očekávání miminka.*“

K Panně Marii se obrací Klára, která si z porodu nesla pocit vlastního selhání: „*Po porodu to bylo taky náročný, dost jsem utíkala k Panně Marii, tím že ona je taky matka, a spíš jsem se k ní modlila ve stylu, ať mě to prostě naučí, jak se to dělá. Hodně jsem se k ní obracela jako k dokonalé matce.*“ Klára čerpá od své babičky, která ji naučila modlitbu zasvěcení dítěte Panně Marii.¹⁴⁶ K tomu vypravuje příběh: „*Jedna žena nechala své těžce postižený dítě zasvětit Panně Marii, takže se uzdravilo.*“ Klára vysvětluje tuto modlitbu tak, že se jedná o nověnu, kdy se během devíti dní v modlitbě svěřuje dítě do ochrany Panny Marie. Klára vnímá Pannu Marii jako dokonalou matku a vysvětluje, proč pro ni byla důležitá: „*I jak jsem jela k tomu porodu, člověk nikdy neví, jestli to přežije, že jo, tak to pro mě bylo důležitý, že jsem si říkala, že jsem jako by svěřila Panně Marii, aby ona byla jejich matkou, kdybych třeba, nebo*

---

¹⁴⁶ Viz příloha č. 2.

obecně já prostě umřela. Že o ně bude postaráno. No, takže všechny tři naše děti jsou zasvěcený Panně Marii. Taky Pannu Marii prosím, když je dokonalou matkou, aby dotahovala ty věci, ve kterých já prostě dokonalá nejsem.“

Monika se také modlila nověnu odevzdanosti, modlitbu růžence k Panně Marii se modlila v průběhu celého těhotenství až do období po porodu: *„Rozdělila jsem si radostný růženec na první trimestry, období do křtu a tak, tak nějak jsem se to postupně modlila, tak to bylo takový počítadlo.“*

Během postní doby Olga často myslela na Pannu Marii a dala si předsevzetí, že se bude modlit za dobrý porod: *„Tím že byla postní doba, tak jsem to brala jakoby svoje postní předsevzetí takové, že se za to budu modlit a budu se snažit takhle prožít ten půst a že se budu snažit věřit, že to dopadne dobře. Pomáhala jsem tomu a hodně jsem myslela na Pannu Marii, která měla mnohem větší těžkosti než já. A vždycky, když jsem potřebovala podpořit, tak tady tohle pro mě byl první člověk, na kterého jsem se obracela, že jsem věděla, že zažívala úplně to stejné, co já, a ještě mnohem horší.“*

Když se začal blížit termín porodu, tak se Olga začala modlit konkrétně jeden desátek růžence. *„Pro mě byl hodně důležitý předporodní desátek růžence, kterého si v Betlémě porodila. To jsem se hodně modlila v obou těhotenství, a to mně hodně pomáhá, mně konkrétně, takhle se obracím k té Panně Marii.“*

Monika hovoří o vztahu k Panně Marii v průběhu těhotenství jako o jiné úrovni přiblížení. *„Tys prožila nějaký ty náročný situace v těhotenství a šla tam někde daleko, a nejistota tam taky byla, tak to bylo taky spřízněný skrze to těhotenství a mateřství.“*

4.4.5 Význam svátostí a obřadů

Katolická církev uznává celkem sedm svátostí. V období těhotenství a před porodem ženy hovořily nejčastěji o svátosti eucharistie, méně už o svátosti smíření a svátosti pomazání nemocných. V rozhovoru s Pavlou byla zřejmá právě důležitost svátosti eucharistie (v textu nazvané jako „přijímání“): *„Na každou mši jsem chodila s úmyslem za zdraví našeho očekávaného dítěte a za dobrý porod. Pravidelně jsem chodila k přijímání, je to pro mě jakoby Boží dotek. Byl to pro mě čas, kdy jsem Bohu děkovala za všechno, co mi v životě dal a dává a za to, že nám daroval miminko. Zároveň jsem čerpala Boží milost.“*

Svátost smíření těsně před porodem využila Olga: *„Den před porodem, kdy jsem se modlila za to, že by se mohl narodit na ty moje narozky, jsem se k tomu upínala, tak mě manžel naverboval, že půjdeme na mši a že půjdeme ke zpovědi. To se tehdy uvolnilo, že se mohlo jít, takže jsme šli ten večer předtím, než jsme odjeli do porodnice, tak jsem byla u zpovědi. Dostala jsem požehnání, já i syn, který byl v břiše, od otce a bylo to jakoby, už jsem věděla, že můžu odjet k porodu.“*

Podobně to měla i Jitka, která si před prvním porodem byla i pro svátost pomazání nemocných u kněze: *„A bezprostředně předtím porodem, u prvního jsem určitě byla u zpovědi i na pomazání nemocných. Dostala jsem nějaké křížky na břicho a požehnání pro to miminko, ale nebylo to formou žádného obřadu. Jo, já vím, že jsem tu zpověď stihla snad dva dny před porodem a že žehnal i miminku v břiše.“* Požehnání za dobrý porod využila například Pavla nebo Jana, která těsně před porodem požádala o požehnání kněze.

V období po porodu se každá žena vyjádřila zvláště o významu obřadu křtu pro své narozené dítě. Zajímavým zjištěním je, že se o samotném obřadu křtu vyjadřovaly spíše jako o něčem, co je konkrétně pro ženu-matku

spíš organizačně náročné, pojí se s tím příprava hostiny, a podobně. Takto vnímala obřad křtu například Jana: *„Pro naše dítě byl křest samozřejmě důležitý, ale pro mě jako matku to znamenalo spíš být ve stresu, jestli je dost jídla, pití, jestli je malá v pořádku, nepláče, a tak dál. Spíš jsem prožívala ten návrat.“*

Z výsledků pak vyplývá, že významný je naopak návrat ženy po šestinedělí do kostela. Ženy o této skutečnosti hovoří jako o návratu. Do kostela se vrací se svým právě narozeným dítětem a přináší jej s vděčností, že jim Bůh dítě daroval. Klára podobně jako Jana hovoří o významu svého návratu po šestinedělí do kostela: *„Samotnej obřad křtu nebyl pro mě tak důležitý. Pro mě je důležitý už od malička s nima po tom šestinedělí chodit do kostela. Se všema třema jsem prožívala ten návrat do kostela, tu první mši.“*

O křtu hovoří Monika jako o *„završení nějaké takové, že to pro mě nebyl zas takový silný předěl. Tak nějak jsem vnímala, že ta dcera už je v Boží i té církevní rodině, že už to bylo takové doplnění, co jsem vnímala.“*

V situace pandemie nebylo Olze umožněno se vrátit do kostela tak, jak to měla po prvním porodu. Využila proto příležitosti zajít po šestinedělí do kostela na adoraci: *„Já jsem celé šestinedělí nikam nechodila, tak jak jsem byla po prvním porodu po deseti dnech na mši, tak teď jsem se bála vyjít, ale chodili jsme do kostela na adoraci sami, když byl otevřený.“*

V čem je pro matku právě ten návrat do kostela po porodu důležitý, popisuje Klára: *„Potom pro mě bylo důležitý po porodu do kostela zase přijít a donést tam to dítě a říct hele, Bože, tady to dítě je a děkuju ti za něj. Prosím tě o požehnání. Prostě se pomodlit za to dítě. Ta první návštěva po porodu kostela s tím dítětem pro mě byla tak jako emočně víc prožitá než ten křest. Na křtu je frmol, jsou tam starosti s hostinou, a tak. Citově jsem to neprožila, ale vím, že křest je důležitější.“*

O křtu se ženy vyjadřovaly jako o uvedení dítěte do Boží rodiny, jak to shrnuje Olga: *„Byly to hezké rodinné křtiny. Snad to bylo krásné uvedení do Boží rodiny pro našeho syna“*. Zároveň si ženy uvědomovaly, jaký význam má křest pro společenství věřících. Jitka o křtu hovoří jako o komunitní záležitosti: *„Křest je komunitní záležitost, (...) pro nás jako pro to společenství je to důležité a chtěla jsem je tam všechny mít, a pak přišla korona, takže vlastně nic.“*

4.4.6 Význam společenství

Společenství představuje jednu ze sedmi rovin spirituality. Duchovní společenství nabízí člověku podporu v jeho vztahu s Bohem a pomáhá rozvíjet další roviny spirituality. Během rozhovoru ženy hovořily o společenství věřících také jako o duchovní podpoře v průběhu těhotenství i porodu. Věděly, že se za ně lidé nejen z farnosti modlí. Například tuto duchovní podporu ve společenství reflektuje Jana: *„Mám ve farnosti dobré přátele, kteří mě podpořili jak duchovně, tak slovně, tak i jiným způsobem. Taky vím, že se za mě modlili. Určitě mi to pomohlo.“* Podobnou zkušenost má i Pavla: *„Ve farnosti jsem cítila podporu a společné těšení se na miminko. Víím, že se za naše miminko hodně lidí modlilo, taky se více zajímali a ujišťovali mě o svých modlitbách, to bylo moc hezký.“*

Olga hovoří i přímo o společenství věřících matek, které jí poskytovalo duchovní podporu po celou dobu těhotenství a porodu, a to i přes nastalou pandemickou situaci. *„Chodím do společenství maminek, modlíme se s nimi každý týden ve středu i s dětma, takže tam jsem jako by chodila, i holky se modlíme jedna za druhou. Když jsme se nemohly potkávat, tak jsme si aspoň psaly, že myslíme jedna na druhou. Nemodlíme se podle brožurky, ale připravíme si vždycky každá modlitbu, která je nám blízká.“* O skupině

modlitby matek mluví Jitka: „*Chodím do modliteb matek, takže když už jsem odtajnila, že jsem těhotná, tak se za mě modlily.*“

Klára vypráví i o konkrétní paní, která se v místní farnosti modlí vyloženě za těhotné ženy. „*Máme ve farnosti paní, která se modlí vyloženě za těhotný. Vždycky jí říkám, ta se za nás fakt modlí, no ta prostě fakt jede. Každý den se za ně modlí a na prstech počítá, kolik jich má. Že říká, zase mám o jedno míň, už mám jenom čtyři. A pak jí někdo řekne, že zase čeká, tak ona říká, no to je nádhera, už jich mám zase osm. A taky nás motivuje, říká, že se nemá za koho modlit, a tak, že jo. A vím, že každéj den to má v úmyslech. O ni se člověk může opřít.*“

Nejen místní farní společenství bylo pro ženy v průběhu těhotenství důležité. Každá z žen si vzpomněla na konkrétní další místa a společenství, která představovala v tomto období duchovní podporu. Pavla například hovoří o své rodině: „*Můj táta šel pěší pout', kterou obětoval právě taky za očekávané miminko. A vím, že se za naše miminko modlil mimo jiné i nevěřící švagr.*“

Monika se rozhodla, že nebude svou rodinu stresovat nepříznivou diagnózou, a tak žádala o modlitby především své známé a kamarády: „*Bylo to pro mě důležitý, aby nějaká ta modlitební podpora. A bylo to, jakože s těma kamarádkama nebo tak, že jsem jim říkala víc než rodině. Nechtěla jsem maminku úplně stresovat. Nechávala jsem si to pro sebe delší dobu, i jen vyslovit to, jaké je tam riziko, tak to bylo hodně nechaný mezi mnou a Bohem. Ale pak jsem si říkala, že ten strach musím trochu nabourat tím, že o tom budu mluvit otevřeně. Teda kromě rodiny, tam jsem nechtěla zatěžovat a stresovat.*“

Jitka se rozhodla vzhledem k neustávajícím úzkostem v průběhu těhotenství navštívit řádovou sestru a využít psychologické poradenství propojené s duchovní podporou: „*No ale ty stavy furt byly, už jsem byla ve*

třetím, ve čtvrtém, a tak jsem si říkala, že na to už nemám. Tak jsem navštívila psycholožku, je to věřící psycholožka, je to řádová sestra.“

Společenství věřících provázelo těhotné ženy i dalšími způsoby. Často ženy hovořily o tom, že za ně nechal někdo sloužit mši, přičemž samy si o to neřekly, ale byly za to velmi rády. Příkladem je Jitka: *„Mám kamarády kněze, jeden kněz se za mě modlil a měl snad i mši.“* Podobnou zkušenost má i Klára: *„Vím, že nechala babička od manžela dát úmysl na mši, to vnímám jako podporu.“* Nebo Pavla: *„Za naše miminko byly sloužené v průběhu těhotenství asi tři mše, náš oddávající, kamarád od rodičů, je kněz, tak ten, a pak ještě kamarád od mého bratra, ten taky nechal sloužit za nás mši. Ačkoli jsme nebyli přítomni, tak jsme se v tu hodinu, kdy byla sloužena, modlili s manželem a byli propojeni takhle.“* O úmyslu sloužit mši za očekávané miminko hovoří i Jana: *„Bylo pro nás povzbuzením, když jsme věděli, že je za naše dítě sloužená mše.“*

Když se schylovalo k porodu, ženy žádaly své věřící kamarády a známé, aby se za ně modlily: *„Napsala jsem kamarádkám, aby se za mě modlily, že rodím. Tak to byla úleva, že se za mě modlí. Ségra se za mě modlila, a myslím, že všichni doma se modlili, přesto že nejsou úplně věřící. Tak si myslím, že se taky modlili. Byla to podpora, když já už nemám sílu se modlit ani nic, tak že oni to jistí. Aspoň někdo zbožný na mě myslí.“* (Jitka)

Monika kvůli komplikacím nastoupila do nemocnice, kde byla v péči zdravotnického personálu. Během pobytu v nemocnici využila své kontakty a požádala o duchovní podporu: *„Znám sestřičky Vincentky, jedna je nemocniční kaplanka, tak ta mi dohodila známé, tak pak za mnou do nemocnice chodily paní se modlit nebo mi donesly eucharistii.“*

Po šestinedělí se ženy do svých farností vracely i s miminkem a pro společenství věřících to byla radostná chvíle. Klára, za kterou se modlila místní farnice, byla z jejich návratu nadšená: *„Po návratu do kostela po*

porodu tak ta paní, co se modlí za těhotné, tak ta byla nadšená, že jsme to dotáhly do konce.“ Podobně hovoří i Pavla: „Když jsme tam po šestinedělí s manželem a dcerou přišly, tak to bylo hezký, všichni se na nás usmívali a přišli dát dceři křížek jako požehnání a přivítat nás.“

4.4.7 Proměna vztahu k těhotným ženám

Zajímavým zjištěním je, že si ženy v průběhu těhotenství i po porodu uvědomovaly svůj větší soucit a empatii k těhotným ženám a maminkám. Tato proměna se prakticky projevovala v podpoře činnosti organizací, které cílí svou pomoc právě těmto ženám a dětem. Například Jana říká: *„Častěji teď přispívám na sbírky pro nemocné děti, maminky a podobně. Více se s tím dokážu ztotožnit a chci takovým lidem aspoň trochu pomoci.“* Nebo Pavla: *„Více jsem se začala zajímat o činnost organizace Hnutí Pro život.“*

Jitka se před těhotenstvím aktivně zapojovala do činnosti azylového domu pro matky s dětmi. Uvědomovala si, že ji těhotenství a mateřství naučilo většímu porozumění a pochopení pro matky, a zároveň byla vděčná: *„Cítala jsem v těhotenství extra vděčnost za to, že si ty mámy děti nechaly. Dobrovolničím v azyláku, učím je například šátkovat, a tak.“*

Klára vzpomíná na tuto proměnu v souvislosti s prvním těhotenstvím: *„S prvním dítětem jsme si vybrali jako podporu rodiny, vytipovali jsme si jednu rodinu, která je nemocná. Dřív jsme přispívali na misie, a teď se snažíme podporovat rodiny v našem okolí.“*

4.4.8 Mateřská láska

V průběhu těhotenství i po porodu žena dává najevo dítěti svou láskou. Tato láska je duchovním darem, vyjadřuje se dorozumíváním prostřednictvím pohledů, úsměvů, péčí, také darováním osobního jména, a podobně. Tato láska „přijímá různost druhého, uznává ho jako partnera v dialogu a váží si ho. A to je láska, která přináší jiskru lásky Boží.“¹⁴⁷

O lásce ženy hovořily především v kontextu bezprostřední chvíle po porodu. Nicméně Pavla se setkala již v průběhu těhotenství s tzv. survival love, která byla popsána v teoretické části. Tato láska je specifická právě pro matku, která se snaží ochránit život svého dítěte a sebe sama. Pavla tuto zkušenost vztahuje ke konkrétnímu okamžiku, kdy jí lékaři doporučovali odběr plodové vody a případně potrat, kdyby dítě bylo postižené: *„Najednou jsem cítila, že musím bojovat za život svého dítěte. To byl pro mě ten největší impuls, kdy jsem si uvědomila, jak moc to miminko miluju, a že je nenechám v žádném případě zabít jen pro své pravděpodobné postižení.“*

Není však pravidlem, že bezprostředně po porodu přichází láska. S tím má zkušenost Jitka: *„Bezprostřední moment po porodu. Láska nepřišla.“* Po náročném porodu její miminko hned odnesli, aby je rozdýchali. *„Manžela jsem vyslala, ať jde hned za ním. Zůstala jsem sama a modlila jsem se, ať je v pořádku.“* Zhruba hodinu Jitka čekala, než jí miminko donesou, a přitom neměla žádné informace. Když se zeptala zdravotnické personálu, jestli jí miminko přinesou, setkala se s následující reakcí od zdravotní sestry: *„Mi přišlo, že mně vynadala vlastně, co si jako myslím, že mi nebude dávat dítě, že to dítě málem umřelo prostě, a teďka potřebuje být na pozorování a že tam potřebuje být někde na zahřívání a tak. A tak to bylo taková sprcha docela. A*

---

¹⁴⁷ *Amoris laetitia*, 2016, s. 118.

pak mně ho teda přinesli.“ Potom navazuje s tím, jak prožívala první setkání se svým dítětem: „Jako nějaká něha tam byla, ale úlevný pláč a záplava lásky to jako ne. Ale byla jsem ráda, že mně ho dali, že jsme spolu a že jsem přesvědčena, že miminko patří mámě a že to je to, co potřebuje, a že tím, že mi ho donesli, tak dělám, co on potřebuje a dělám to, co je pro něj nejlepší. Něha, dojetí ano, svým způsobem mám ho ráda. Ale já to mám tak, že čím dýl někoho znám, tím ho mám radši. Takže ho mám čím dál tím radši.“ Přitom Jitka vzpomíná na svůj první porod a okamžik, kdy najednou přišla láska: „U prvního syna mně to trvalo asi tři dny. Starala jsem se o něj, dělala jsem všechno, co je potřeba, a vyčítala jsem si, že nemám takové ty: ‘ááá, miluju ho od prvního pohledu, kdy se na mě podíval’, to tam prostě nebylo. A po těch třech dnech, jsme šli na nějaké vyšetření a byli jsme na chodbě a on se na mě podíval takové ‘uch’, a já jsem říkala: ‘ty jsi tak krásný’, a po třech dnech to přišlo.“

Většina žen se vyjádřila tak, že lásku, radost a vděčnost zažila bezprostředně po porodu. Pavla to vyjadřuje slovy: *„Když se má dcera narodila, moje první bezprostřední otázka byla: ‘Jak jsem bez tebe mohla žít?’ Tak to bylo dojemné a je to vlastně stále aktuální.“* Bezprostřední reakci po porodu Klára popisuje tak, že *„přišla vlna štěstí, radost a vděčnost. Radost a vděčnost.“* Přitom nejprve Klára s manželem *„hned udělali dítěti křížek na čelo, jakoby požehnání“.*

Olga uvažuje o prvním i druhém porodu podobně: *„Po porodu tu první noc vůbec nespím, protože buď se modlím, nebo koukám na mimino a děkuju, že se narodilo takhle krásné miminko, ale spaní to ne. To jsem zažila i u prvního syna, a teď zase. Noc po tom porodu se nedá ani spát, to jsou takové emoce, radost z toho, že se vyvinul takový malý človíček a že jsme ho dostali, ani jsme si to nezasloužili.“* Jana se v tomto kontextu zamýšlí nad zázrakem života: *„Když si člověk takto zpětně uvědomí, že na svět přivedl člověka, je to opravdu neskutečný zázrak. A ženské tělo je neuvěřitelně uzpůsobené, že to*

vše zvládlo a zvládá.“ Pavla reflektuje proměnu, která přišla s její novou životní rolí matky: „Vážím si více zdraví, života obecně, mateřství mi ukázalo nový smysl života.“

Pro účastnice výzkumu se tak mateřská láska propojila s jejich spiritualitou. Láska je vedla k vděčnosti za nový život, který vnímaly jako dar od Boha. Obracely se s modlitbou k Bohu s radostí a úžasem nad zázrakem života, a zažívaly tak dotek Posvátna. „Láska rodičů je nástrojem lásky Boha Otce, který s něhou očekává narození každého dítěte, bezpodmínečně ho přijímá a velkomyslně se ho ujímá.“¹⁴⁸

---

¹⁴⁸ *Amoris laetitia*, 2016, s. 117.

4.5 Diskuze

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak se proměňuje a projevuje spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu. Z toho vycházely tři dílčí cíle, na které se pokusím odpovědět.

Prvním dílčím cílem bylo zjistit, jaký význam má pro ženu v období těhotenství a po porodu spiritualita. Na základě získaných dat lze hovořit o významu, který se promítl konkrétně do několika oblastí: je to význam modlitby, význam světců a světic, význam svátostí a obřadů, význam společenství. Tato témata lze shrnout pod jednotlivé roviny spirituality, o kterých bylo pojednáno v teoretické části. Lze tedy obecně říci, že významnými rovinami spirituality v období těhotenství a porodu je rovina obřadů, rovina vyprávění, rovina společenství i rovina předpokladů, norem a hodnot.

U žen římskokatolického vyznání lze pozorovat v období těhotenství a po porodu shodný postoj k životu: život je dar. Každé dítě je darem od Boha, a to již od samého početí. Do tohoto předpokladu se zároveň promítá rovina norem a hodnot, kdy pro účastnice výzkumu byl zřejmý odmítavý postoj k potratu, i kdyby se dítě mělo narodit s postižením. Český statistický úřad vysvětluje větší počet dětí u žen s náboženskou vírou církevním postojem k antikoncepci a preferováním tzv. přirozeného plánování rodičovství. Takové zjednodušené vysvětlení není úplné a nesahá do hloubky, neptá se, proč římskokatolická církev zaujímá takový postoj. V tomto výzkumu jsme došli ke zjištění, že odpovědí je právě vnímání každého života jako dar. Všechny účastnice výzkumu o početí a o těhotenství hovořily jako o Božím daru a zázraku. Ženy v průběhu těhotenství provázela vděčnost a radost z tohoto daru. Zároveň se z výsledků výzkumu dozvídáme, že ženy odmítly některá vyšetření, jejichž účelem je objevit možné vývojové vady dítěte,

které by vedly k rozhodnutí potratu. Zdá se tedy, že spiritualita a náboženská víra poskytují podporu ženě v průběhu těhotenství. S podobným zjištěním přišly i zahraniční výzkumy.¹⁴⁹

Význam spirituality v období těhotenství a po porodu lze pozorovat v rovině individuálních obřadů, nejvýrazněji v modlitbě. Modlitba představovala pro ženy způsob, jakým se vyrovnávaly například s úzkostmi, obavami a strachy. Dle jejich výpovědí je možné tvrdit, že modlitba zvláště v období těhotenství a po porodu slouží jako zdroj pokoje. Tato zjištění jsem porovnávala se zahraničním výzkumem¹⁵⁰, který přináší výsledky, že náboženská víra a spiritualita mají vliv na úroveň úzkosti v těhotenství. Z výsledků našeho výzkumu jsme zjistili, že ženy, které se potýkaly v průběhu těhotenství s úzkostí, nacházely útěchu právě v modlitbě. Hovořily o modlitbě jako o zdroji pokoje, který potřebovaly zvláště ve chvílích, kdy cítily úzkost. Z takového zjištění lze vyvodit podobnou hypotézu, jakou přináší zmíněný zahraniční výzkum.

Účastnice výzkumu hovořily o významu svátostí. Pro ženy byla v průběhu těhotenství důležitá účast na svátosti eucharistie, svátosti smíření a v jednom případě i svátost pomazání nemocných. V období po porodu se pak jednalo o kolektivní obřad, kterým je svátost křtu pro jejich narozené dítě. Výzkum přinesl zajímavé zjištění, že pro ženy křest dítěte nepředstavoval tak zásadní moment, jakým byl pro ně návrat s dítětem po šestinedělí do kostela. Z minulosti víme, že tento obřad se nazýval „vedení šestinedělky“, a byl zrušen 2. vatikánským koncilem. Na základě tohoto zjištění si lze klást otázku, zda není na čase uvažovat o znovuzavedení tohoto obřadu, o které uvažuje ve své práci i Vlčková (2011).

---

¹⁴⁹ Mann, McKeown, Bacon, 2008.; Jesse, Schoneboom, 2007.

¹⁵⁰ Mann, McKeown, Bacon, 2008.

Významnou roli má v tomto období v životě ženy společenství věřících. Z výzkumu vyplývá, že ženy považují společenství věřících za duchovní podporu v průběhu těhotenství i porodu. Věděly, že se za ně lidé nejen z farnosti modlí, a to je svým způsobem uklidňovalo. Společnost jako taková je důležitá, protože říká, jak si nenarozeného nebo právě narozeného života váží a jaký mu dává význam. U společenství věřících jde rozpoznat souznění s názorem na život jakožto Boží dar. Proto pro těhotné věřící ženy představovalo společenství velkou oporu a povzbuzení. Na druhé straně se pak ženy setkaly s negativními zkušenostmi ve zdravotnictví, které mohlo svým způsobem odrážet realitu většinové společnosti. Jednalo se o střet mezi názory, kdy věřící žena již od početí vnímá život jako dar, a na druhé straně zdravotnický systém, který hledá v těhotenství různé patologie a je otevřený možnosti potratu.

Významnou rovinnou v období těhotenství a po porodu je i společenství, které se prolíná zároveň s rovinnou individuálních obřadů. Římskokatolická církev učí o zbožné úctě k lidem, kteří jsou církví uznáni za svaté. Účastnice výzkumu se k této oblasti vyjadřovaly různě, ale shodu našly v tom, že každá žena se modlila k nějakému světcí nebo světici, která byla pro ni v období těhotenství a po porodu zvláště důležitá. Zajímavé zjištění je, že většinou se nejednalo o světce nebo světice, kteří jsou považováni za patrony těhotenství, dobrého porodu nebo kojení. Možným vysvětlením je to, že ženy byly často překvapené, že takoví světcí nebo světice spojené přímo s tímto obdobím jsou, tedy jistá neinformovanost a „nezažitost“ v tradici církve.

Druhým a třetím dílčím cílem bylo zjistit, jak se spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu proměňuje, a jak se tato proměna projevuje. Jistou proměnu lze pozorovat ve třech oblastech: je to proměna

vztahu k Panně Marii, proměna vztahu k těhotným ženám a třetí oblastí je proměna lásky.

Panna Maria představovala pro ženy římskokatolického vyznání v průběhu těhotenství a po porodu jistý ideál, ke kterému vzhlížely. Hovořily o Panně Marii jako o vzoru dokonalosti, který se pro ně stal inspirací a zároveň zdrojem, kdy prostřednictvím modlitby žádaly o pomoc nebo radu. Proměna vztahu se odehrávala právě skrze těhotenství, kdy si ženy uvědomovaly jejich přiblížení se k Panně Marii jakožto těhotné ženě, kterou provázela v těhotenství řada nejistot a obav. Projevem této proměny pak byla modlitba. Jednalo se konkrétně o modlitbu růžence k Panně Marii, nebo zasvěcení dítěte Panně Marii. Po porodu ženy cítily větší únavu a vyčerpání, nebo vztahové rozepře mezi sourozenci, a proto se také obracely k Panně Marii s prosbou, aby je naučila být dobrou matkou. Účastnice výzkumu by tak jistě souhlasily s tvrzením Steinové, která nachází společný základ pro povolání každé ženy v novozákonním příběhu Panny Marie, která je ideálem čisté ženské přirozenosti. „Ve středu jejího života je Syn, jehož narození očekává a o něhož s láskou pečuje. Všechno se děje v podřízení Boží vůli“¹⁵¹, a Maria tak naplňuje své povolání od Boha. Na druhé straně Filipi poukazuje na kritiku radikálních feministek, které ženský ideál Panny Marie považují za degradaci skutečné ženy, neboť Marie jakožto bezchybná a dokonalá matka „obžalovává ženu skutečnou v jejím selhávání.“¹⁵² Snahou takových hnutí je tak podle Filipiho „vrátit Marii na zem, chápat ji jako prostou, chudou židovskou dívku Mirjam.“¹⁵³ Účastnice

---

¹⁵¹ Mašek, 2019, s. 139.

¹⁵² Filipi, 1996, s. 96-97.

¹⁵³ Tamtéž.

výzkumu však takový pohled nesdílely, naopak dokonalost Panny Marie chápaly jako inspiraci a vzor.

Další proměnu lze pozorovat i ve vztahu žen k těhotným ženám, nenarozeným dětem, nebo dětem obecně. Ženy na sobě zpozorovaly, že více rozumí těhotným ženám a matkám, mají pro ně větší pochopení a soucit. Zároveň došly k uznání, že žena bojuje o život svého dítěte od samotného početí, proto v některých případech hovořily o vděčnosti, že si ženy i přes komplikovanou sociální situaci dítě nechaly. Projev této proměny lze pozorovat v rovině tvořivosti nebo společenství. Ženy častěji teď přispívají na chod organizací, které pomáhají ženám v období těhotenství a po porodu, nebo se zajímají o činnost takto zacílených neziskových organizací.

Poslední proměnu lze pozorovat v lásce. Výzkum přináší zajímavé zjištění, že ženy se již v průběhu těhotenství setkaly s tzv. survival love. Příkladem byla situace, ve které měla žena moc se rozhodnout o osudu svého nenarozeného dítěte. O té chvíli hovoří jako o momentu, kdy pocítila takovou lásku, že musí ochránit život svého dítěte. Projevem této proměny pak byl odmítavý postoj k dalším lékařským vyšetřením. Specifickou oblastí je také jednání žen po porodu. Ženy hovořily o vděčnosti, Bohu děkovaly za dar dítěte. Zajímavé je, že se o dětech vyjadřovaly jako o dětech Božích, přičemž jejich role matky je upozaděná a spočívá spíš v průvodcovství životem. Tato proměna se pak projevovala v rovině individuálních obřadů, skrze modlitbu s vděčností Bohu.

Závěr

Diplomová práce se zabývala tématem spirituality věřících žen v období těhotenství a po porodu. Cílem práce bylo zjistit, jak se spiritualita žen římskokatolického vyznání v období těhotenství a po porodu projevovala a jak se proměňovala.

Diplomová práce byla rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou. Teoretická část byla rozdělena do tří celků. Cílem první kapitoly bylo vymezit pojem spiritualita a najít příhodnou definici pro téma této diplomové práce. O spiritualitě se zde hovořilo v kontextu křesťanství, konkrétně pak bylo čerpáno z učení římskokatolické církve. Spiritualitu a její projevy bylo možné pozorovat v sedmi rovinách.

Cílem druhé části práce bylo popsat a porozumět pojmům těhotenství, porodu a období po porodu perspektivou holistického přístupu. Cílem bylo zjistit, k jakým změnám v daném období dochází v oblasti fyziologické, psychické, sociální a spirituální. Díky tomu byl vytvořen ucelený základní obraz ženy těhotné, rodící a ženy po porodu.

Třetí kapitola propojila téma spirituality s obdobím těhotenství a po porodu. Důraz přitom byl kladen na tři klíčová témata: význam, projevy a proměna spirituality v období těhotenství, porodu a po porodu. Na období těhotenství, porodu a po porodu bylo nahlíženo biblicko-teologickou perspektivou, zvláště byly popsány některé tematické starozákonní a novozákonní verše, navazující oddíl představil těhotenství a porod z pohledu sociální nauky římskokatolické církve. Dále se tato část práce zabývala významem spirituality v období těhotenství a po porodu. Také se věnovala proměně spirituality v období těhotenství a po porodu. Poslední část tvořily vybrané roviny spirituality, které sloužily jako přehled možných projevů spirituality specifických pro období těhotenství a po porodu

v kontextu České republiky. Celá teoretická část práce tak nabídla teorii, která sloužila pro výzkumnou část práce, která byla předmětem čtvrté kapitoly.

Výzkumná část si kladla za cíl zodpovědět pomocí kvalitativního přístupu dílčí cíle: zjistit, jaký význam má pro věřící ženy spiritualita v období těhotenství a po porodu; zjistit, jak se proměňuje spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu; a konečně zjistit, jak se proměna spirituality věřících žen projevuje. Empirická část zahrnovala popis výzkumného problému a zvolené metodologie. Na základě získaných a zpracovaných dat jsem zodpověděla na dílčí cíle, a tím byl naplněn cíl diplomové práce.

Prvním dílčím cílem bylo zjistit, jaký význam má pro ženu v období těhotenství a po porodu spiritualita. Na základě získaných dat lze hovořit o významu, který se promítl do několika oblastí: význam modlitby, význam světců a světic, význam svátostí a obřadů, význam společenství. Tato témata lze shrnout pod jednotlivé roviny spirituality, o kterých bylo pojednáno v teoretické části. Významnou rovinou spirituality v období těhotenství a po porodu byla pro ženy římskokatolického vyznání rovina obřadů, rovina společenství i rovina předpokladů, norem a hodnot.

Druhým a třetím dílčím cílem bylo zjistit, jak se spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu proměňuje, a jak se tato proměna projevuje. Jistá proměna byla pozorována ve třech oblastech: proměna vztahu k Panně Marii, proměna lásky a třetí oblast se promítl do většího porozumění žen k těhotným ženám. Tato proměna se pak projevovala v rovině individuálních obřadů, skrze modlitbu. Jednalo se konkrétně o modlitbu růžence k Panně Marii, nebo zasvěcení dítěte Panně Marii. Projevem proměny lásky pak byl například odmítavý postoj k lékařským vyšetřením. Dalším projevem proměny bylo to, že ženy častěji finančně

přispívají nebo se angažují na chodu organizací, které pomáhají ženám v období těhotenství a po porodu, nebo se zajímají o činnost takto zacílených neziskových organizací.

Jsem přesvědčena, že výsledky diplomové práce přinesly zajímavé podněty, které mohou sloužit pro další diskuzi nebo bádání. Diplomová práce mi umožnila se společně s věřícími ženami zastavit v každodenním životě a nahlédnout do hloubky naší spirituality. Diplomová práce přinesla výsledky, které budou prakticky využitelné zejména pro skupinu žen římskokatolického vyznání. Díky teoretické části, i sdílení zkušeností ve výzkumné části, mohou ženy nalézt inspiraci, nové informace, podporu a povzbuzení, že i přes veškeré obtíže, které období těhotenství, porodu a období po porodu přináší, je spiritualita právě tím nevyčerpatelným zdrojem síly, pokoje a radosti.

Seznam literatury

- Altrichter, Michal. *Příručka spirituální teologie*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2007.
- Apoštolská exhortace. *Amoris laetitia*. Praha: Paulínky, 2016.
- Archalousová, Alexandra. „Transkulturní ošetrovatelská péče v období mateřství.“ Dušová, Bohdana, Darja Jarošová a Yvetta Vrublová. *Trendy v ošetrovatelství III*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2004, s. 10-11.
- Asociace vzdelavatelů v sociální práci. „Výzkum pro praxi v sociální práci.“ *Sociální práce / sociálna práca*, 2011, s. 23-25.
- Baštecká, Bohumila a Eva Reiterová. „Současné potřeby a Abraham Maslow.“ *AUPO Varia Psychologica X 34*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 63-88.
- Bianchi, Enzo. *Klíčové pojmy křesťanské spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2008.
- Crowther, Susan a Jennifer Hall. „Spirituality and spiritual care in and around childbirth.“ *Women and Birth*, 2015, s. 173-178.
- Čermáková, Blanka. *K porodu bez obav*. Brno: JoshuaCreative, s.r.o., 2010.
- Český statistický úřad. „Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu.“ Praha, 2014.
- Disman, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2011.

- Dolatian, Mahrokh a Zohreh Mahmoodi. „The Structural Model of Spirituality and Psychological Well-Being for Pregnancy-Specific Stress.“ *Journal of Religion and Health*, 2017, s. 2267-2275.
- Dušová, Bohdana. *Potřeby žen v porodní asistenci*. Praha: Grada, 2019.
- Evans, Joel M. „Why we need holism in pregnancy care: a review.“ *Alternative Therapies in Health & Medicine*, 1. May 2007, s. 60-63.
- Filipi, Pavel. *Církev a církve*. Brno: CDK, 2000.
- . *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996.
- Gregora, Martin a Miloš Velemínský. *Nová kniha o těhotenství a mateřství*. Praha: Grada, 2011.
- . *Těhotenství a mateřství: nová česká kniha*. Praha: Grada, 2017.
- Gregora, Martin. *Nová kniha o těhotenství a mateřství*. Praha: Grada, 2011.
- Hájek, Zdeněk a Evžen Čech. *Porodnictví*. Praha: Grada, 2014.
- Halík, Tomáš. *Co je bez chvění, není pevné. Labyrintem světa s vírou a pochybností*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.
- Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2016.
- Holečková, Vlasta. *Spiritualita mateřství*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008.
- Holub, Tomáš. „Žena v církvi a ve společnosti.“ *Akcenty mužské a ženské spirituality*. Praha: Pastorační Středisko, 2001.
- Honetschlägerová, Lucie. *Pohled rodičky na roli otce v průběhu těhotenství a při porodu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2018.

- Jankovcová, Jana. *Prenatální příprava se zaměřením na fyziologické těhotenství, porod a šestinedělí jako nástroj zdravotní a psychosociální péče o těhotné*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007.
- Jesse, Elizabeth a Chantel Schoneboom. „The Effect of Faith or Spirituality in Pregnancy: A Content Analysis.“ *Journal of Holistic Nursing*, September 2007, s. 151-158.
- Kabeláč, Jan. *Základy křesťanské víry*. Vranov nad Dyjí: A.M.I.M.S., 2006.
- Katechismus katolické církve*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- Kofroň, Bohumil. *Aktuální otázky spirituality a spirituální krize*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2015.
- Krátká, Anna. *Hodnoty a potřeby člověka v ošetrovatelské praxi*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2018.
- Kršiak, Miloslav. „Spirituální jevy vyskytující se u každého člověka a zdraví.“ *Časopis Lékařů českých*, 2008, s. 148-154.
- Křivohlavý, Jaro. „Porozumět duchovní stránce pacienta.“ *Ošetrovatelství*, 2006, s. 84-85.
- Machula, Tomáš. „Pojetí lidské osoby u Tomáše Akvinského.“ *Studia theologica*, 2013, s. 14-34.
- Mann, J. R., J. McKeown a J. Bacon. „Religiosity, spirituality and antenatal anxiety in Southern U.S. women.“ *Archiv Women's Mental Health*, 2008, s. 19-26.
- Marhánková Hasmanová, Jaroslava. „Těhotenství v perspektivě sociálních věd.“ *Sociální studia / Social Studies*, 2016, s. 55-71.
- Martin, Elizabeth. *Concise Colour Medical l.p.Dictionary*. Oxford University Press, 2015.

- Mašek, Vojtěch. *Učednice každodennosti: Perspektivy katolické spirituality žen v současném světě*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2019.
- Melchior, Anna. *Mateřství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- Navrátilová, Alexandra. *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2004.
- Němečková, Kamila . *Nenáboženská spiritualita v postmoderní době*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2015.
- Nováková, Veronika. *Možné proměny osobnosti páru v průběhu těhotenství a krátce po porodu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.
- Opatrný, Aleš. *Evangelizace a víra*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2019.
- Papežská rada pro spravedlnost a mír. *Kompendium sociální nauky církve*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- Peroutka, David. *Tomistická filosofická antropologie*. Praha: Krystal OP, s.r.o., 2012.
- Pesch, Otto Hermann. *Modlitba je řeč víry: jak se dnes můžeme modlit*. Praha: Vyšehrad, 2016.
- Price, Sheri. „The Spiritual Experience of High-Risk Pregnancy.“ *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, January-February 2007, s. 63-70.
- Ratislavová, Kateřina. *Aplikovaná psychologie porodnictví*. Praha: Area, 2008.
- Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009.

- Robinson, Simon. *Spirituality, ethics, and care*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2008.
- Roztočil, Aleš. *Moderní porodnictví*. Praha: Grada, 2008.
- Říčan, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002.
- Sedlářová, Kateřina. *Vybrané aspekty psychického prožívání ženy v těhotenství, při porodu a šestinedělí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011.
- Sheldrake, Philip SJ. *Spiritualita a historie. Úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života*. Brno: CDK, 2003.
- Smolková, Iveta. *Psychické prožívání v období těhotenství a porodu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.
- Sölle, Dorothee. *Mystika a vzdor*. Praha: Marie Noe, One Woman Press, 2015.
- Stovell, Beth M. *Making Sense of Motherhood: Biblical and Theological Perspectives*. Eugene, Oregon: Wipf and Stock, 2016.
- Svatošová, Marie. *Víme si rady s duchovními potřebami nemocných?* Praha: Grada, 2012.
- Švaříček, Roman. „Biografický design.“ Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009, s. 126-127.
- Tokarová, Kateřina. *Osobnost a spiritualita*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009.
- Trudelle, Thomas. „Becoming a mother: matrescence as spiritual formation.“ *Religious Education*, 2001, s. 88-105.
- Vlčková, Michaela. „Význam obřadu žehnání matky po porodu.“ *Studia theologica* 15, č. 1, 2013, s. 36-46.

- . *Význam obřadu žehnání matky po porodu v Čechách a na Moravě v 16.-20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011.
- Vojtíšek, Zdeněk, Pavel Dušek a Jiří Motl. *Spiritualita v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2012.
- Weegen, Kim van der, a další. „Ritualization as Alternative Approach to the Spiritual Dimension of Palliative Care: A Concept Analysis.“ *Journal of Religion and Health*, 2019.
- White, Gillian. *Talking About Spirituality in Health Care Practice : A Resource for the Multi-Professional Health Care Team*. London; Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2006.
- Wojtkowiak, Joanna. „Ritualizing Pregnancy and Childbirth in Secular Societies: Exploring Embodied Spirituality at the Start of Life.“ *Religions*, 2020, s. 458.
- Zwinger, Antonín. *Porodnictví*. Praha: Galén, 2004.

Elektronické zdroje

Athan, A. *Matrescence* [online]. (cit. 20. 11. 2020). URL: www.matrescence.com.

Břevnovský klášter. *Zlatá legenda* [online]. (cit. 1. 10. 2020). URL: <https://www.brevnov.cz/cs/benediktini-a-brevnovsky-klaster/svata-marketa-antiochijska>.

Česká biblická společnost [online]. *Český ekumenický překlad*. URL: www.biblenet.cz.

Hnutí Pro život [online]. (cit. 10. 11. 2020). URL: <https://hnutiprozivot.cz/>.

Holub, T. *Akcenty mužské a ženské spirituality* [online]. (cit. 20. 10. 2020). URL: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/akcenty-muzske-a-zenske-spirituality-p-tomas-holub>.

Farní mateřské centrum [online]. (cit. 15. 11. 2020). URL: <http://www.farnoststrasnice.cz/aktivity.php?doc=materske-centrum.php>.

Katechismus katolické církve [online]. URL: www.katechismus.cz.

Kodet, Vojtěch. *Modlitba ženy v pozeňnaném stavu* [online]. (cit. 20. 11. 2020). URL: <https://vojtechkodet.cz/modlitby/ruzne/modlitba-zeny-v-pozeňnanem-stavu>.

Kodet, Vojtěch. *Zasvěcení dětí Panně Marii* [online]. (cit. 20. 11. 2020). URL: www.vojtechkodet.cz/temata/rodina-a-manželstvi/zasveceni-deti-panne-marii.

Laktační liga. *Kojení* [online]. (cit. 10. 9. 2020). URL: <http://www.kojeni.cz/maminkam/brozura-kojeni/>.

List Jana Pavla II. ženám [online]. 1995 (cit. 10. 11. 2020). URL: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/list-jana-pavla-ii-zenam-1995>.

Mariahilf. *Poutní místo Panny Marie Pomocné* [online]. (cit. 4. 10. 2020). URL: www.mariahilf.eu.

Marková, J. *Duly* [online]. (cit. 10. 11. 2020). URL: <https://www.promaminky.cz/sluzby/duly-168/phdr-jana-markova-8317>.

Modlitby matek [online]. (cit. 11. 11. 2020). URL: <http://www.modlitbymatek.cz>.

Modlitba za očekávané dítě [online]. (cit. 1. 10. 2020). URL: www.pastorace.cz/tematicke-texty/modlitba-za-ocekavane-dite.

Opočenská, J. *Ženy a bible, ženy v bibli*. [online]. (cit. 24. 10. 2020). URL: <http://ukz.katolik.cz/texty/opocenska-zeny%20v%20bibli.htm>.

Světcí k nám hovoří... [online]. (cit. 2. 10. 2020). URL: <http://catholica.cz/?id=2446>.

Zázraky života [online]. (cit. 1. 10. 2020). URL: <http://www.katolik.cz/rodina/zazraky.asp>.

Zedníček, M. *Identita ženy ve světle stvoření* [online]. 1999 (cit. 1. 11. 2020). URL: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/identita-zeny-ve-svetle-stvoreni-prof-dr-miroslav-zednicek>.

Přílohy

Příloha č. 1

Modlitba ženy v požehnaném stavu

Všemohoucí Bože, kdysi jsi připravil tělo i duši nejsvětější Panny Marie za důstojný příbytek pro svého Syna. Nyní jsi požehnal také mé tělo a učinil jsi je nástrojem své tvůrčí síly. Plna vděčné radosti dávám se zcela do tvé služby. Také dítě, které si mi dal, ti cele zasvěcuji. Ochraňuj a opatruj tento klíčící život a dej, ať se toto dítě šťastně narodí a stane se ve svatém křtu tvým dítětem. Chraň mé dítě v celém jeho dalším životě, ať kráčí věrně cestami tvých přikázání a ať dosáhne věčného života v nebesích.

Dobrotivý Bože, tento klíčící život jsi však svěřil mé ochraně a mé zodpovědnosti. Prosím tě proto, dej mi zdraví těla i duše, dej mi dobrotu srdce a čistou mysl, abych svému dítěti nepředala špatné náklonnosti, nýbrž abych mu dala do života jen dobré povahové vlastnosti.

Nebeská Matko, pomáhej mi, abych v těchto měsících měla ve svém srdci hodně čisté radosti, a abych směla tuto radost šířit kolem sebe. Z lásky k Bohu a z lásky ke svému dítěti nechci propadnout malomyslnosti, i kdyby snad v příštích dnech nebo ve chvíli porodu se mi dítě stalo příliš těžkým břemenem. Kéž mi v této době, Matko Boží, dodají síly vzpomínky na tvé bolesti a na utrpení tvého Syna.

Těž vás, svatí andělé strážní, prosím o ochranu a pomoc. Ved'te mě, manžela i naše dítě tímto životem tak, abychom jej prožili podle vůle Boží a buďte našimi přímluvci u Božího trůnu. Požehnání všemohoucího Boha Otce i Syna i Ducha svatého sestup na mne, na mého manžela i na mé dítě. Amen!

Ó Maria, bez hříchu prvotního počatá, oroduj za nás!

S božským Dítěm, Máti, + rač nám požehnání dáti.¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ Kodet, Vojtěch. *Modlitba ženy v požehnaném stavu* [online]. (cit. 20. 11. 2020). URL: <https://vojtechkodet.cz/modlitby/ruzne/modlitba-zeny-v-pozehnanem-stavu>.

Příloha č. 2

Modlitba ženy v průběhu těhotenství ¹⁵⁵

První týdny těhotenství:

Nebeský Otče, svěřil jsi mi dítě. Tento ještě tak malý člověk patří nám – mému muži mně – a tobě, Otče.

Ty víš, jak v naší neklidné době je tento něžný život ohrožen. Prosím tě, uchovej mi ho.

Pomoz mi, abych byla klidná, pomoz nám oběma, abychom dali svému dítěti všechno, co potřebuje, aby z něj vyrostl dobrý, zdravý člověk, který jednou napomůže k tomu, že bude na našem světě o něco lépe.

Maria, Matko Boží, má Matko, tobě zvlášť odporučím sebe a své dítě. Pomoz mi v příštích týdnech žít se svým dítětem v hluboké lásce, tak jako ty jsi žila se svým Dítětem, když jsi je nosila pod srdcem. Pomoz mi statečně snášet všechny potíže těhotenství, aby také mé dítě umělo překonávat všechny těžkosti, které je v životě čekají.

Maria, má Matko! Dej každý den své mateřské požehnání mému dítěti, mému muži i mně!

6. týden těhotenství:

Nebeský Otče, daruj mému dítěti zdravé srdce. Víím, jak jednou bude v našem neklidném světě zatíženo jeho srdce, krevní oběh, nervy. Proto si chci v těchto dnech dopřát klidu, vzdalovat se pokud možno shonu, aby mé dítě mělo potřebný klid, ve kterém se může vyvíjet. Otče, dej mu zdravé srdce a také dobré srdce, které dovede milovat.

Maria, má Matko, ty jsi v této době šla se svým božským dítětem přes hory k Alžbětě. Ty jsi také nevěděla, jak to bude dál, a přece jsi byla radostné mysli,

---

¹⁵⁵ *Zázraky života* [online]. (cit. 20. 11. 2020). URL:

<http://www.katolik.cz/rodina/zazraky.asp>

poněvadž jsi důvěřoval Bohu – Otci v nebi, který všechno řídí k dobrému. V radostné důvěře odevzdávám tobě sebe i své dítě.

Maria, Matko má, Královno, tobě se úplně obětuji. A na důkaz své oddanosti zasvěcuji ti dnes své oči, své uši, svá ústa, své srdce, sebe samu docela. Protože náležím tobě, dobrá Matko, chraň a opatruj mne. Jsem tvé dítě a tvé vlastnictví. Amen.

8. týden těhotenství:

Nebeský Otče, mé dítě má svou nezaměnitelnou tvář. Je to jedinečné "Já". Ty jsi mu dal nesmrtelnou duši a úkol na tomto světě, který nikdo jiný nemůže splnit. Smí jednou spoluvytvářet část světa. Připrav mě pro toto dítě. Chci mu být dobrou matkou a moudrou vychovatelkou. Učiň ze mne svou radostnou spolupracovnici při formování nového člověka, tvého a našeho dítěte.

Matko Maria, uvažovala jsi i ty o tom, jak bude vypadat tvé dítě? Věřím v to pevně. Zabývám se otázkou: bude to chlapec nebo dívka? A tak často se mě zmocňuje starost, zdali je také zdravé. Tuto svou starost vkládám, Matko, do tvého srdce. Pomoz mi, abych své dítě přijala takové, jaké je a milovala je. Chci se vystříhat všeho, co by mu mohlo škodit. Ale nechci se starat úzkostlivě.

11. týden těhotenství:

Nebeský Otče, dej našemu dítěti zdravé oči, aby mohlo vidět tvůj svět. Nechej ho vyrůst do světa, ve kterém by mohlo vidět mnoho dobrého. Dej nám oběma "slepé oči" pro věci, které nic neznamenaají a oči plné světla pro každou tvou pravdu.

Matko Maria, mé dítě uvidí také mne. Kéž by mohlo být hrdé na svou matku. Proto chci na sobě pracovat. Také chci dbát o svůj zevnějšek, nejen v těchto měsících, ale i v dalším životě. Pomoz mi, abych se ti stala podobnou!

Ten malý človíček je již hotov, jen musí ještě růst a cvičit své schopnosti. K tomu potřebuje následující měsíce.

4. měsíc těhotenství:

Nebeský Otče, naše dítě má ručky. Bude je jednou potřebovat k práci a modlitbě.

Bude jimi vyjadřovat radost a bolest. Bude je také svírat ve zlosti? Bude bít a působit bolest?

Maria, má Matko, již nyní patří tyto malé ručky tobě. Vezmi je do svých mateřských dlaní. Já chci v tomto měsíci vědomě dávat pozor na své ruce, zdali se opatrně a jemně dotýkají druhých, rozdávají radost; chci je spínat k modlitbě za své dítě, za jeho otce, za naši rodinu. Přijmi mou modlitbu a požehnej nám svýma dobrýma mateřkýma rukama.

5. měsíc těhotenství:

Nebeský Otče, naše dítě roste. Jak bude vypadat jeho životní cesta? Bude tě potřebovat. Zůstaň mu vždy blízko a dej mu pocítit svou lásku tak, jak já cítím jeho život.

Maria, má Matko, nauč i mého muže milovat ze srdce jeho dítě. Pomoz mi, abych mu poskytla účast na životě našeho dítěte. Je to můj úkol - nyní i později - navzájem sblížovat dítě a otce. Dej mi trpělivost a vnímavost pro mého muže. Kéž jsem nezištná a nevyžaduji příliš mnoho ohledů. Pro něho je mnohem obtížnější zvyknout si na nový úkol než mně.

6. měsíc těhotenství:

Nebeský Otče, svěřil jsi mi toto dítě, abych je připravila pro tebe. Není prostě částí mne, ale je to již samostatný malý člověk. Dej, ať na to nikdy nezapomenu.

Matko Maria, ty jsi byla od prvního okamžiku svého života milostiplná, byla jsi dítětem Božím. postarej se, prosím, aby mé dítě nikdy neztratilo milost, kterou dostane na křtu svatém. Pomoz mi pěstovat s lidským životem také božský život v mém dítěti, aby tělo i duše rostly pospolu.

7. měsíc těhotenství:

Nebeský Otče, stává se stále obtížnější čekat dítě. Dej mi trpělivost. Chci je obklopit láskou a přát mu i sobě tuto dobu. Hledáme právě jeho jméno. Pomoz nám nalézt pro ně takové jméno, které mu může být v životě oporou a pomocí.

Matko Maria, pomoz mi statečně snášet potíže těchto dnů a obětovat je za moje dítě. Mnoho těžkostí bude muset jednou prožívat. Kéž je potom statečné, protože má radostnou a statečnou matku.

8. měsíc těhotenství:

Nebeský Otče, pohyby našeho dítěte jsou pro mne pozdravem. Upozorňuje tak na sebe, abych se jím zabývala. Co z něho jednou bude? Jaké místo v životě jsi mu určil? Pomoz mi, abych je tak vychovala, aby stále zůstalo otevřené pro tebe. A kdybys je jednou povolal do své zvláštní služby, souhlasím s tím již dnes.

Matko Maria, tobě patří mé dítě. Buď mu blízko v každé chvíli jeho života, aby se učilo poznávat a plnit vůli Boží. Pomoz mi, abych svým životem působila radost tobě a nebeskému Otci, aby také mé dítě bylo vaší radostí.

9. měsíc těhotenství:

Nebeský Otče, naplňuje mne současně radost i úzkost. Jak bude vypadat mé dítě? Bude to chlapec nebo dívka? Je zdravé? Do tvých dobrotivých rukou vkládám všechny své starosti. Protože jsem zcela odevzdaná do tvé vůle, jsem i dnes radostná a statečná.

Matko Maria, všechno je již připraveno na příchod dítěte. Ty jsi šla v posledních dnech pře narozením svého božského Dítěte obtížnou cestou do Betléma. Nevěděla jsi, kdy Dítě přijde na svět. Důvěřovala jsi plně, že Bůh se postará. Vypros mi velkou důvěru v Boží pomoc, buď se mnou v hodině porodu a nauč mne hluboké a vřelé lásce k mému dítěti.

Po porodu:

Nebeský Otče, naše dítě žije! Děkuji ti! Stalo se skutkem to, po čem jsem tak dlouho toužila. Nemohu to ještě plně pochopit. Ale chci ti poděkovat.

Matko Maria, ty znáš mou radost a štěstí, že mám dítě! S tebou se chci modlit:

Velebí má duše Pána, můj duch jása v Bohu, mém Spasiteli. Shlédl na ponížení své nepatrné služebnice, od této chvíle mne budou blahoslavít všechna pokolení. Neboť veliké věci na mne vykonal ten, jenž je mocný a jehož jméno je svaté!

Modlitba kněze

Pane, dobrotivý Otče, voláš lidi k životu a oslovuješ je jménem. Zachováváš, co jsi stvořil a řídíš náš život.

Tvůj věčný Syn přijal v lůně blahoslavené Panny Marie lidský život a stal se jedním z nás. Pohleď na tuto matku,
která očekává dítě a chraň ji před jakoukoliv úhonou.

Dej matce radost, sílu a důvěru.

Stůj při ní, když přijde dítě na svět.

Učiň, ať rodiče poskytnou dítěti bezpečí a lásku, které potřebuje na své cestě do života. Tak tě prosíme skrze Ježíše Krista, našeho Pána. Amen.

Požehnání

Bože, od něhož pochází všechen život, zachovej tuto matku neporušenou na duši i na těle. Amen.

Posilni víru těchto rodičů, zachovej je v naději a dej jim sílu k lásce. Amen.

Vyslychej stále jejich prosby a dej této matce šťastný porod. Amen.
To vám uděl Všemohoucí Bůh, Otec, Syn a Duch svatý. Amen.

Modlitba matky

Ježíši Kriste, ty ses stal člověkem skrze ženu této země. Maria tě měla počít, devět měsíců nosit pod svým srdcem a přivést na svět. Děkuji ti, že sis zvolil tuto cestu k nám. Prosím tě, naplň mě hlubokou radostí nad zázrakem života.

Pomoz mi statečně snášet všechny nepříjemnosti, které s sebou těhotenství přináší. Chraň mě před každým úrazem, zachovej mne i mé dítě ve zdraví a drž nad námi ochrannou ruku. Maria, Matko našeho Pána, daruj mi svou mateřskou lásku v době očekávání a porodu. Pomoz mi, abych byla dobrou matkou svému dítěti.

Dej mu šťastný život a učiň je jednou požehnáním pro všechny, kdo se s ním setkají.
Amen.

Zasvěcení dětí Panně Marii¹⁵⁶

U Ježíšova kříže stály jeho matka a sestra jeho matky, Marie Kleofášova a Marie Magdalská. Když Ježíš spatřil matku a vedle ní učedníka, kterého miloval, řekl matce: "Ženo, hle, tvůj syn!"

Potom řekl tomu učedníkovi: "Hle, tvá matka!" V tu hodinu ji onen učedník přijal k sobě. (Jan 19:25-27)

Panno Maria, ty jsi blízko Srdci Ježíšovu. Svěřuji svoje děti do tvé mateřské péče a od nejtělejšího dětství je odevzdávám zcela tobě. Kéž je provází tvá mocná ochrana na všech jejich cestách.

Bud' jejich strážkyní, uchovej je v nevinosti duše a ve zdraví těla. Vypros jim od Boha světlo do jejich nezkušenosti, oporu v slabostech, ovládní vášní, aby vždycky kráčely po cestě pravdy a ctnosti.

Pronikni jejich duši spasitelnou bází Boží, která je počátkem moudrosti, aby statečně bojovaly proti svým chybám, slabostem a nebezpečným situacím.

Pros za ně, aby vytrvale sloužily Bohu na této zemi a jednou ho mohly s tebou chválit v nebi. Amen.

---

¹⁵⁶ Kodet, Vojtěch. *Zasvěcení dětí Panně Marii* [online]. (cit. 20. 11. 2020). URL: www.vojtechkodet.cz/temata/rodina-a-manzelstvi/zasveceni-deti-panne-marii.

Příloha č. 3

Madona františkánská¹⁵⁷

Praha, po 1350, odlitek: epoxidová pryskyřice, polychromie
originál: lipové dřevo, pozdější polychromie, v. 134 cm

Obrázek č. 2: Madona františkánská

Obraz¹⁵⁸

Rogier van der Weyden – Navštívení
Marie Alžbětou, 1445, olej na dřevě,
Muzeum Lipsko.

Obrázek č. 3: Navštívení Marie Alžbětou

---

¹⁵⁷ Klášter sv. Anežky České. *Madona františkánská*. URL: <http://www.adam.cz/clanek-2005040401-znovu-na-hapticke-stezce.html>.

¹⁵⁸ Rogier van der Weyden. *Navštívení Marie Alžbětou*. URL: <https://astrosophia.webnode.cz/products/weyden-navstiveni/>.

Příloha č. 4

Rozhovor

1. Jak byste popsala průběh vašeho těhotenství a porodu?

- a. Co jste prožívala? (myšlenky, obavy, přání, radosti)
- b. Co pro vás bylo důležité? (hodnoty, oblasti života)

2. Co pro vás znamená „spiritualita“ (tj. víra, duchovní život)?

- a. Jak byste popsala vaši víru (např. příslušností ke konkrétní církvi)?
- b. Jak se víra projevuje ve vašem každodenním životě?

3. Jakou roli měla pro vás víra v období těhotenství a po porodu?

- a. Vnímáte, že byla v období těhotenství a porodu v něčem specifická, nebo jiná? Pokud ano, v čem?
- b. Změnilo těhotenství a porod váš pohled na život, na sebe sama? Jak?

4. Jak se vaše víra projevovala v průběhu těhotenství a po porodu?

- a. Jaké **obřady** byly pro vás zvláště důležité v tomto období (bohoslužby, mše, poutě, požehnání, modlitby, hudba, křest, atd.), a v čem?
- b. Jaký význam mělo pro vás duchovní (např. farní, církevní) **společenství**?
- c. Setkala jste se s inspirativními **příběhy** (např. z bible, příběhy svatých)? Pokud ano, v čem pro vás byly inspirativní?
- d. Vzpomenete si na nějaké **zážitky** nebo zkušenosti, které se promítaly do vašeho duchovního života?
- e. Vedla vás víra k nějaké formě **tvořivosti**?
  - i. Umělecké vyjádření (duchovní hudba, obrazy, sochy, a podobně)
  - ii. Sociálně zaměřené jednání (zapojení do charitativní činnosti)
- e. Jiné příklady

Příloha č. 5

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Byla jste požádána o rozhovor za účelem získání dat a informací pro výzkum diplomové práce paní Bc. Kateřiny Talířové, DiS.. Výzkum probíhá v rámci magisterského studia oboru Křesťanská krizová a pastorační práce na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Název diplomové práce je "Spiritualita věřících žen v období těhotenství a po porodu". Získaná data budou použita pro diplomovou práci.

Vaše spolupráce na výzkumu je dobrovolná. Rozhovor bude nahráván a potrvá maximálně 1 hodinu. Vzhledem k citlivosti zkoumané problematiky je náležitá pozornost věnována zajištění Vašeho bezpečí. Důraz je kladen na:

- 1) Anonymitu dotazované – v přepisu rozhovoru budou odstraněny identifikující údaje.
- 2) Mlčenlivost výzkumnice ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu.
- 3) Dobrovolnou účast – jako dotazovaná máte právo kdykoliv odstoupit od výzkumné aktivity, a to i v průběhu rozhovoru.

Děkuji za pozornost věnovanou těmto informacím a žádám Vás tímto o poskytnutí souhlasu s Vaší účastí ve výzkumu. V případě dotazů týkajících se této práce se můžete obrátit na její výzkumnici, Bc. Kateřinu Talířovou, DiS. (tel.kontakt:_____).

Jeden výtisk tohoto formuláře náleží Vám.

SOUHLASNÉ PROHLÁŠENÍ

Pročetla jsem předchozí informace, případně mi byly přečteny. Měla jsem možnost se ptát a každá otázka, kterou jsem položila, mi byla zodpovězena k mé spokojenosti. Dobrovolně souhlasím s účastí v tomto výzkumu.

V ..... dne.....

Podpis účastnice: .....

Prohlášení výzkumnice, která s účastnicí probírala podmínky výzkumu a poučeného souhlasu

Poskytla jsem informační list budoucí účastnici přesně a ujistila jsem se, jak nejlépe dovedu, že účastnice rozumí, jak budeme postupovat:

1. Účast na výzkumu je dobrovolná, účastnice má možnost bez udání důvodu kdykoliv od výzkumu odstoupit.
2. Rozhovor bude nahráván, potrvá maximálně 1 hodinu.
3. Bude zachována anonymita dotazované.
4. Výzkumnice se zavazuje mlčenlivosti o osobních údajích účastnice výzkumu.
5. Účastnice výzkumu si je vědoma, že získaná data budou použita pro diplomovou práci.

Potvrzuji, že účastnice měla příležitost se ptát a že všechny jí položené otázky o výzkumu jsem zodpověděla správně a korektně, jak nejlépe dovedu.

Potvrzuji, že osoba nebyla k souhlasu donucena a že souhlasila svobodně a dobrovolně.

Kopie tohoto formuláře poučeného souhlasu byla účastnici poskytnuta.

Vytištěné jméno výzkumnice: Bc. Kateřina Talířová, DiS.

V ..... dne.....

Podpis výzkumnice, která s účastnicí podmínky výzkumu a poučeného souhlasu probírala: .....